

**De saporvm et odórvm differentiis, causis et effectiõibus liber unus /
Avctore Ioanne Bravo.**

Contributors

Bravo, Juan, active 1546-1596.

Publication/Creation

Venetiis : Apud Ioan. Baptistam Ciottum Senensem. Sub signo Mineruæ,
M.D.XCI.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/tv76sh9y>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

0.40

Quet

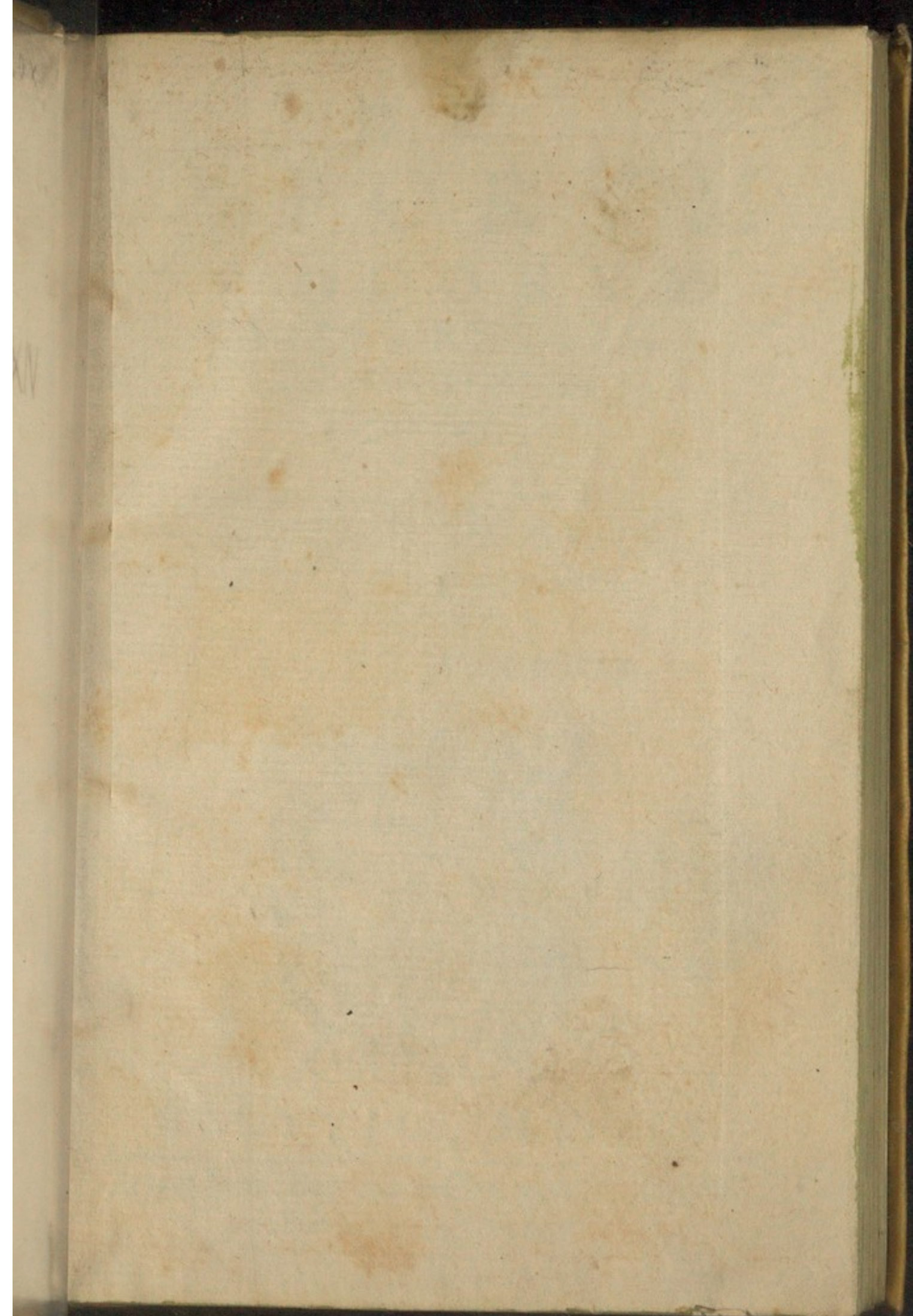
a 21920 x

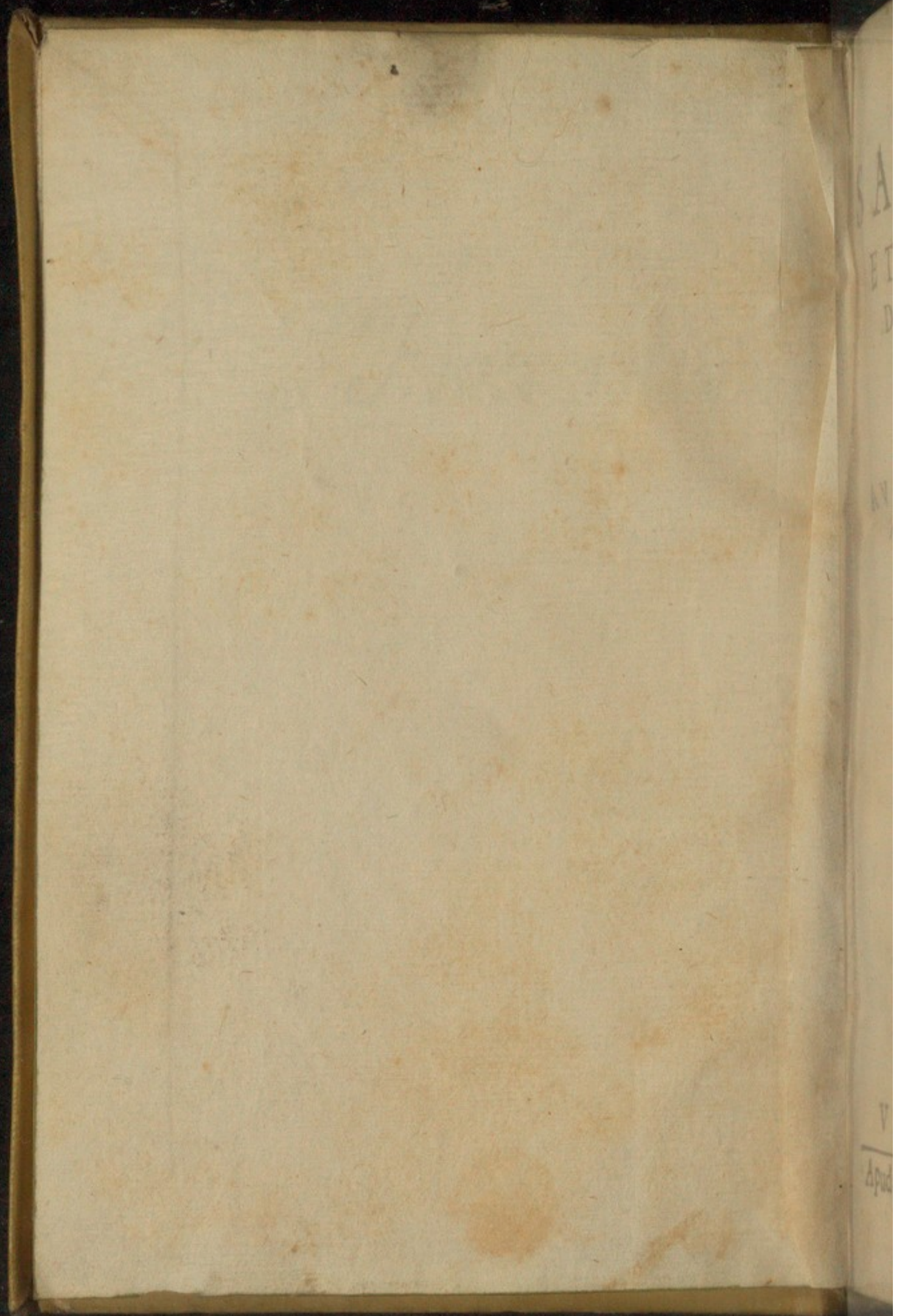
D. xviii. o

16

1067/A

F. 102. XXIV

DE
SAPORVM
ET ODORVM
DIFFERENTIIS,
Causis, & effectionibus,
Liber Vnus.

AUCTORE IOANNE BRAVO
Petrafitano Doctore Medico, & Scholę
Medicę Salmaticensis publico
professore.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, M. D. XCI.

Apud Ioan. Baptistam Ciottum Senensem.
Sub Signo Mineruę.

2 A P O R V M

E T O D O R V M

D I F F E R E N T I A

Causae & Effectus

Libri Vini

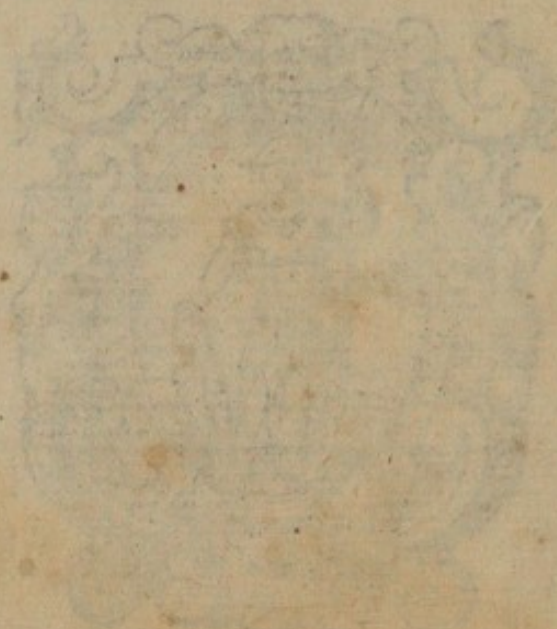
A V C T O R E I O A N N E T R A V O

Peritumano Doctor Medico, & Scholae

Medicæ & Pharmaceuticæ publicæ

Professoris

C V M T R I N I T A T O

V E N I T I A M D X C I

Apud Iohannem Caraman

et in

MO

PRAESTANTISS.
PHILOSOPHIAE

ET MEDICINAE

DOCTORI,

HORATIO GVANGVANTIO
SONCINATI.

Ioan. Baptista Ciottus. S. P. D.

IN VNIVERSA Philo-
sophia, necnon Medi-
cinæ facultate nullam
arbitror esse disputa-
tionem, quæ magis iucunda legenti,

a 2

minus

minus explorata, ac certa inuestiganti, magis sit fructuosa pertractanti, quam ea quæ est saporum, ac odorum, quorum cum sint multiplices species, ita tamen sunt inter se mixtæ, atque finitimæ, vt earum nosse differentias sit longe difficillimum, causas indagare perarduum, effectiones vero expiscari & explicare ad aliorum quoque vtilitatem commode per quam spissum, cuius difficultatis illud est vel maximum argumentum, quòd pauci admodum inuenti sunt, qui de hac quæstione differuerint nominatim, licet omnes quasi pertransennam prætereuntes aliquid attigerint. Quare cum in manus meas peruenisset elegantissimus libellus in quo tota ista disputatio siue quæstio explicatur à Ioanne Brauo Petrasitano homine eruditissimo

mo

mo cum nostris quoque h. e. Italis
medicis communicandū iudicaui, vt
non solum animum suauissima le-
ctionis voluptate perfundant, sed
etiam vberrimos ad vsum medici-
næ fructus capiant, Egoque meum
quod cepi tuear institutum homi-
num nostrorum adiuuandi studia
tum imprimendis nouis, tum ab
exteris regionibus, & ab vltimis
Europæ finibus exportandis eruditis
libris. Cum vero mecum ipse taci-
tus cogitarem, sub quo potissimum
nomine prodire deberet hic libellus,
non diutius mihi opus fuit in illa co-
gitatione versari. tu enim vnus, &
primus occurristi, cui optime vide-
retur conuenire hic libellus, & mea,
& sua causa. Ego enim cum tantum
tibi debeam, quantum in referen-
da nunquam commemoranda vix

gratia assequi possum, quippe quòd
te vnum habeam quasi aram meam, &
omnium meorum valetudinis, ad
quem confugiunt, ubi aliqua mor-
bi vis ingruit, & salutarem semper
manum tuam vocemque experimur:
ad quæ accedit tanta morum suavi-
tas, & in sermone comitas, ut eos
etiam qui nullo tibi sunt beneficio
obstricti, verborum tamen humanita-
te, & frontis illius aureæ hilaritate de-
vincias, ego inquam tot tibi nomi-
nibus tantumque obstrictus ingrati
animi ac immemoris subire notam
mihi videbar, nisi testatum aliquo
monumento apud omnes homines
relinquerem, quæ mea sit in te ob-
servantia, & animi inductio, ideoque
diutius differre hoc officium non po-
teram, sed arrepta occasione hanc
quasi arrham maiorum destinaui:

ipse

ipse vero liber quasi sua sponte tuum
poscere patrocinium videbatur, qui
& utroque fonte pariter excellis
philosophiæ inquam & Medici-
næ, cum ipse quoque ad utranque
pari pacto pertineat; tu enim & in
cētibus quotidie ferè, & egregie phi-
losopharis, ut testes sunt multi præ-
clari viri, quibuscum versaris, & sub-
cisiuas horas philosophando con-
sumis, & in domibus ita medici-
nam exerces, ut nemo tibi ætate
æqualis, videatur dignitate compa-
randus, sed cum maioribus natu
summa cum laude contendas: te-
stes sunt tot Nobilium, tot Ciuium,
tor Mercatorum ditissimorum fa-
miliæ, testes denique omnes Princi-
pes, & Regum, ac Principum Ora-
tores, quorum in omnium fere do-
mibus ac aulis continenter, & sum-

ma omnium approbatione versaris :
accipe igitur libenter hoc munuscu-
lum, & maiora in dies expectato.

Datum Venetiis Non. Iulii.
M. D. X C I.

IOAN. CHRIS- TOPHORI CALVETI

Stellę ad Andream Cordubam

Equitem clariss. & vtriusq; Iu-
ris consultissimum,

Encomium.

Hinc odor, inde sapor pulchro certamine laudes
Andrea Illustris tollit in astra tuas.
Florenti ex Sophia dotes odor explicat altæ
Mentis, & ingenij: corporis, atque animi.
At genus antiquum, & cognomen bellica in omne
Partum laude ævum fert Sapor vsque Polum.
Et gentis memorat fortissima facta vetustæ,
Quam canit AEolicis Corduba pulchra sonis.
Quid Sapor, inquit odor, gentis præclara trophea
Cordubæ & in Mauros splendida facta refers?
Non laudem Andreas maiorum ex fortib. actis,
Non nomen querit, non decus inde petit.
Sed nitidis curat factis extendere famam,
Et virtute sua linquere in orbe decus.
Hoc putat esse suum, hoc nomen contendit habere,
Hoc habet, hoc clarum dia Minerva dedit.
Præcinxit viridi flauentia tempora lauro,
Nam ius, vt digitos, inclytum vtrunque tenet.
Præclarum ille suum nomen per secla relinquet,
Quod nunquam poterit parca abolere fera.
Assensit Sapor, & suauem complexus odorem,
Vicisti, inquit, odor. Facta perenne manent.

Quę

Quæ virtus tribuit, quæ parta fuisse labore,
Quæ vis excellens præstitit ingenij.
Iam clarum specimen sapientiæ, & indolis alta
Præbuit Andreas, indeq; nomen habet.
Non eget illustri præstantum laude parentum,
Namque sua Andreas nobilitate micat.
Sed iam mollis odor munus mittamus vterque
Quod dat Ioannes Brauus odoriferum.
Quem Petrasita tulit fecundo nobilis agro,
Quo gaudet liquidis Tormis amœnus aquis.
Qui vigili studio, cura, duroq; labore,
Cimmerijs nomen vindicat à tenebris.
Atque Academiæ libris exornat acutis,
Qua Salmantica habet, splendidum in orbe decus.
Quæ sacræ est sophiæ sedes, quam Docta Minerva,
Phœbus, & alma Ceres, Aonidesq; colunt.
It musis comes ille nepos facundus Atlantis,
Atque domum cithara Palladiam celebrat.
Sed me, teque suo ingenio innotescere fecit
Brauus, quem medicam Phœbus opem docuit.
Cui dedit herbarum Pæon cognoscere vires,
Ut posset morbos pellere pestiferos.
Quem voluit rerum naturæ exponere causas,
Et cæli motus Vranix astriferi.
Sic veterum gemmis lucentib. ille Sophorum
Atque rosis ornat suaue, quod edit opus.
Hoc sapit, hoc redolet, floresq; emittit odoros,
Quales nec gignit, niger Indus habet
Hoc gratus Sapor, hoc fragrans odor vndiq; cingit,
Æternumq; operi præbet vterque decus.

Depin-

Depingitq; suis utrumque colorib. ille.

Quid Sapor, & quid odor sit, quid uterq; ferat.

Distinguit pulchre alterū ab altero, opesq; potentis

Naturæ arcanas explicat, atque docet.

Nec genera ille silet, nec tot discrimina odoris,

Nec quos incundus continet ipse Sapor.

Hæc ex Hippocratis Coi, doctisq; Galeni

Et Pauli, & Celsi protulit ille adytis.

Depræpfit pulchra ex diuino scita Platone

Atque ex facundo ciue Stagira tuo.

Hoc dicat Andreæ illustri, claroque Saporis

Dulcis, & Assyrii Brauus odoris opus.

Vt puræ fidei, & veri sit pignus amoris,

Dum Tormis lymphas deferet in Durium.

Dum diues placidum spectabit Corduba Betim

Dumque Tagus naues aurifer accipiet.

ILLVSTRI

Admodum Domino

ANDREAE CORDVBAE,

COLLEGÆ IN COLLEGIO

Maiori Sancti Bartholomæi,

SALMATIENSIS EPISCOPATVS

Censori meritissimo, viro scientia, genere

& virtutibus clarissimo.

Ioannes Brauus Medicus Professor.

S. P. D.

CCASIONE com-
mentariorum in Hip-
pocratis opus de ratio-
ne victus in morbis
acutis, quos nunc excudendos pa-
ro, libellum quendam de Saponi-
bus, & Odoribus composui, ut ea,
quæ

R
BAE
GIO
224
gout
ofalo
com
Hyp
rio
bis
pa
ori
ca
qua ab Hippocrate in primis sententijs libri tertij dicuntur, in quibus de vinorum differentijs agit, facilius atque expeditius percipi possent. Non inserui autem eum in enarrationes illas, veritus prolixitatem, & commentationem interrumpere. Quare commodius mihi visum fuit, seorsim illum in libri fine apponere. Quod cum per amicos aliquot intellectum foret, petierunt a me, ut in publicum libellum emitterem, nam operosum ipsis videbatur lentam diuulgationem commentationum librorum de ratione victus expectare. Quare ut ilico moras rumperem, & de Saporibus, Odoribusque opusculum in lucem proderet, rogauerunt.

Qui-

Quibus ego complacere volens cō-
mentarium hunc typis mandare
decreui, ut eo iam amici, & alij per
multi, qui medicina studio incum-
būt, frui & commodè uti possent.
Verū cogitanti mihi, cui possem
labores istos offerre, occurristi tu,
Andreas generosissime, cui opuscu-
lum hoc inscribere dignum putavi,
tum ob maiorum tuorum stemma-
ta, & generis, quo decoraris, nobi-
litatem omnibus manifestam (ex
Cordubarum enim & Carua aliū
præclara, & vetustissima stirpe or-
tus es) cum etiam ob animi tui do-
tes, & virtutes egregias, quæ non
secus ac pretiosissima in auro gem-
ma, interfulgent, & splendent, qui-
bus omnes, qui literas & bonas di-
scipli-

linas sectantur, in tui amorem
uocas, atque allicis, in eodemq; il-
lis veluti glutine quodam retines,
& diutius conseruas. Quo factū
est, ut in Diui Bartholomæi colle-
gio, eximio quidem, & præstantis-
simorum virorum alumno, totoq;
orbis terrarum celeberrimo, fueris
receptus: & deinceps ab Illustrissi-
mo Domino Hieronymo Manrico
Episcopo Salmaticensi, nunquam
satis laudato inter doctos multos,
& vita, & literis integerrimos,
quibus Academia nostra abundat,
& assidue floret, censor ac iudex
ad episcopatum eius gubernandum
fueris selectus, quem tu ita probè
regis, & sapiēter dispensas, ac san-
ctè piequè moderaris, ut nihil ulte-
rius

rus desiderari queat. Accipe igitur
lata fronte (vir maxime illustris)
munusculum hoc, non quidem te
tanto viro dignum, sed quale im-
becilles Braui tui vires promere ac
parare potuerunt. Vale.

DE SAVORVM

ET ODORVM

DIFFERENTIIS,

CAVSIS, ET EFFECTIONIBVS,

Liber vnus.

*Auctore Ioanne Brauo Petrasitano Doctore me-
dico, & scholæ medicæ Salman-
ticensis publico pro-
fessore.*

P R A E F A T I O.

*EX secundis omnibus qualitatibus
pariter & ex tertijs nullæ sunt,
quæ medicamentorum tempera-
menta ita nobis ostendant, & pri-
mas qualitates denotent, ac sapo-
res ipsi. Voco secundas qualita-
tes tenuitatem, crassitiem, rari-
tatem, densitatem, splendorem, opacitatem, graui-
tatem, leuitatem, & cæteras omnes, quæ in synce-
rissimis elementis reperiuntur, quæque primò, nul-
lisque alijs interuenientibus, ex primis confluunt, ac
emanant. Tercias appello saporès, odores, colores,
mollitiem, atque duritiem, & alias huiusmodi, quæ*

A

non

non in simplicium elementorum substantijs, sed in mistis passim inveniuntur. Inter has enim omnes in significandis rerum temperamentis sapor primatum obtinent, vixque nos decipiunt; sed calorem indicantes, euidenter calorem indicant, & ostendentes frigus, illud manifesto ostendunt. Cum per alias sane, quae dictae sunt, qualitates, nullas medicamentorum vires certa coniectura assequi queamus: quandoquidem in singulis illarum innumeras contrarias qualitates caloris & frigoris quotidie experiri licet, etiam si, teste Galeno, in quoque singulatum genere aut seminis, aut radicis, aut succi; ex colore indicationem quandam temperamenti sumere liceat, ut pote cepa, scilla, vinum, quanto fuerint albidiora, tanto & minus sunt calida: quae vero subflaua, fuluaque, calidiora. Idem vsu venit tritico, milio, ochris, phaselis, ciceri, ireos radici, asphodelique alijsque compluribus. In quoque enim genere in vniversum, eodem docente Galeno fulua, flaua, rubraque omnia albis sunt calidiora. Ex saporibus vero non solum intra genus speciemve, verum etiam de specierum ipsarum aut generis temperamentis iudicium uerè nanciscimur, dicente Galeno lib. de oculis, medicinarum virtutes maxime saporibus ostendi, eosque rerum, quibus insunt, virtutem innuere. & libr. 2. de alimentorum facult. c. 62. dicebat, saporem ostendere planta temperamentum. Vnde Auic. 1. parte canticorum, temperamentum haberi & cognosci ex sapore, & ex ratione vera & sana verissime asseruit. Atque haec

vna

In fine. li.
4. de sim.
med. fac.

Par. 5.
cap. 1.

Tex. 27.

Occasio-
nes hunc
librū scri-
bendi.

una causa existit, cur de saporibus seorsim scribere curauerim. Altera fuit, quod tractatio ista difficilis sit, & plurimas obtineat ambiguitates, ægreque solubiles nodos solutore & interprete egentes. Est etiam utilis admodum & necessaria, cum ad alia non pauca, tum maxime ad medicamentorum & alimen-
torum opportunum vsum. Quo circa Gal. libr. 1. de alimento. facult. Quartum de simplicium medica-
mentorum facultatibus librum, in quo de omni saporum genere copiosissime disseruit, necesse omnino esse eum perlegisse, dicat, qui ea, quæ in illo opere ab eo traduntur, est assequuturus. Atque hæc sanè occasion-
es aliæque, quas in præsentia silentio prætere-
reo, me impulerunt ad hunc commentarium scriben-
dum. Adieci autem in fine de odoribus tractationem propter conuenientiam, quam ipsi cum saporibus ob-
tinent, & quia illorum consideratio plurimi est in me-
dicina momenti. Quod si peritiores alij huius floren-
tissimæ Salmant. Academiae in ista, quam suscepi,
scribendi prouincia (difficillima quidem, & multis
plena laboribus) se exercuerint, meque ipsum ante-
celluerint, id animo placido lætoque feram, ac dicam,
quod egregius vir ille Pedaretus protulit, qui, ut
refert Plutarchus, cum lectus non esset inter trecen-
tos, qui ordo in ciuitate erat dignitate primus, hilaris
ridensque digrediebatur; reuocatum autem Ephori ro-
gauerunt, quid rideret? quod congratuler, inquit, ci-
uitati, quæ ciues me habeat trecentos meliores. Et si
quispiam indignum putet tam exiguum libellum ty-
pis mandare, sciat operis dignitatem non consistere in

Ca. 1. iux-
ta finem.

In apoph-
thegm.

Martia-
des.

luminis multa mole; sed in sententiarum veritate & gravitate, saepius in libro memoratur Persius vno, Quàm levis in tota Marsus amassoride. Si verò ea quæ in hoc libro à me dicuntur, alicui non arriserint, meliora afferat: etsi id efficere non possit, taceat: quòd si meliora attulerit, non ægre patiar, modo id sine liuore fiat. Tu autem, candide Lector, has nostras lucubrationes boni consule, benigneque lege, & spera maius aliud opus breui me esse in lucem editurum. Vale.

QVIB

Q V I D S A P O R

ET Q V O T S A P O R V M

differentiæ. Cap. I.

X quatuor doctrinæ modis, quos Ammonius Philos. apud Græcos præstantissimus tradidit in iis, quæ præfatur ad libri Porphyrii de quinque vocibus enarrationem, diuisiuo, definitiuo, resolutiuo, & demonstratiuo, quorum vnum, aut duos vel omnes quisq; methodo quidpiam docēs usurpare solet: nos in præsentia duobus tantum, definitiuo, & diuisiuo, qui nostro proposito inferuire magis videntur, utemur, initio quid sapor sit explicantes, & in quas species diuidatur declarantes. Sapor auctore Theophrasto, partis est sicce terreneq; in humore demittio, vel partis sicce per humorē ex vi caloris percolatio. Quod fortè a priori nihilo differt. Arist. lib. de sensu & sensibilibus. c. 4. saporem passionem esse, inquit, à sicco terreo in humido factam, gustus alteratricem, qui in potentia est, ut sit in actu: est enim in potentia, eodē docente Arist. lib. 2. de anima. c. 10. in fine. Gustus quidē instrumentum; gustabile autem id, quod gustum ipsum actu facere potest. Cuius gustus officiū est sapores diiudicare, ut idem Arist. est auctor libr. 3. Ethic. c. 10. Saporis species sunt acerbus, austerus, acidus, dulcis, pinguis, salsus, amarus, atque acris.

*Lib. 6. de
causis
sensu, c. 1.*

*Saporum
numerus*

Qui sanè cuncti octohario numero continentur. Nonnulli insipidum adiiciunt, verum hoc a Teophrasto omissum est lib. 6. de causis platarum. c. 1. vbi ex professo de saporibus agens eorum tantum, quos retulimus, mentionem fecit. Auicenna similiter lib. 2. canonis, tract. 1. c. 3. non videtur illud inter sapes connumerare, dū ait, sapes esse penitus octo, & vnū priuatum sapore, qui est insipidus. Veruntamen si insipidum gustu solo, non sensu alio percipitur, atq; cognoscitur, cogimur illud inter saporum species recensere: cum sit nimirum sapor partis degustatricis passio, sic tradente Arist. lib. de sensu & iis, quæ sentiuntur. c. 1. Quæ admodum enim (scribente Galeno) febres tactu, ita sapes gustu sentiuntur. Accedit eo q̃ cum insipidus & sapes reliqui priuatiuè opponantur, debent oēs in eodem genere collocari; cum hæc sit contrariorum lex, vt in eodem genere ponantur, & maximè distent: igitur insipidus ad saporis genus priuatiuè reducetur. Acerbus & austerus non videntur specie dissidere, cum sola intensiōe, & remissione differentiam obtineant: magis aut̃ & minus, vt Philosophi loquuntur, speciem non variare notius est, quā vt probari debeat. Sed quòd duo hi sapes modo tm̃, qui dictus est, & non alio differant ex Gal. liquet lib. 4. de simp. med. fac. c. 8. scribente, austerum acerbum esse exolutum. Quo fit vt sæpè vnum pro alio assumatur. & li 1. eiusdem operis c. 39. dicebat acerbum ab austero intensiōe sola differre: cæterum vtriusq; commu-

ne

6. epide.
p. 1. con.
29.

Acerbus
& auste-
rus quò
differant.

ne genus esse, *sapor*, hoc est adstringens, lib. 1. de alimento. facult. c. 1. iuxta finem docuit. Quod similiter lib. 1. de simp. med. fac. citato confirmat dicens, At quod nos adstringens vocitamus, haud temerè à Theophrasto dictum reperiās. Videtur. n. idem significare, q̃ austerum, aut certe commune esse genus, tum huius, tum etiā acerbi. Superest, vt de pingui seu vinctuoso sapore dicamus, quem a Theophrasto additū esse, & à Platone in sermone de proprijs linguæ sensorijs prætermissum: paulo verò ante plantarum succis adscriptum, vbi vinosum ab oleoso & melleo discernebat. 1. de simp. medic. facult. c. 38. Gal. commemorat, & deinceps causam reddit dicens, pinguem Platonē omis-
 sisse, vt qui ad gustum nihil attineret: attinet. n. magis ad tactum, quam ad gustum, quod si ad vtrūque attineat, cū pluribus sensibus percipiatur, sensibile erit commune, & nō vnius gustus propriū. Cæterum Arist. 2. de anima. ca. 10. & lib. de sensu & sensibilibus, c. 4. manifestè sub dulci pingue cōplexus est. Galenus hac in re dubius apparet: nam cum li. 4. simp. c. 9. dixisset, fractus oleosos & dulces esui solūmodo esse aptos: deinceps c. 10. subdit, fortassis & pingue ipsum dulce existere; & quidquid nutrit è genere esse dulcium. Libro tamē 1. eiusdem tractationis, c. 39. dulce & pingue in hoc conuenire asseuerat, q̃ ambo velut inungunt, atque implent, ac in statum suum restituunt exasperatas ac veluti erosas linguæ particulas: differre tamen, quòd hæc omnia cum voluptate a

*Sapor p̃
guis, seu
vinctuo-
sus.*

0.9. et 15

*Acetosus
sapor non
simplex,
sed per-
mixtus.*

*Tit. de sa-
pore ace-
roso.*

dulci fieri contingant: a pingui verò sine voluptate. Veruntamen quatenus pingue nutriendum est, debet in dulcium genere contineri: si modò verum est, quod Galenus lib. 4. de simp. medic. facult. toties repetiuit, nutrire præter dulcem qualitatem nullam omnino posse: & omnium, quæ nutriunt, communem dulcedinem esse; ac quidquid nutrit, aut plus, aut minus esse dulce: subscribēs sanè in hoc Aristot. lib. de sensu, & iis, quæ sentiuntur. cap. 4. dicenti omnia dulci nutriri, vel simplici, vel mixto. Vnde Auicenna. 2. can. tract. 1. c. 3. impossibile esse dicebat, quin in omni nutriente apud medicos insit dulcedo aliqua. Est etiam acetosus sapor, quem fortè aliquis a prædictis distinctum esse auctumabit: verum hic Auicennæ idem est, atque acidus; apud Galenum verò simplex & impermixtus sapor non est, sed ex acido & acri permixtus atque compositus; quod ex 4. de simpl. medicam. facultat. cap. 12. probari non obscure potest, ubi sic scribitur, Diuersis itaque viribus omphacis acetique succus constat, quippe quod aceto accedat ex putrido calore acrimonia quadam, atque ob id Aristoteles rectè dixit acetum proprio vini calore frigidum esse, adscititio vero calidum: at omphacis succus calorem non habet. & rursus lib. 1. eiusdem operis. c. 24. Acetum, ait, ex contrariis qualitatibus compositum est, perinde vt lac: vnde Serapio acetositati (inquit) aceti miscetur acuitas, & pūctio. Deprehenduntur itidem in quibusdam aliis medicamentis varii & diuersi sapor, vt in absinthio

thio amarus, qui gustui primus obuius est, & adstringens, & acris: in agarico dulcis & amarus: in cicoreo austerus & subamarus: in oxyphenicibus dulcis ac acidus; in melle optimo dulcis, & acris: in brasica falsus simul & adstringens: in myrti fructu & agrestibus piris acerbus simul & dulcis: austerus vnaq; dulcis in fructu palmæ, & in vinorum nonnullis generibus, si Galeno creditur lib. 4. simp. c. 8. ut in Surrentino, Sabino, Albate. Verum nondum de cōpositis saporibus tractare proposuimus, ne caput hoc primum ad immodicam crescat molem: tum etiam, quoniam qui simplicium notitiam ad vnguem tenent, compositorum naturam probè cognoscent. Explorantur saporibus singuli ex affectione, quam linguæ imprimunt eo modo, quo docet Gal. lib. 1. de simpl. medic. facul. c. 36. cuius verba hic apponere libuit, quæ hunc in modum se habent: Porro quando, quod linguæ nostræ adinotū fuerit, corpus valide desiccat, contrahit, & in multam profunditatem vsque linguā ipsam exasperat, sicut pira siluestria immatura, & corna, eiusmodi omne acerbum appellatur, ab austeris intensione diuersum: at quod nos adstringens vocitamus, haud temerè à Theophrasto dictū reperias: videtur enim idem significare, quod austerum, aut certè commune esse genus tum huius, tum etiam acerbi. Quæcunq; vero linguam, dū contingunt, non contrahunt eam, nec constipant, velut adstringentia, imò contra planè agere apparent, nepe detergentia & abluentia; etiā si adstringen-

Misti saporibus.

Sapores singuli quomodo explorari debent.

gen-

gentium quidpiam admistum sit, hæc omnia sal-
 sa cognominamus. At, quæ his etiam magis deter-
 gunt, adeo ut etiam exasperent, amara nominan-
 tur. Porro, quæ mordicant, roduntq; idque cum
 valida quadam caliditate, acria vocantur; si verò
 sine hac mordent, acida quidem; cæterum hæc
 fermentandi quoque vim obtinent. At quæ ve-
 lut inungunt, atque implent, ac in statum suum re-
 stituunt exasperatas ac veluti erosas linguæ parti-
 culas, hæc si cum voluptate manifesta contingat,
 dulcia, sin hac sine, pingua vocitantur, hæc Gal.
 Quibus sanè quantum in eo fuit, res explicatu
 longè difficillimas verbis exponere fuit annixus;
 quæ inquam qui ad vnguem tenuerit, quæ sit cur-
 iusque saporis affectio, atque natura, facili nego-
 tio percipiet. Ex his saporibus acerbus, austerus,
 & acidus temperamento frigidi sunt: dulcis, sal-
 sus, amarus & acris, calidi: quemadmodum fusa
 ac prolixa satis enarratione probat Gal. libro 4. de
 simp. medicam. facult. cui Auic. consentit lib. 2. tra-
 cta. I. c. 3. inquit, Non est possibile ut sapores
 dulcis, amarus, & acutus & salsus sint, nisi in sub-
 stantia calida, nec ponticus, stipticus, & acetosus,
 nisi in substantia frigida. Porro ex his, acris omniū
 est calidissimus, mox amarus, post amarum salsus;
 & deinde dulcis, cuius calor, ut ait Gal. non im-
 modicè calorem nostrū exuperat; sed velut aqua
 calida, cuius cōtactus voluptati est maximus, vbi
 refrixerimus, hactenus videlicet nos excalefaciēs,
 dum concretas frigore in nobis particulas fun-
 dat,

*Saporum
 tempera-
 menta.*

*Et 4. sim
 pl. c. 9.*

dat, non tamen soluat, secet, distrahatvè continu-
uum; ea. n. vt utilissima est, & maxima afficit vo-
luptate, sic omne edulium dulce calidū sanè om-
nino est; sed non tantum calore excedit, vt is læ-
dat, ac molestus sit, sed inter limites se cōtinet fun-
dentis, læuigantis, ac mollientis. Nec tamen cen-
sendum est dulce omne calidū existere: contingit
enim modicè dulce aliquod esse frigidum, scili-
cet quādo plurima corporis ipsius substātia aquea
extiterit, sed nō adeò tamen frigidum, vt id, quod
valde acerbum est aut acidū: sed sicut illa potius,
quæ tepidum calorem possident, quæ Galeni est
sententia, 4. simplicium. capit. 7. Sapor pinguis in
calore, dulci proximus est; nam ex tenui non qui-
dem ignea, sed planè aerea materia nascitur, quæ
calore quidem & frigore quodammodo tempe-
rata est: humoris tamen eiusque aerei particeps
magis, ac proinde vis eius atque facultas est rela-
xare, emollire & humectare. In hoc sane saporum
catalogo difficile est extrema collocare: nam etsi
Galenus dulce & austerum videatur contraria
facere: veruntamen, si diligenter inspexerimus,
nullus sapor magis videtur ad medium accede-
re, quàm dulcis; quoniam vt in reliquis rebus ab
vno extremorum ad alterum nihil peruenire po-
test, nisi per medium, ita pleraque ex his, quæ in-
sipida sunt, prius fiunt dulcia, quàm amara, &
è conuerso amara prius dulcescunt, quàm insipida
reddantur, vt innumeri fructus demonstrant.
Quare dulcia in medio amarorū & insipidorum
collo-

*Ari. quos
sapores cō-
trarios ef-
ficiat.*

*Gal. quos
vapores
cōtrarios
videatur
constitue-
re.*

collocare possemus, & contraria constituere ama-
rum & insipidum. Alij contraria faciunt insipidū
& acidum. Verūtamen melius est, vt acidum inter
media colloceinus, quemadmodum est adstrin-
gens & acerbum: omnia. n. hęc inter insipidum &
amarum ambigere videntur. Aristo. lib. 2. de ani-
ma. c. 10. & libr. de sensu & sensili. c. 5. dulce & a-
marum contraria constituit, propterea quia con-
trario, & maximè repugnāte modo gustū immu-
tant, dulcia nempe voluptuoso, amara implacido
& contristāte. Aliqui sapores hosce ob id contra-
rios dicūt, quod passiuīs, maximè qualitātibus cō-
trariantur: nam dulcia humida sunt; amara aut sic-
ca, vt probat Gal. 4. simp. c. 20. verum ita acria &
acida deberēt cōtraria esse, propterea q̄ actiuīs op-
ponuntur; nā acria calida valde sunt, acida frigida:
sed nullus hactenus hęc cōtraria effecit, ergo non
ratione hac cōtrarij sapores sunt explorandi; sed
eis, qui antea dicti sunt, modis, & qui postmodū
dicētur. Galenus tamē dulce & austerū cōtraria vi-
detur constituere, quia vt ipse ait lib. 4. de simpl.
medi. facul. c. 7. arborū fructus initio austeri sunt;
deinde vero tēpore maturescētes dulcescūt; quod
Theophrasti testimonio probat dicentis, arborum
fructus omnes quotquot nobis, vbi maturuerint,
dulces apparent, nuper enatos acerbos, siccosque
esse consistentia pro sui nimirum parentis quēq;
natura, oliuæ, vuar, mala punica, mora, palmulæ,
pira: at progressu temporis humidiores reddun-
tur, acquiruntque pro acerbitate aciditatē, quam
sensim

ensim exuentes, postea dum maturescunt, ac periciuntur, dulces euadunt. Quibus sanè verbis vult in fructibus, dum maturescunt, motum esse ab acerbitate ad dulcedinē, quę maturitatis terminus existit. Quare cum acerbum & dulce in hoc motu maxime distent, iure optimo Galenus illa comment. li. 3. de ratione victus in morbis acutis, cōtraria esse asseruit. Verum eadē ratione dicere tenetur amarum & dulce contrariari in his fructibus, qui ex amaris dulces redduntur, ex quorum numero sunt pepones, cucumeres, oliuarum & glandium nōnulla genera: nam sicuti in supradictis ab acerbitate in dulcedinē motus erat; sic in his ab amaritudine in dulcedinē fieri conspicitur: est etenim in istis initium & terminus, à quo motus, amaritudo; finis verò & terminus ad quem, dulcedo. Ex quibus Auerroes lib. 5. collectaneorum c. 27. Quę sequitur Valeriola lib. j. enarrationum 4. aduersus Galenum colligit, saporem amarum nō perpetuò ex calore oriri: nam eodem docente lib. 4. simpl. fructus omnes, cum maturescunt, ex frigidis calidiores fiunt: est enim maturitas, auctore Aristo. coctio quædam, quæ non aliunde, quàm à calore proficiscitur; quemadmodum cruditas coctionis est priuatio, quæ frigiditatem & caloris defectum ostendit. Quapropter fructus, qui, cum immaturi adhuc existunt, amari sunt, & postea maturescunt dulcescunt, erunt, cum amari sunt, frigidi; dulces verò calidi: nam si, dum maturescunt, calefiunt, & dum immaturi sunt, frigidi habentur; existent,

*Auerroes
in sapore
amaro
Gale. ad-
uersatur.*

*Coctio a
calore fit.*

existent, cum amari sunt, frigidi, ac dulcescentes
 fient calidiores: quandoquidem, cum amari sunt,
 existunt crudi, & ex cōsequenti frigidi: cum verò
 dulcescunt, simul cum amaritudine frigiditatem
 amittunt, & calidiores redduntur. Ex quibus colli-
 git amaritudinem in his constare ex frigore, sicuti
 dulcedinē ex calore: amaraque non semper esse
 calida: sed aliquando frigida haberi. Veruntamen
 huic argumento respōdet Vallesius lib. 9. contro-
 uersiarum. c. 5. inquit, aliud esse dicere omnem
 amaritudinē nasci ex calore, aut amara omnia ca-
 lida esse, quoniā nihil impedit rem aliquam posse
 existere excellentē frigidam, quæ tamē nonnullas
 calidas sortiatur partes, quarum occasione amara
 fiat, ut cicuta, quæ frigidissima cū sit, amaritudi-
 nē tamen nō exiguā obtinet: est enim amarū om-
 ne, quatenus amarū, calidū, licet alia rōne possit ef-
 se valde frigidum: nā cū amaritudo excellēs sit
 qualitas, poterit vbicunq; fuerit, elucescere maxi-
 mē; et si pluribus contrariæ qualitatis partibus sit
 admista; quia si in heminā aquæ momentū aloes
 iniiciamus, totā ipsam amarā reddemus, sic vomit-
 us pituitosus amarus percipitur ob exiguā bilis
 portionem illi permistā. Quapropter dicendū, ni-
 hil impedire fructus immaturos frigidos esse, &
 interdū amaris quibusdā partibus præditos, quæ
 dum fructus maturescunt, tanquā excrementitiæ
 excernuntur. Nec ex sapore amaro, quem habet
 pepo, dulcis fit sapor, sed ex aquosa humiditate
 amplius cocta, & elaborata expurgatis per coctio-

*Argumē-
 ti Auer-
 rois respō-
 sio ex
 Vallesio.*

iem ab eodem calore coquente partibus amaris:
liquidē ea ratione, qua peponis aut cucumeris ca-
lor fortis est ad reddendā illam aquosam substan-
tiam dulcem, est etiam potens ad expurgādas par-
tes excrementitias, quas pepo & cucumis habēt,
quibus sapor amarus adhæret. Quapropter in si-
milibus fructibus sapor dulcis ex amaro nō fit, sed
per coctionem fructus hi redduntur dulces expur-
gatis ipsorum partibus amaris, & elaboratis aquo-
sis & humidis: aut partes eādem amaræ fructibus
ipsis per coctionem humidioribus redditis amit-
tūt ariditatem, quam deponētes simul & amaritu-
dinem exuunt: quia cū amarus sapor ex calore &
siccitate proficiscatur, fit, vt qualibet deposita qua-
litate remitti aut aboleri possit. Eadē. n. aut maior
est de sapore acri hæsitatio: quādoquidē is in non-
nullis fructibus immaturis intērior multo reperi-
tur, quā in eisdem maturitatē adeptis, hoc in pipe-
ris genere videre licet, in quo, auctore Gale. lib. 8.
simpl. albū veluti omphax est, quod nigro quidē
acrius & exurentius percipitur: nā illud vberē inte-
rim humiditatē obtinet: nigrū verò iā quasi supe-
rassatū & superexiccatum habetur: ac vna cū hu-
miditatē multā amisit acrimoniā. Idē in allio, por-
ro, cepa, atq; alijs plerisq; plātis nobis intueri da-
tur, quæ nuper enata acriora multò sentiuntur, quā
temporis progressu matureſcentia: ratio est, quia
initio hæc multam eandemque valde acrem hu-
miditatem attraxerunt, quæ temporis spatio con-
cocta mitior ac benignior redditur. Nec ob id,
quod

*Bilis ad-
modum.
flava a-
cris, &
maleolēs
cruda
est.
Quid cru-
dum.
Coctionis
munus
atque of-
ficium.*

quod initio illa acris est, desinit esse cruda: nam bilis cum flava admodum est, acris. & male olēs, cruda dicitur apud. Gal. li. 2. de ratione victus in morbis acutis com. 44. censet enim crudum id omne, quod indomitū est, & nec deuictum, nec superatum à natura existit, siue calidum illud fuerit, siue frigidum, quod dum à natura superatur, coquitur, atq; ad mediocritatem reducitur: nam hoc est munus atq; officium coctionis, si Galeno creditur lib. de constit. artis medicæ, cap. 19. ad mediocritatem reducere omnia siue calida ea sint, siue frigida: quo fit vt frigida calefaciat, calida vero remittat, & ad teporem reducat.

¶ Quot sint adstringentis saporis species, & quid vnaqueque earum in nobis efficere queat.

Cap. II.

HActenus quidem de saporibus in genere magis; in specie verò minus scribere sumus aggressi. Verum cum non sufficiens sit generalis de re quapiam doctrina; sed necessaria etiam existat peculiaris, quæ de cuiusque generis speciebus agit: ideò opus est ad sermones magis particulares transire, qui sanè priuatim in vnaquaque saporis specie peragentur, in quibus id tantum scribere consilium est, quod mihi verissimum visum fuerit, omissa aduersus illos, qui de re hac minus rectè opinati sunt, concertatione. Exordiar autem ab eo sapore, qui velut initium ac fundamentum est reliquorum; talem autem acerbum esse

esse dictum alibi est; in quo initio lectorem monitū esse velim, illum simul ac ^{austriū} ~~acerbū~~ dupliciter enuntiari, metaphoricè nimirum atque propriè: propriè namque acerbum & austerum ad gustum tantummodo attinent, vt ex Galeno constat lib. 1. de natura humana, com. 6. & libro 2. de locis affect. c. 8. Metaphoricè verò de moribus dicitur; quemadmodum apud Aristotelē videre licet, li. 1. de historia animalium. ca. 9. dicentem, supercilia sub fronte sunt, quæ si in rectum protenduntur, lenes mores significant; si iuxta nasum incuruantur, austeros & acerbos. In quo significato desumitur austeri vox à Gal. libro, q̃ mores animi corporis temperaturam sequantur, c. 10. cum ætatem senilem dicit esse austeram, tēdij plenam, ac duram. Per metaphoram etiam acerbus homo ab eodem appellatur in fine lib. 3. de different. pulsuum. Vocatur autem sic homo, vt Arist. lib. 2. moralium. Eudemiorum. c. 5. docet, quòd irascendi capiet occasionem. De dolore metaphoricè itidem acerbū enuntiari solet, vt ex Galeno liquet lib. 6. epidem. p. 1. com. 6. quo loco enarrans Hippocratis sententiam, quæ habet, in renem dolor grauis, quādo cibo replentur, ait, dolorem grauem aut tanquam alicuius rei grauis loco incumbentis sensum inferentem, aut acerbum intelligere nos posse, & vtrumque verum esse. Quare non est, cur Archigenem reprehendat lib. 2. de locis affect. c. 8. acerbū & austerum dolorem appellantem, scribens, hæc saporum esse nomina, qui lingua vt instrumento

*Acerbū
& austerum quod
modis enun-
tiantur
solerent.*

*Acerbū
ad mores
refertur.*

*Acerbū de
dolore dicitur.*

& gustandi sensu dignoscuntur, si ipse eisdem vocibus ad diros dolores designandos utitur. Nisi dicamus Archigenem has voces usurpasse propriè, credens illas verè de doloribus enuntiari, Galenū verò impropriè, & per metaphoram tantum. Propriè namque adstringentem, aut acerbum dolorem nominare non magis possumus, quàm illum ceruleum, aut rubrum, aut fuscum appellare, aut alium aliquem à coloribus nuncupatum, ut potè quòd tales denominationes, ut dictum est, propriè saporum sint, ut hæ colorum: impropriè verò & metaphoricè possumus. Nam quemadmodū acerba gustui sunt ingrata, & iniucunda valde; ita dolor tactui infestus est. Verum de metaphorica significatione in præsentia tractare, propositum mihi non est, sed de propria, quatenus huiusmodi voces gustabilem qualitatem nobis significāt: quandoquidem in præsentia de saporibus tantum differere instituimus. Pro quorum explicatione, imprimis aduertendum reor, id, quod Galenus acerbum appellat, Auicennam & reliquos Arabes ponticum nuncupare (fortè, quia sapor hic in ponto frequens inuenitur ob regionis frigiditatem, & fructuum immaturitatem,) & quod Galenus austerum nominat, Arabes stypticum dicunt, ut ex Auicenna, Auerroë, & Serapione patet dicentibus, ponticum & stypticum esse eiusdem speciei, & tantum secundum magis & minus differre: ponticumque fortiolem esse styptico, & stypticum non contrahere, nisi quod de lingua manifest-

Cur acerbum sapor ponticus ab Arabibus nuncupetur. Aus. 2. ca. no. trac. 1 c. 3 Auer. 5. collect. c. 27. Serapio. ca. prop.

nifestum est: ponticum vero contrahere & exaspere, quod manifestum est, & occultum. Quæ sane cuncta de acerbo & austero à Galeno dicta sūt ut supra visum est, & nūc nihilominus videbitur, dum horum saporum naturā explanabimus, quæ non aliunde, quàm ab eorum definitione melius deprometur. Quid autem sint austerū & acerbum docet Gal. lib. 4. metho. c. 7. dicens, Voco austerum id, quod styphon quoque Græcè, id est, adstringēs dicitur: acerbum vero id, quod intensum austerū est. & lib. 4. de composit. medicam. per gener. c. 5. austerū enim, inquit, græcis id sibi vult, quod mediocriter adstringens: acerbum, quod valde, & vehementer id facit, genus utriq. commune adstrictionis uocabulo signatur: non etiam utrum ualide, an obscure id faciat declarante. libro item 6. de composit. medic. localium. c. 3. dicebat austerum & acerbum ambo adstringere, sed magis acerbū. Ex quibus omnibus clarè intelligitur, uerum esse quod modo dicebamus, acerbum apud Auicennā & reliquos Arabes ponticum esse: austerum uerò stypticum. Sed superest, ut indagemus quæ sit saporum horum temperies, facultas, atque substantia. Porro qualitatem acerbam sua ipsius uirtute refrigerare, & exiccare. 7. metho. ca. 7. a Gal. proditū est. & lib. 4. de simpl. medicam. facul. c. 7. dicebat, adstringentia certè terrena esse, & crassa corporis consistentia, qualitate uero frigida. Cui Auicenna subscribit lib. 2. tract. 1. cap. 3. dicens ponticum fieri ex substantia crassa, terrea, frigida, esseque aliis sa-

*Li. 4. sim
pl. cap. 7.*

poribus frigidius. Cuius rei probationem attulit Gal. inquit, Quippe si ab acerbo sapore manifestè linguam contrahi, sicari, asperariq; contingit: ostensumque superioribus libris est, ab unico frigido contrahi, constringi, densariq; corpora, liquet plane frigidum esse saporem acerbum: quoniam porro inèqualiter desiccatur, id enim est, quod exasperat, fuerit sanè omnino etià terrenus; siquidem aqueus omnia equaliter penetrat, atque pervadit; eique inseparabile est ac perpetuum, etiam si diuulsus sit, ut rursus uniatur: at terreno corpori, quod in saporibus defertur, iam antea inest diuulsio, simulque ut nunquam deinceps facile coeat: quin si eius recorderis, quod utriusque singulatim passionis sensibilis est propriū, iisdem ipsum subscribet, ac testificabitur: uelox siquidem acidorum saporum transitus in sentiētibus corporibus fieri conspicitur: acerborum autem tardus, tum acida quidem in alto magis agere apparent, in superficie autem acerba. Hæc itaque omnia crassarū esse partium acerba corpora indicant; acida uero tenuium. hæc Gal. qui lōga hac serie abunde monstrat acerbi saporis substantiam frigidam esse, crassam, ac ueluti terream. & lib. 3. eiusdem operis. c. 5. supposuerat, frigidum contrahere, consipareq; & substantiam reddere immobilem, aut egrè mobilem: calidum uero rarefacere, fundere, coquere, atque mouere. Rursus est & alia huius rei demonstratio sanè non contemnenda; nam si fructus initio acerbi sunt, deinde tempore maturescentes dulcescunt.

cescunt, sequitur ex calore ipsis prouenire dulcedinem: acerbitem uero aciditatemq; constituisse ex frigore. Quod frigidus sit sapor acerbus, dictum iam est, quantum uero sit frigidus, satis Auicenna explicuit, dicens, illum alijs esse frigidiorē. & similiter Isaac lib. dietarum uniuersalium. c. 15. in fine tertii gradus refrigerare & siccare scribens sic, ut eis, quę quarto ordine refrigerant, propinquus habeatur. Porro corporum acerborum quędam esui inepta existunt uicem tantummodo medicamenti obtinētia, ut rhus, & omphacina uocata galla alia dulcem quandam, licet obscuram admodum, qualitatem immistam habent, ideoq; comedi possunt, ut fructus arbuti, ilicis, fagi, corni, siluestris pruni, & similiter mespili: uerum hic teste Galeno. 7. simp. admodum est acerbus, uixq; edipoteft, & uentrē strenue coerceat. Sanē austera sunt multa, ut mali punici genera, atq; cotonea mala, ac reliqua complura esui apta, quę inquam gustui grata existunt: acerba uero teste Gal. lib. 2. de locis affect. c. 8. gustui haud quaquā iucunda sunt, non solum ea quę medicamentorum speciem referūt: sed etiam illa quę cum sint huiusmodi, reiiciūtur in cibos. Hoc dixerim dummodo homines qui talibus uescuntur, naturaliter se habeant, & ab excrementis uacui sint: si uero extra naturalem statū constituantur, acerbis, acidisq; delectari interdum solent, ut Gal. est auctor li. 6. epidem. p. 5. com. 14. & lib. 4. simp. c. 9. ubi de huiusmodi saporibus agens, inquit, apparent enim, quę citra laborant,

*Acerba
quo ordi-
ne refri-
gerent.*

*Acerba
gustui nō
sunt iu-
cunda.*

*Acerba
quibus
incūda.*

mulieres, quique satiati sunt, & quibus exolutus est stomachus, ea appetere degustare: contra vero si esuriant, auersantur tum acerba, tum acida: expectant autem ac sumunt, quæ dulcia sunt & pingua, hisque expleri desiderant. Quod tamen diximus austera gustui grata esse, non simpliciter est accipiendum, sed dummodo una cum austeritate dulcedinem aut iucundam aliam qualitatem habeant coniunctam: si namque amaritudinem obtinuerint, ut aloe, & absynthium, multo ingratiора existunt, quā si solum amara forent: sic quæ dulcia sunt & austera dulcibus solum suauiora sentiuntur: ratio est, quia amara tantum, uel dulcia tantum transeundo solummodo gustus instrumentum afficiunt: at, quæ simul sunt austera & amara, uel dulcia & austera, moram trahunt, & in parte cunctantur, compressionemque quasi quadā in linguæ intimiora pelluntur. Quo fit ut si uoluptuosa sint, quemadmodum dulcia, multo uoluptuosiora appareant: si uero sint iniucunda, ut amara, iniucundiora magis sentiantur. Atque hæc est causa, cur alimenta melancholica, id est atram generantia bilem, tantopere appetamus, & ad edendum nos inuitet, ut oliuæ, caro ossibus adherēs, & ad hæc ceruina, ac caprina, & ex uisceribus lien, de quo uerba faciens Gal. inquit, reliquorum autem viscerum lien quidē gustui est suauissimus: inest. n. in eo perspicua quædam acerbitas: merito autem prauis quoque succi esse creditur, ut qui sanguinem melancholicum generet. Dixit acerbitatem, quod puto non dixisset, si eorum quæ 2. de lo-

cis

Lib. 2. de
alimē. fa-
cult. 1. 1. 1.
de pede-
strium a-
nimaliū
viscerib.

cis affect. c. 8. scripserat, recordatus fuisset, ubi ait,
 nulla acerba gustui esse iucunda. Nisi dicere ueli-
 mus, acerbitalis uocabulum aliquñ latius patere, au-
 steritatemq; interdum sub se cōprehēdere; quod
 inquā asserere melius est, quā contradictionis no-
 ta Galenum reprehendere. Sed his omissis super-
 est, ut quid adstringentia efficere queant explicē-
 mus: sanè sequuta sunt temperaturā eorum opera;
 quo fit, ut cōtrahere, cōstringere, densare, repelle-
 re, & incrassare, & ad hæc refrigerare, & exiccare
 sint nata. Gal. lib. 4. de cōposit. medic. per gener. c.
 5. de adstringentium facultate hæc scribit, Omnia
 adstringenta cōtrahunt, ac densant meatus, adhæc
 uinciunt, ac cōtinent partium sibi inuicē cohæren-
 tium substātiā, atq; minus magisq; hoc pro adstri-
 ctionis quantitate efficiunt; cæterum adstringēdo,
 ac densando summa corporis, q̄ adstringitur, uir-
 tus illorum excluditur, & in altum ire prohibetur.
 Ob quā rationem pulchrè nonnulli medicorum
 huiusmodi pharmacis alia subtilium partium, &
 acri potestate p̄dita indere excogitarunt, a quibus
 ueluti ductę adstringentium uires in profundum
 corpus perueniant. Vnde Gal. li. 7. local. c. 4. San-
 guinis reiectionis curationē docens, inq̄t, Miscē-
 tur uerò p̄dictis (puta adstringētibus medicamen-
 tis) cōgruēti mēsurā, tum calida, tum tenuium par-
 tium existentia, q̄ infestissima sunt p̄dictis tribus
 affectibus, a pertionē, uidelicet, orarum, rptionē,
 & corrosioni. Cuius gratia itaq; miscētur distribu-
 tionis nimirum ipsorum in corpus: etenim adstring

*Adstringentium
 facultas,
 quæ*

In cano-
ni. uni-
uersalib.
theorem.
primo.

Auēzoar-
is sentē-
tia.

gentia & viscosa & tenacia sibi ipsis vias p̄cludunt
quare opus habent facultate ipsis viam struente,
ac p̄parante. Verum cum ex locis circa stomachū,
aut aluum, aut aliqd̄ intestinum sanguis effundit̄,
huiusmodi pharmacorum mistura opus non est.
hæc Gal. Optimè verò Mesues adstringentium vi-
res complexus est, dum ait, stypticum intro cogit,
densat, repellit, roborat, diuisa glutinat, tarde &
imbecilliter agit, suaq; substantia crassa ea oīa ob-
tundit, quibus acre, amarum & salsum vires ad-
dunt. Hoc tñ in loco silentio dissimulandum non
est, Galen. lib. 6. simpl. c. de abrotano, acerbum sto-
macho amicum esse censuisse. Quod similiter vo-
luit lib. 5. de usu. p. cap. 4. in fine, quo loco inquit,
atram bilem gratam ac beneuolam uentriculo exi-
stere, actionesq; ipsius adiuuare, non subuertere
esse aptam, ob id, quod acerba & acida est. Verum
huic sentētiæ aduersari uidetur Auēzoar li. i. thei-
fir capite illo, in quo de conseruanda sanitate dis-
serit, sic dicens, Oīa habentia fortem stypticitatē,
sicut sunt pontica, naturaliter sunt crassa & dura,
terrestria, dolorem stomachi generantia: quamuis
in eis uirtus aliqua stomachum roborādi reperia-
tur, quia non conferunt stomacho fortem haben-
tia stypticitatem, sed temperatam, sicut sunt rosæ,
& similia: habentia uerò crassam, siccam & terre-
stem substantiam, si bene decoquātur, minus no-
cent stomacho, exceptis fauis, in quibus decoctio
non remouet nocumentum. hæc Auēzoar aduer-
sus Galen. proferre non fuit ueritus. Nec melan-
cholia

cholia, iudicio meo, acerba dicenda est, ut arbitrat^r Galenus, sed austerat duntaxat: nā cum humor sit, humiditatem aliquam necessario obtinebit; alias enim ne humor quidē esset; quandoquidem eodem docente lib. 2. de differē. febrium. c. 16. in humorum substātia elemētum humidum exuperat, non siccum; vnde ab Auicenna humor definitur corpus humidum fluidum, in quod in primis nutriendi cōuertitur. & idem Gale. lib. 1. de natura humana com. 39. inquit, melācholiā siccā & terrestrem esse dici, humiditatis etiā nihilominus participem, alioqui quemadmodum ille scribit nō esset humor, sed solidū corpus ut adamas, sic autem & frigida dicitur, quod plus in ea frigiditatis quā caloris insit: quoniā si exactē esset frigida, glaciei instar cōcresceret. Quod si melācholia insitā nōnullam humiditatem habet, ut certē habet, acerba esse nō poterit, sed austerat haud dubiē euadet: siquidem eodem Galeno testante, austerum ex acerbis per humiditatis ademptionem generatur, quia ut ipse ait, cuiusq; saporis vires aquea retūdit atq; habet at humiditas. Rursus Auicenna non dixit melancholiæ saporem acerbum esse, sed medium inter acerbum & dulcem, quia inquam, uel austerus est, vel saltem ex acerbis & ex dulci mistus. hæc de naturalis melancholiæ sapore obiter sint dicta: nā alia quæ præter naturam existit, & proprio ac peculiari nomine atra bilis à veteribus nominatur, acida est & aceti in modum terrā eleuat: ut varijs in locis prodidit Galenus.

Lib. 5. de
usu part.
c. 4. in fin.

I. primū
de Mor. 4.
cap. 1.

Li. 4. sim
pli. ca. 8.

¶ Quis sit acidi saporis ortus : quod illius tempera-
mentum, ac quæ eius affectio.

Cap. III.

Sapor aci-
dus.

Lib. 4. de
simplic.
med. fa-
culs. c. 8.

Gal. 4.
simp. c. 7.

Li. 4. sim-
plic. c. 3.
¶ 23.

Acidus sapor ex acerbo generatur humidita-
te aerea superueniente, & antiqua frigiditate
seruata; nam si corpus acerbum tantum humescat,
& humiditas crassarum sit partium, & aquea, au-
sterum euadet ab aquosa humiditate acerbitate exo-
luta, atque retusa: si verò humiditas, quæ accedit, &
cum acerbo corpore permiscetur, tenuis sit & aerea,
acescet. Quod aut aciditas ex acerbitate per hu-
miditatis acquisitionem generetur, ex eo probari
potest; quoniam fructus initio lignosi cum sint, sic-
ci quoque sunt, simulque acerbi: verum affluētis po-
stea humoris copia acidus efficit; atque hæc est vna
saporis acidi generatio. Altera est, quoties ille ex
superabundante humore aqueo prouenit, qui dum
non coercetur, nec ab insito calore gubernatur,
acescit. Sic lac repositum acidum redditur, & vinum
similiter. Idem in succis omnibus intueri licet, qui
dum non coquuntur, nec probe à calore alteran-
tur, acidi sunt: nam cum auctore Galeno, succi
cuiusque tria sint excrementa, vnum aqueum, alte-
rum terreum, quale est in vinis fex; tertium acreum,
quod ipsum quoque vini flori proportionem re-
spondet, aqueum est, quod in omnibus ebullitio-
nem corruptionemque efficit, ubi nimirum nec
deuinctum, nec plane alteratum ebullitionis tem-
pore fuerit; sicut cum exacte deuinctum atque mu-
tatum fuerit, in eam, quæ proprie est succi natu-
ra,

a, mutatur: quemadmodum pituita in animalibus
 per vltiorem coctionem conuerti in sanguinem
 videmus; atq; aquei illius excrementi gratia qui-
 lam succos non nisi coctos reponunt: alij in sole fer-
 menti presiccatos: nam terrei aerei q; occasione non
 admodum eos corrumpendos iri metuunt, cum il-
 la separari videant, egre q; corruptibilem sortita sint
 substantiam: quandoquidē temperamētum nata
 sunt siccum. Ex quibus clarē intelligitur saporem
 acidum frigidum esse simul, ac tenuium partium,
 vt testatur Galen. lib. 4. de simpl. medicam. facult. Cap. 3. &
7. & 8.
 Porro frigidum esse docet ipse. c. 3. eiusdem libri
 scribens in hunc modum, Itaque quod tantum
 est acidum, quidquid id fuerit, planē frigidum est,
 siue pirum, siue malum, siue acinus vuae, siue ru-
 bi, siue ipsius mori, siue rheas fructus, hoc est, ma-
 la punica, siue quiuis alius, tum fructus, tum
 succus, tum planta, vt oxylapatum, oxalis, quam
 eandem oxida quoque nominant: quippe si gu-
 stanti vehemens atque manifesta illi inesse aci-
 ditas appareat; nec quicquam præ se ferat acri-
 moniæ, omnino hunc succum refrigerantem re-
 peries, quin confidenter vitior, siue ad ardores
 vti consilium est hypochondrijs imposito, siue
 ad erysipelas, siue ad alium affectum calidum. Si-
 militer quoque frigidos affectus ab eo omnes pa-
 lam ledi cōperies: vbi vero mista tibi acida qua-
 litas appareat, cum acrimonia, coniiciendum est,
 caliditatem quoq; inesse: sin iuncta sit adstrictio,
 aliud est frigiditatis genus: nam acida frigiditas
 tenuium

Ca. 7 eius
de quartis
libris.

additione

4. simplis.
cap. 8.

tenuium est parrium, adstringens crassarum. Verū
quod illa tenuis essentię sit, ex eo deinceps probat,
quod velox est acidorum saporū transitus in sen-
tientibus corporibus, & ex eo etiam, quod acida
omnia in alto magis agere apparent: sed quod fri-
gidum subtile acidam efficiat qualitatē, à priori ē
probari non obscure potest: nam ea, ut dictum est
generatur ex acerbitate per aereę humiditatis ad-
~~emprionem~~ frigiditate manente: si namq; nō ma-
neret frigiditas, sed loco eius calor succederet vna
cum humiditate, pinguis efficeretur sapor vel dul-
cis, pinguis quidem si humiditas esset aerea, dulcis
vero, si aquea. Rursus aciditas in saporibus teste
Galeno, lib. 4. de simp. medi. facul. ca. 15. nasci po-
tissimum videtur, dum à calido quidē mutatur,
ut tamen non superet id, quod ex acidis ructibus
vel maximē conijcias: nam hi haud quaquam, ubi
nulla prorsum facta in ventre est ciborum altera-
tio, prouenire solent: quemadmodum nec ubi o-
ptime concocti, sed tantum ubi semicocti, ut ita di-
xerit quis, fuerint. Vocat autem semicoctos ipse,
qui à ventriculi calore alterationem perpeffi, non
etiam perfectē ab eo superati fuerint; sic lac, pti-
sanæ succus, & quæcunque eius sunt generis, tem-
porē æstiuo citius acescunt, quam hyeme: postu-
lantque ædes frigidas, ut in his reposita plusculo
perdurent tempore. Ex quibus omnibus patet,
quod a calore mutante quidem, non tamen pror-
sus vincente aciditas generetur qualitas: atque ob
id plerisque inest fructibus prius, quàm maturue-

runt

int. hęc Gal. & deinceps subdit, simile quid acidis
aporibus vsu venire, quod borealibus vėtis acci-
lit, vt tenuis scilicet essentia sint, simulq; frigidi.
ex quibus colligis eos sine calore non nasci, sicut
ec illum ipsum boream. Ab hoc calore quidem
bullitionem efficiente, nondum tamen alteratio-
nem perficiente, in lacte, & vino, & succis omni-
bus, qui acescunt, partes ignea & aerea, quę prius
nerant, dissipantur, ac resoluuntur prompte, vt
pote ad digestionem & resolutionem habiles, ter-
estriores vero atq; aquosę, cum discuti prę craf-
sitie nequeant, funduntur, atq; attenuantur satis, vn-
de sapor oritur acidus, represso vtique calore, & in-
terna frigiditate simul cum essentia tenuitate vin-
cente. Quod frigidus sit sapor acidus dictum est.
Quantum verò frigiditatis obtineat, tradit Isaac di-
cens illū ordine secundo tantū frigidum esse, quo
fit, vt quę summē nos refrigerant, ac interimūt, ve-
luti cicuta, papaueris succus, iociamus, mandrago-
ra, minimē omnium acida sint, ita Galeno tradēte
lib. 4. de simp. medi. facult. cap. 15. præcitato, quip-
pe ait, quod licet frigidi sint sapor acidus omnes,
haud tamen eò vsque refrigerant, vt interficiant:
non enim subtilis forent essentia, si extreme es-
sent frigidi: ob hanc tenuitatem simul ac frigidi-
tatem euenit, vt illi mordaces compareant, di-
cente Galeno, mordicationem communem esse
istis tribus saporibus acido, amaro, & acri; verum
acido quidem, vt frigido simul & subtili, (nam &
id sepe demonstratum est) amaro verò & acri

*Barthole-
maus Am-
glicus lib.
19. de pro-
prietati-
bus rerū.
cap. 47.*

*Lib. dicta-
rum vni-
uersaliū*

*Lib. 4. sim-
pli. ca. 17*

*Li. 4. sim
pli. c. 15.*

*Lib. 4. de
sim. me.
facul. ca.
13. & 14.*

ut calidis. Quod propriè tamen in saporibus acidum appellatur, à sola lingua percipi potest, sicut & acre: ceterum quod utriq; commune est, nempe mordacitas, èt a tactu sentitur: utraq; verò lingua agnoscere nata est; nam quæ communia sunt, sicut & reliqua corpora sensibilia; quæ verò propria tanquam gustus organum percipit. Quibusdā aciditatem à calore nasci visum est ex eo, quòd vina languida æstate facile acescunt: hyeme verò suas servet qualitates: quorū, ut Gal. ait, adauget opinionē; & quod vehemētius motū est, ac lōgius aduectū: talia namq; cū infirma fuerint, celerrime acescūt. Hac de causa quidā, qui de re rustica rectius scripserunt, dolia in edibus ad aquilonē expositis defodiēda censent, tanquā frigus, scilicet, qualitatem eorum seruet, mutat autē caliditas; sic vina quēdā acescunt prompte, vbi in meridianis, & soli expositis locis reposita fuerint. Quin & Alexander Tralianus lib. 7. c. 14. tenet, acidum ructū nō tantum à frigidis, verum èt a calidis fieri causis, dicens nouimus autē plures medicos existimasse omnē acidū saporem a sola fieri frigiditate: quamobrē eis semper exhibent calfacientia: vidimus autē plurimos a cibis refrigerantibus adiutos, prius a calfacientibus vehementer lesos. Quo in loco se experimento probasse refert, vinum & potiones calidas in eorum ventribus acescere, quos postea curauit oxycrato, & alimentis coctū difficilibus, & piscibus, & carnibus, & suillis pedibus elixis, & inde factū esse, ut nō amplius aut cruditatē, aut acidū ructum

Etum pateretur. Verum his omnibus vt satisfaciamus, dicendum, saporē acidum a frigore interno rei acescētis semper oriri, etsi ab externa cā calida aut frigida in eā deducatur dispōnē: a frigida vero per se, a calida verò per accidēs: omne. n. quod acescit frigidū est, redditur aut tale a causis refrigerātibus, vt in vētre cibis, aliquādo vinū aut lac: a calfaciētibz verò, quoniā hęc quoq; ex accidēti aliquādo refrigerant, calorē nimirum natiuū extra educēdo, nā maior calor calorem minorem educit, ac foras euocat, quo educto subiectū refrigeratur proprio calore destitutū; ac proinde vina languida calore acescunt, quod vehemētibus non accidit; nā hęc cum fortiora sunt, magnos tum motus tum calorē citra corruptionem sufferre ac tolerare queunt, simile quid illis eueniēs, quod corporibus humanis; nā vt ex his, quę robusta sunt, a sole & validis exercitijs robustiora reddūtur; a quibus prosternūtur, & digerūtur, refrigerāturq; quę nō sunt huiusmodi: sic vina natura calida motus velut ventilans, sol excalfaciens, flāmāq; iuxta ardētes celerius cōcoquunt; cuius utilitatis gratia nōnulli illa in solē efferūt, & igne excalfaciūt, vt quædā sane insuauia fiant fumi cōtrahētia qualitas; in Asia namq; referēte Gal. in tegulas edium æstate omne prope in lagenas trās fufum imponebāt: postea in edita cubacula, sub quibus inferne multa flāma lucebat, transportabant, in summa aut ad meridiem solēq; cellas obuertebāt, in quibus & citius maturefcebant, & potui idonea reddebantur. Verū, inquit, q̄ sita-

Li. 4. sim
pli. c. 1. 4

lia

*Lib. 4. sim
pli. ca. 15.*

*Gal. li. 4.
sim. c. 14.*

lia vina frigidiora sint: & dilutiora, eorum argue-
re omnia id genus imbecillitatē, celeriusq; perpe-
ti cogere, quę alioqui ipsa paulò post passura es-
sent. Atq; hæc est causa, cur lac, ptisanę succus, &
alia quęcunq; eiusdem sunt generis, æstate citius
acescant, quā hyeme, postulareq; illa ædes frigi-
das, vt in his reposita plusculo perdurent tēpore.
Verum hic acoris modus, qui à calore fit, nō om-
nibus innotescit: nā vbi quidā affectus frigidus
ab aliqua cā refrigerante emanat, omnibus notus
est: vbi verò talis ab aliqua cā calida factus est,
exēpli gratia, vbi infirmum vinum à circūstē-
te foris calore validiori digestum ac dissipatum
acidum redditur, eos sane, qui circa naturā exerci-
tati nō sunt, latet ignorātes caliditatem mediocrē
omnibus esse vtilem: immoderatā verò non mi-
nus frigiditate noxiā. Quamuis tamen acidus sa-
por vincente semper interna frigiditate oboria-
tur; cum tamen in humano corpore ructus à cau-
sa calida in eam deducitur affectionē; frigida ali-
menta & crassæ substantiæ prodesse poterūt cau-
sę id efficienti, & inde mederi symptomati, quod
Tralianum fecisse legimus.

Porro ex acidis corporibus nonnulla secun-
dum naturam acorem habent, alia præter natu-
ram illum obtinent; secundum naturam vt po-
ma, quorum quædam acida homines vocant, vt
& quædam astringentia; nonnulla dulcia; sic &
mala quoque punica tum acida, tum adstringen-
tia, tum verò dulcia appellant. At in vinis adstrin-
gens

ens qualitas ab acida separata, vt bonitas à vi-
o, est: nā, quę adstringenti qualitate prędita sunt,
enerosa sunt: acidum vero s̄m naturam vinum
nullum esse arbitratur Gāle. lib. aduersus Lycum
ap. 4. Quinimo si quid eis vel parum acoris ac-
cesserit, continuo vt in acetum mutantur, fore su-
picamur; vt hinc pateat cā, cur aceti aciditati acri-
nonia iuncta sit: fructuum verò nulla talis iunga-
ur, quia fructuum aciditati nō miscet̄ portio ali-
qua caloris pręter naturā; sit. n. vt Gal. ait, à calo-
re naturali incipiēte quidem cōcoquere, sed non-
dum perficiente: at acetum cum ex putredine ge-
nerationē sortiatur, caloris p̄ter naturā, *εμπύρευμα*
reseruat: nā etsi vinosę vini partes, dū ipsum in
acetum trāsit, refrigerentur, aqueum tamen excre-
mentum putrescēs adscititiā caliditatem obti-
net, velut cętera omnia, quę putrescunt; quę sa-
ne cuncta, si Galeno creditur, calidiora ob putre-
dinem reddūtur; ob id certe, quod extraneus in-
ductus calor uniuersam corporis putrescētis oc-
cupet molem, etiā si ab ipso internus & genuinus
corrumpatur; siquidē teste Aristotele, putrefactio
est proprii naturalisq; caloris in unoquoq; humi-
do existentis ab externa caliditate corruptio. Sed
tempus est, ut ad acidi saporis facultates acceda-
mus, illud in primis aduertētes, aciditas proprie nō
esse facultates medicamentorum, quemadmodū
nec amaras, nec acres, nec dulces: nā hę gustus dū
taxat sunt qualitates; sed facultates medicamen-
torum sunt emplastricę, & his contrarię exter-

*Gal. lib. 4.
simpl. c. 3.*

*Li. de can-
sis morbo-
rū. c. 2. &
1. de diffe-
rentia feb.
7.*

*Lib. 4. me-
teor. ca. 8.*

*Lib. 5. de
sim. med.
fac. c. 26.*

*Gale. ubi
supra.*

gentes, tum farctu liberâtes, & infarciētes: prę-
rea molliētes, indurantes, laxâtes, cõtendentes, &
his similes. Quas sane facultates medicamenta
operantur, quia tale uel tale sunt nacta tēperamen-
tum, & hunc uel illum substatiæ modum sortiun-
tur. Ob quas sane occasiones acida incidere, exte-
nuare, diuidere, farctu liberare, perpurgare (*διακα-
θαίρειν*. Græci uocāt) citra calfactionē possunt. Me-
sues lib. 1. theoremate eodem, acidum, inquit pe-
netrat, aperit, incidit, diuidit, tenuat, terget, dēsat,
asperat, extingnit calorē; citò agit hęc opera: sed
in medio ualentium & imbecillium est, sua deniq;
substantia tenui acre obtundit, dulci & insipido
uigorem addit. Rursus acida appetentiā excitant,
nā ab acida pituita famelici homines fiunt, quem
admodum ex dulci somniculosi, & ex salsa siticu-
losi redduntur: ita Galeno docente, lib. de plenu-
dine, cap. 11. & lib. 2. apho. com. 21. dicebat, acidos
humores, quos exforbuit os uentriculi, appetitus
canini esse causam: rationem tradidit ipse lib. 1. de
causis symp. c. 7. scribens in hunc modum, Depra-
uata uero fit appetentia, si uehementiæ modum
excedit, ac uocatur à nonnullis canina, cum uel
ob acidi humoris uitium uentriculus mordicus
infestatur, uel ubi totum corpus immodice diffi-
patum assidua indiget nutritione, quippe frigi-
di humoris uitium rosionem, quę suctioni pro-
portione respondeat, inducit. appetentiam, haud
aliter quàm naturale pathema excitat: atque cibi
magis, quam potus desiderium affert, idque pro-
pter

inter refrigerationem. Quia igitur ab acidis humo-
ribus siue edulij os uentriculi refrigeratur, uelli-
atur, atq; comprimitur, inane redditur, quod in-
monitionem suam sentiens cibum appetit: siquidē
appetentia actio est partim facultatis naturalis ap-
petitricis, partim animalis sensitricis. Acida præte-
rea scribente Galeno lib. 2. de facul. alimen. c. 21.
cum succum uiscidū in uētre inuenerint, ipsum
incidunt, ac deorsum subducunt, ob idque deie-
ctiones humectāt: quod si uentrem purum inue-
nerint, ipsum magis sistunt; cum tamen adstringē-
tia, quantum in ipsis est, semper alui deiectiones
cohibeant; quod si a cibo sumpta uentrem sub-
ducunt, id nō per se, sed ex accidenti & secunda-
rio operatur, quia, scilicet, compressis ab eis parti-
culis superioribus cibaria, quę in uentre sunt, tru-
duntur ad inferiora. Rhaze lib. 3. ad Almāforem,
acidum (etsi immodice frigidum non sit) bilem
flauā, & sanguinis feruorem reprimere; uacuum
uentrem constringere, flatibus uero plenum sub-
ducere; coctricem hepatis facultatem imbecil-
lam redde; & neruosis partibus nocumentum
rafferre, ac corpus exiccare, affirmare manifeste
uissus est.

*Saporem dulcem naturalem esse, gustuique gratissi-
mum: ac quę sint illius commoda & incommoda.*

Caput IIII.

G Ratissimi gustui, cum naturaliter se habet,
succī dulces sunt, ut cuncti medici testātur,

Bartholo-
maeus An-
glicus li.
19. de p-
prietati-
sibus re-
rum. cap.
41.

4. sm. 19.

& experientia monstrat. Hi namq; omnes docen-
te Gal. 1. de symp. causis. c. 6. corporis substantiæ
maximè consentientes habentur. sed cur periucun-
di sint, gustatibusq; maximè suaves, ratio est, quia
sapor dulcis ex caliditate mediocri, & substantia
non admodum crassa ortum ducit; unde linguæ
appositus moderate aperit, moderate calfacit, mo-
derate humectat, & moderate citraq; violentiam
apertos linguæ meatus subintrans diu ibi manet;
quo fit, ut natura in tali temperie gaudeat, plurimū-
que oblectetur. Necessaria fuit hæc oblectatio, quā
dulces efficiunt succi, ut appeterentur, & à ventri-
culo allicerentur, quia auctore Galeno loco præci-
tato, ventriculus visceribus feruit, & venis, huius-
modi succos apperens, quales illi sunt necessarij,
hunc præcedit linguæ iudicium: ipsa enim ijs po-
tissimum delectatur succis, quibus ventriculus
indigere videtur: atque huius consensus potissi-
ma causa est vestiens ipsa tunica. Necessarij ven-
triculi succi sunt, qui sibi consentientes existunt,
& cum ipso reliquisque corporis partibus cogna-
tionem & similitudinem obtinent: tales namque
nutrire, & quod de substantia illarum deperditum
ablatumq; est, instaurare, atque reficere valent.
Quare oportebat, inquit Galenus, innasci animan-
tibus organum, quod naturæ similitudines ac dis-
similitudines discernendi potestate polleret; quod
cognoscens rerum naturas, familiaria quidem eli-
geret, aliena vero refugeret: eiusmodi ergo lin-
gua est, quæ exuberanti sensu non calida modo,
frigi-

frigidaq; humida, atq; sicca, sed etiam, quæ familiaria, quæq; non familiaria sunt, agnoscit. In hac enim duntaxat particulam complures inseruntur nervi, cum aliæ oēs aut vnius tantum, aut duorum sint participes: nec eorum ipsorum ita magnorum tamen. Porro cum quædam naturæ nostræ magis sint familiaria, quædam minus, ac partim in hac coniugatione, partim in illa, necessario plures gustus qualitates extiterunt. Cæterum omnium, quæ nutriunt, communis dulcedo est: nam quidquid nutrit, aut plus aut minus est dulce; his verò, quæ non nutriunt, cōe est id, quod per negationem aut priuationem sic dicitur, velut non dulce, vel indulce. Particulares autem differentiæ complures merito euaserunt, quia id, quod cuiq; rerum familiare est, vnum est, nempe quia & natura eius familiaris vna: aliena vero plurima partim plus, partim minus à substantia eius dissidentia. Quæ itaque summe acida sunt, acerbæ & amaræ, & simpliciter aliam quamvis qualitatem præter dulcem sortitæ sunt, ea omnia nutrire nequeunt, sicut quæ solum dulcia sunt, omnia nutriunt. Cur vero hoc ita eveniat, causam idem attulit Galenus in eodem libr. c. 10. dicens, nutritionem esse vacuati repletionem; atqui quod euacuatum est, familiare erat: quæ obrem & quod nutrit, familiare sit, necesse est. Porro si familiare, & iucundum amicūq; fuerit, protinus etiam & ad id, quod nutrit, modicè calidum. Sed in hoc non parua est maioris minorisq; ratio, quando nimirum neq; ad cibos accedimus.

dimus plane secundum naturam affecti: solum enim corpus eorum, qui cibum desiderāt, inanitū fit, necesse est, si exacti futuri sunt familiaris ipso rum qualitatis cognitores: nam si præter id calidiores, quam conueniat, aut frigidiores euaserint, seu toto corpore seu pertinētibus ad linguam ac uentrem locis, non solum quæ nutriant, uerum et quæ refrigerent, aut excalfaciāt, postulabunt. Proinde sane sibi quoq; illis alias alij uidentur iucundiores: nam cum duplex sit genere iucundum, alterum, quod impleat id, quod euacuatum est, cuius modi est nutrimentum: alterum, quod medeatur ei, quod alteratum est, id, quod iam medicamentum esse constat, euenit utiq; cibis, ubi nō modo uacuatis exhibētur corporibus, sed etiam qualitate aliqua mutatis, ut duobus nominibus delectent, ut cibi, scilicet, & ut medicinæ, sed ut medicamenta quidem refrigerando quædam, & excalfaciendo, & exiccando, & humectando ex ratione iuuabunt, & proderunt: ut nutrimenta uero sola ea, quæ cognata sunt & familiaria totis nutriendorum substantijs: protinus uero istis adest, ut conuenienter, scilicet, sint ad ea, quæ nutriunt, calida. hæc Gal. Ex cuius prælōga serie luce meridiana clarius fit, duplicem esse delectantium alimentorum naturam, uti & duplex est illorum significatum: nam quædam delectant tanquam cibi tantum, quæ alimenta simpliciter dicuntur, ut chondrus, oua, caro, panis: alia non tantum ut cibi, sed etiam ut medicamēta, quæ cibi medicinalis

Cibi medicinalis

les a medicis communiter appellari solent, vt lactuca, ptisana, & similia. Hæc inquam, quatenus ad id, quod de substantia partium recessit, deperditumq; est, instaurandum ingeruntur, alimenta sunt: quatenus verò id, quod alteratum est, corrigunt, & ad habitum naturalem reducunt, vicem obtinent medicamenti. Superest igitur, vt de temperamento dulcis saporis differamus, quod calidum esse ex eo probat Galenus, quòd fructus initio acerbi cum essent, tempore maturescentes dulcescunt; ex quo sequi ait, dulcedinem ipsis à calore prouenire; nam si dulcedo maturatione acquiritur, & maturatio coctio quædam est, sequitur dulcedinem calore etiam acquiri, si verum est, coctionem omnem à calore proficisci, vt Aristoteles & Galenus varijs in locis prodiderunt. Quòd autem fructus omnes à calido maturescant, concoquanturvè, cunctis tum philosophis, tum medicis persuasum est: tum quòd id ipsum duplex sit, alterum proprium, & cuique ingenitum, alterum externum a sole videlicet vel ab igne, sed tamen naturæ ipsorum conueniens, ac familiare; quare minimè mirandum est, quosdam esse, qui non in arboribus, sed postea cum decerpti, conditiq; aliquandiu fuerint, coctionis complementum nanciscantur, & dulcedinem assumant: dulcescunt etiam adscititio calore omnia ea, quæ ab igne præparantur, ac proinde, vt Galenus ait. 4. simpli. 11. dum calida sunt, suauiora ijs, quibus nutritione est opus, apparèt. Ex quibus omnibus

4. simpli.
cap. 7.

*g. simpli.
26. lib. 3.
ad Alma
serem. 1.*

*In cano-
nibus Uni-
uersali-
bus, theo-
logate. 1.*

*Cur dul-
cibus vi-
scera ob-
struantur.*

clare intelligitur, saporem dulcem calidum esse, non tamen immodice, sed moderata caliditate: nam si (vt dictum supra est) corporis nostri naturæ maxime similis existit, & ipsa temperate tum calida, tum humida est: dulce similiter moderate calidum humidumque esse debere necesse quidem est. Dulce testimonio Galeni concoquit, laxat, rarefacit. addit Rhaze ventris fluxum efficere, uentriculum mollicicare, thoraci pulmonique conferre, corpus impinguare, & seminis generationi materiam tribuere. Mesues dulcis operationes esse dixit, lauare, lenire, obstruere, flatulentum esse: omnia autem hæc, eius sententia, præstat imbecilliter, nec citò, nec tarde, sed in horum medio: acre autem, amarum, falsum quoque reprimat: sed insipidum roborat. Porro dulcibus omnibus vitium inest, viscera obstruere; quemadmodum Galenus nos docet lib. 2. de alimentorum facult. cap. 8. & 26. & lib. 13. metho. cap. 14. dicebat, Nouimus enim dulcibus omnibus tum iecur, tum lienem, maxime intumescere. Libro ite de succorum bonitate & vitio, cap. 4. in fine, illud de dulcibus, inquit, ac crassi succi cibus sciendum ac memoria seruandum, horum scilicet succo iecoris ac lienis vias impediri. Quod si viscera phlegmone præterea laborare paululum cœperint, hanc ipsam valde augent: ratio est, quoniam dulcia vt plurimum crassæ sunt substantiæ, eo quod (vt dictum iam est) per concoctionem dulcedinem acquisierunt, quæ auctore Aristot. lib. 4. meteo-

meteororum. ca. 4. omnia solet incrassare; & viæ, per quas debent permeare, sunt angustissimæ: tales namque sunt venæ meseraicæ, & quæ in hepate ex amplis portæ ad iecoris gibas procedunt, per quas eorum omnium, quæ in corpus vniuersum distribuuntur, transumptio fit: Quapropter in eis maxime impinguntur, quia substantia crassa in itinere angusto facile heret. Potro additur & alia cā sane non leuis, quia vt amara, acerba, & acida nō solum ori & palato ingrata, verum alijs plerisq; visceribus iniucunda, ita dulcia omnibus eisdem accepta, familiaria, & iucunda adeo, vt ab illis sæpe attrahatur immature. Quæ sane cuncta docuit Auicenna. 3. primi doc. c. 7. dicens, res præterea dulces ad obstructions faciendas sunt veloces quoniam natura eas attrahit antea, quàm concoquantur. & 14. tertij, tract. 1. cap. 20. sic ait, dulcia conueniunt hepati, quare impinguatur, & magnificatur, & confortatur: verum velocia sunt, vt faciant euenire obstructions; propterea quòd hepar attrahit ea impetuose associās ea humoribus alijs; & propter hoc oportet, vt vitet dulcia ille, qui habet apostema in hepate suo. Verū subdit deinceps, & nocibilia dulcia sunt, quæ sunt ex eis crassa, propterea quia faciunt euenire obstructionem: & quæ ex eis sunt calida propter cōuersionem suā ad bilē. Ex quibus verbis forte colliget aliquis hoc vitiū obstruēdi, seu obstructions faciēdi, dulcibus tantū crassis inesse, nō dulcibus tenuioribus; hæc. n. proniora esse ad hoc, vt in bilē

*Dulcia
ori & pa
lato et vi
sceribus
iucunda,
atque ob
id à visce
ribus im
mature
attrahū
tur.*

vertantur, dixit Auicenna: illa ad obstructions molliendas opportuna magis. Veruntamen cum dulcia quęcunque (quemadmodum dictum supra est, & Auicenna ipse notauit) plerunque ante concoctionem à visceribus attrahantur, dicendū, hanc vnicam causam sufficere ad obstructions procreandas; etiam si substantiæ crassitudo haud quaquam accedat: nam Galenus lib. 2. de alimento. facult. c. 8. ficus, dixit, licet subtilium sint partiū, sæpè obstructions in hepate parere, eo quòd ante, quàm in ventriculo elaborentur, à partibus nutriendis alliciantur: sunt enim cruda omnia in confecta, atq; ob id promptè obstruere possunt, non sequestratis partibus crassioribus excrementorum, quę per concoctionem fecerni ac separari solent. Rursus est & alia in vniuersum dulcibus omnibus noxa non contemnenda, q̃ in naturis picrocolis, hoc est, amaram bilem coaceruatibus, promptè in bilem vertuntur, vt Galenus testatur lib. 1. de crisi bus, c. 12. dicens, In commētarijs de potentijs naturalibus ostendebatur, quidquid alimenti supra modum calefit, præsertim si pingue ac dulce fuerit, verti in amaram bilem. Ostendebat hoc libro 2. de naturalib. facultat. c. 8. vbi cum probasset satis humores intra corpus gigni; non autem in ipsis alimentis contineri, in fine capitis sic ait, Atqui non mel modo, sed etiam cætera dulcia vniuersa in supradictis corporibus, quę ex qualibet iam mēmoratarum causarum sunt calida, facillè in bilem mutantur. Quod similiter con-

firmat

firmat lib. 6. epidem. parte 5. com. 14. in eū scribens modum: Ex melle autem omninoq; ex dulcibus, cum vehementius incaluerint, amaræ bilis contrahi humorem, in quarto de simplicium medicamentorum viribus commentario declaratum est. Cum hoc etiam quando hæc diutius in ventriculo morata fuerint, nec prius distributa, nec concocta sint, luteam ex ipsis bilem procreari, euidenter percipimus; atque hoc commune est non solum dulcibus calidis, vt melli, sed etiam frigidis vt lacti. Cuncta namque in naturis calidis biliescunt facile; hoc tamen est discriminē, quod calida dulcia frigidis naturis auxiliantur, quia in probum sanguinem conuertuntur; nisi aliqua in flatus vertantur, vt vina dulcia, quæ in frigidioribus ventriculis solent flatus generare, & illis ventriculum distendere; dulcia verò frigida, vt in picrocolis promptè biliescunt, sic in pituitosis acescunt; quemadmodum de lacte pronuntiauit Galenus lib. 6. aphor. com. 64. vbi scripsit, lac duplicem habere alterationem; nam quando in multo versatur calore, statim in nidorem abit; quando autem in pauco, citò acescit. & subdit, Tibi licet perdiscere partim statim cum ex mammis excidit in ignem elixari, partim ipsum iacere per se ipsum permittenti: nam dum concoquitur, in nidorem fit abitio; neglecto autem acor omnino aduenit vel citius, vel tardius. Sic autem in sanis, si non benè concoquatur, in quibusdam accescit, in alijs autem nidorem concipit.

*Lac duplicem a l
terationē
habet,*

concipit: in ventriculo quidem frigidiori acescit; in calidiori verò nidorulentum euadit. Si vero bene concoquatur, nutrit, & bonos facit humores. hæc Galenus. Ceterū causam reddamus, ob quā dulcia omnia & pingua in calidis naturis facile fiant bilis, qua ratione sitim excitant, porro causa est, quod multas partes aereas habent, quæ facile in bilem degenerant: quemadmodum aer prompte fit ignis propter naturarū mutuum symbolū: sed dulcibus multo magis acria flammam veluti referētia; & amara atq; salsa carboni similia in bilem vertuntur, propterea, quod dulcibus multo sunt calidiora, & maiorem cōsensum cū bile obtinent. Si cui vero dulcia officiunt, Auicēnæ sententia tertia primi, acida capiat, uerbi cā acetum, mala punica, syrupū acetosum, cotoneorum succū, & similia: & ventris vtatur deiectione. Contraq; si acida nocent, post ipsa mel sumat, aut vinū vetus. Similiter pinguium noxa acerbis emēdatur, puta sycaminis, myrti baccis, siliquis syricis, mespilis, & forbis; iudemq; amaris, salisq; & acribus, veluti helenij radice cōdita, salsamentis, bellariis, allijs, & cepis, & ediuerso. Dulcia quin etiā, eodem docente Auicenna, cum auide a natura rapiantur, priusquam integre coquantur, sanguinē vitiant. Acidā maciem seniumve inducunt: acria vero & salsa stomachum præcipue ledunt, salsa tamen oculis etiam nocent. Si post aliquod pingue obsonium, quamuis laudatissimū, aliud prauī succi sumatur, ipsum proculdubio corrūpet.

Verum

Doctr. 2.

cap. 7. 2.

pe sine.

Vbi su-
pra.

Verum de sapore pingui, falso, & acri, nondum actum est. sed deinceps agendum.

¶ Saporem pinguem sub dulci comprehendere, ac quæ sit eius temperies, atque facultas, Cap. V.

DICTUM supra est, quod nutrit, dulce esse, aut in dulcium genere contineri; nutrit similiter & pingue; quo fit ut quidquid corpori alimentum præbet, dulce sit aut pingue, quod Galenus voluit lib. 4. de simplic. medic. facul. c. 9. scribens in hunc modum, Quicunque fructus oleosi sunt solummodo, edendo ij sunt & dulces. & paulo inferius subscribit, Rursum mihi hic memoria repete, quæ sæpè ante dixi, quædam esse, quæ una, quædam quæ duabus in sese qualitatibus, & agunt, & patiuntur: quædam verò etiã totis substantijs suis, quorum in numero & medicamenta non pauca posui: & nutrimenta vniuersa: horum duplex esse genus, apparet, prout significauit Theophrastus, nam quædam sunt pinguia, veluti pinguedo: quædam dulcia magis minusvè, velut fructus omnes quibus vescimur: & carnes animalium, tũ herbæ item multæ ac radices, floresq; & germina: nã tamen inter ea quædam acerbæ sunt, sicut pira syluestria, & corna, omnino tamen dulcedine participant, nisi sumè sint acerbæ, velut galla & rhus. Verũ ob hæc iam pro medicamentis his magis, quàm pro cibis utimur. hæc Galen. Vnde Aristoteles pin-

pinguia & dulcia optima esse, & nobis gustui
suauissima, eademq; omnia valde nutrire, & de-
coqui facile posse lib. 2. 1. problematum, proble-
mate 13. memoriae mandauit. Verum cū frustra
per plura efficiant, quæ per pauciora effici que-
unt, diximus, pingue ipsum dulce esse, & quid-
quid nutrit dulcedinem habere coniunctam, aut
sub dulcium genere comprehendī. Comprehen-
ditur interdum sub pingui & ipsum dulce, dicē-
te Galeno lib. 6. epidem. p. 5. com. 14. pingue in-
telligendum esse non solum vnguinosum, sed et
dulce, & prorsum, quod naturaliter se habētibus
suaue est. Verum cum de his abundē dictum sit,
satiū est, vt ad ipsam pinguis saporis naturā per-
ueniamus. Pingue oē calidum esse. 3. de partibus
animal. cap. 9. & lib. 4. eiusdem tituli cap. 5. Ari-
stoteles est auctor. Cui Auicenna subscribit. 1. p.
cant. text. 3. 1. dicens, omne habens dominiū pin-
guedinis & vinctuositatis est calidum & humi-
dū. Gal. itidem lib. 1. 1. de simp. med. facult. Om-
nis pinguedinis facultatē humectatoriam esse &
excalfactoriā humanorum corporū, expressis ver-
bis asserere visus est. Nec dicendū hoc illi ex acci-
denti, extrinsecusvè aduenire, quatenus videlicet
sua densitate caloris effluuium cohibet, detinet,
ac exire non permittit: qm̄ effectiones, quæ ex ac-
cidenti eueniunt, non sunt quæ medicamētis no-
menclaturis tribuunt: sed quæ ab illis de per se,
primarioq; oboriūtur: aliter namq; plumbi lami-
na calida esset, qm̄ superposita tubercula resoluit
dige-

digerit, ac subsidere facit; & scamonium pariter frigidum existeret, siquidem bilem educit, qua euacuata corpus frigidius redditur: & sic nihil ratum, nec firmum de simplicium medicamentorum facultate Galenus doceret, quod non videtur asserendum. Est igitur pinguedinis facultas calida, non frigida, ut censuerunt nonnulli. Quod si militer natura eius demonstrat: nam docente Aristotele libro 2. de generatione animalium, ca. 2. Pingue nec terræ, nec aquæ est, sed spiritus: & libro 2. de partibus animalium, cap. 5. dicebat, pingue inter humida ignis & aeris esse commune. Porro illud calidum esse, generatio non minus ipsius manifestat: efficitur namque per cōcoctionem, quæ caloris semper soboles est: quare ut in combustis siccis, velut cinere aliquid ignis relinquitur, sic in concoctis humidis non nihil caloris, qui effecerit, remanet, quò fit ut pingue leue sit, & humoribus infideat, atque fluitet, ita eodẽ tradente Aristotele libro 3. de partibus animalium, capit. 9. quæ etiam causa est, cur pingue fœdum nunquam expiret odorem, quemadmodum nec os, nec pilus, quia ut Aristoteles ait, Pingue concoctum est, ossa & pili humore vacat. Quod si aliquis requirat causam, cur pingue densum sit, si leue calidumq; est, nam ratio cōtrariũ exigere videtur, cum densum frigiditatem potius ostendat, quàm calorem, scribente Gal. lib. 3. de simplicium medic. facul. c. 5. frigidum contrahere constipareque, & substantiam reddere immobilem,

Li. 13. pr
blematis.

4.

aut ægrè mobilem: calidum verò rarefacere, fundere, coquere, mouere. Pingue aut densum esse

Aristoteles literis mandauit: nam lib. 10. problematum, 21. reddens causam, cur nullius animalis

*Lib. 2. de
partibus
animal.
c. 5. et li.
3. de hist.
animal.
cap. 19.*

*Arist. li. 4
meteor. c.
4. & Gal.
2. progno.
com. 33.
& lib. 4.
de victu
acutorū,
com. 4.*

*Lib. 2. ca
nonis, tra
dia. 1. c. 3.*

lingua pinguis sit, inquit, quia pingue vnūquodque densum est: lingua aut rara sua natura (ipsius opinione) propterea esse debet, vt percipere possit genera saporum. Dicendum pingue per cōcoctionem fieri, vt ex Aristotele varijs ex locis deducitur, coctionemq; omnia cogere densateq;, vt eadem Aristoteli & Galeno fuit visum. Quare nihil impedit pingue aereum esse ac igneum simul ac densum: nam densitatem non ex propria obtinet natura, sed illam per concoctionem acquisiuit. Nec tamen pingue omne densum censi debet, cū ex pinguibus corporibus plurima tenuia sint: nam Gal. lib. 6. de simplicium medicamentorum facult. oleum tenue esse ex eo iudicat, quod perluceat, quod purum sit, & quod plurimum minima eius portione inungatur; facileq; a cute coimbibatur. Maioris tñ momenti est Auicēnam cum Aristotele conciliare; nam Aristoteles (vt ostēsum superius est) pingue, nec terræ, nec aquæ, sed spiritus & ignis, aerisq; cōe esse dicit, cum tamen Auicenna saporem vnētiosum notari dignam aquo sitatem secum admistam habere protulerit. Huic obiectioni respondendum arbitror, corpora cuncta ex quatuor elementis componi, impari tamē mensura, quod enim vnumquodque ex tanto calido, frigido, humido, & sicco quodammodo est

attem-

attēperatum, idcirco hoc dulce, illud amarum, falsum, acerbum, austerum, acrevè apparet, ita Galeno docente li. i. de facult. aliment. iuxta finē. Quare nihil mirādum est, pingue aereū, igneūque esse, & aquositatem admistā habere, nā illa a prēdominio obrinet, hanc uero subparē & inferiori mensura. Quod manifestè significauit Auerroes lib. 5. collectaneorum. c. 27. sic scribēs, Vnctuosus sapor dictus hoc habet, quod in eo pars aerea dominatur cum modica aquositate; propterea subdit, calor ipsius est minor, quā calor dulcis. Responderi etiam pōt, pingue duplex esse, vnum admodum tale, aliud leuiter, quod admodum pingue est, aereum est tm̄ & igneū, quod vero leuiter, aquositatem non exiguā obtinet admistā. Cæterum quod Auerroes ait, calorem pinguis minorem esse calore dulcis, mihi ambiguitatē parit non mediocrē, nā si pingue ex dulci fit per vltiorē caloris elaborationē, eius calor dulcis calore maior erit, non minor, vt censuit Auerroes: assumptum aut ex Aristotele probari non obscurē potest dicente, adipē & seuum sanguinem esse concoctum; & alibi fieri per concoctionem ex sanie sanguinē, & ex sanguine adipem. Vnde Gal. lib. 4. de sanitate tuen. ca. eodem quasdam nubeculas vrinæ supernatantes similes rebus, quæ in summo lacte colliguntur Græcè, *ypaūs*, dictæ; & rei, quæ in summo refrigerati iusculi concreuit, in sanis laudat, tanquam exactæ concoctionis indicium. Quæ sanè cuncta mani-

*Idē Anā
li. 2. trac.
1. c. 3. Et
Fulginas
eum locū
enarrans
calorem
dulcedi-
nem effi-
cientē po-
tētiorem
esse eo, q
Vnctuos-
tatem ef-
ficat, ma-
nifestis
Verbis as-
seruit.
Arist. lib.
2. de par-
anim. c. 8/
et li. 3. de
hist. ani-
mal. c. 19*

festo argumento sunt, pingue à vehementiori effici calore, quàm dulce, nec locum aduersus hoc habet dicere, mel, dulcissimū cum sit, pinguedine esse calidius, quia non omnem caliditatē, quā præditum mel est, ex dulcedine obinet; sed plurimam ex acrimonia possidet: Quò fit ut si illud magis, quàm pinguedo, calfaciat, id non dulcedinis, sed acritudinis occasione efficiat. Huic dubitationi non aliter (meo iudicio) respõderi potest, quàm si dixerimus, pinguem saporem duplicem habere ortum, vnum ex dulci, alterum ex aqueo a nativo calore elaborato atq; concocto, hūc dulci minus esse calidum, perspicuum est, sicuti alterum, qui ex dulci proficiscitur, dulci ipso esse calidiorem, nemo inficias ibit, qui in Aristotelis & Galeni doctrina versatus abundè fuerit. Vt cunq; tamen sit, pingue tepidæ caliditatis dici debet, adeò ut primum calfacientium ordinem non transcendat. Dicuntur autem a Galeno primo ordine calfacere illa, quæ nos quidē exalfaciunt, non tamen euidenter: verū ut opus insuper sit demonstratione rōnali, hoc est, ut ego quidē interpretor, rationali discursu: exempli gratia, nuces exalfaciunt, verū tam languide quidem, ut si per totam diem cuti nostræ admotæ manserint, earum calorem percipere vix queamus. Quò igitur exalfacere illas deprehēdimus? ex eo inquā, quia deuorata capitis dolorē inducunt: & capitis dolor ascendētibz vaporibus a uentriculo in caput fit, qui a calore semper eleuantur. Simili itidē discursu

9. simpl. c.
 Ultimo.

su pingue dicto ordine exalfacere iudicamus;
 qm emplastricum est, & suppurationem promo-
 uet, & quæ suppurant, moderatè calfaciunt, nec ad
 secundum ordinem protrahuntur; hoc intelligē-
 dum est de syncero pingui, nec alteri saporī per-
 misto: quia tauri & hirci pinguedo, teste Galeno
 lib. 4. de simp. medic. facult. c. 6. acrimoniam &
 multam & igneam possidet, bouis item ouisque
 adeps acris est: nam taliū animalium pingue, ut
 ipse Gal. ait, ob crassitiem adeps appellatur. Quò
 fit, ut cum uehementer digerat, emplastricū esse
 non possit, nec poros obstruat, nec suppurationi
 opituletur; siquidē emplastricum esse debet eius
 generis medicamentum, ut exactè suppuratoriū
 sit: nam docente Galeno, si substantiam innati calo-
 ris augere, non intendere qualitatem ipsam con-
 ueniat, poros corporis obstructos esse necessum
 est, quò uidelicet halituosos transpiratus inclu-
 dant: siquidem ea cataplasmata, quæ aut detergē-
 tia, aut ualidius exalfacientia halitus diffilari per-
 mittunt, exiccant quidē, sed pus non mouent: ta-
 lis est hordeacea, cicerū, fenugręci, fabaceaq; fari-
 na: amplius etiam erina, eruina, panici, lupinorū,
 milij, omniumq; adeo exiccātium; quippe cum
 tum per ea, quæ detergunt, etiam si non admodū
 exalfaciant, sed quia obstructione liberant, re-
 ferantq; meatus, vna quoque calor particulę euo-
 let, ut naturalis haud quaquam seruetur ei com-
 moderatio, tum ab admodum exalfacientibus
 huius etiam nō parum uacuetur, & qui reliquus

s. simp. 9.

est, incalescat, ex quo fit, ut naturalis caloris substantia diminuatur, sed qualitas intendatur: quorum neutrum fieri expedit. Verum halituosum & calidum spiritum contineri quamplurimum & ad vngue caliditate symmetrū, quippe cū hic in pueris copiosissimus oēs actiones naturales adaugeat. Porro aut vnum ex naturalibus operibus est ea, quę in pus fit, conuersio, nam & illic quædā perficitur coctio: cum aut quicquā concoquere consilium est, quāplurimū spiritū seruari intus oportet, atqui digeritur, tum ab euaporantibus ac detergentibus, qualis est hordeacea, fabaceaq; farina, tum a resiccantibus, qualis est panici, lupinorū, milii: tū ab excalfaciētibus, qualis ē fenugreci: qn multo ēt magis ab iis, q̄ simul & excalfacere, & resiccare possunt, puta lolio, eruo, cicere, ochris. Quia igitur dictę pinguedines ob acrimoniam meatus reserant, & natiui caloris qualitatem intendunt, & eius substantiam dissipant, ac minuunt, idcirco suppuratorię nō sunt: adeps itidem quicunque, dum inueterascit, seipso calidior & tenuior efficitur, ac proinde quoque ualentius desiccans: uerum id, si Galeno creditur, oībus ferē inueterascentibus accidit, quæ quidē putrescere non anticipent: nā uinū, mel, acetum, frumentum, butyrum, esipum, oleum oē, siue lentiscinum, siue cicinum, siue raphaninū, siue ipsum, q̄ ex oliuis cōficitur, uetustate & calidiora, & tenuioris essentię efficiuntur, ac proinde gustantibus apparēt acriora. Quęcunq; uero

Libro II.
simpl. et.
de pingue
dine, &
adipe.

pinguedines nondum vllam naclæ sunt acrimo-
 niam, eodem auctore Galeno emplastricā, & illi-
 niendi poros facultatem obtinent, eamq; tanto ef-
 ficaciorem, quanto sicciore magisq; terrenæ fue-
 rint: cuiusmodi est suillus adeps, qui nōdum uetu-
 statem est passus, ac cera elota: deponit siquidem
 & ipsa, quā habebat à melle acrimoniam. Quod
 si aliquis exigat causam, cur hircinus adeps dysen-
 tericis tantopere proffit, cum contrarium potius ra-
 tio suadere uideatur: nam cum dysenterici ab acri-
 bus humoribus infestentur, potius ab hircino adi-
 pe lēdi, quā iuuari debebāt, addita ab adipe hu-
 moribus ipsis acrimonia altera: respondet Gal. lib.
 11. simp. dicens, iis qui mordicationes perpetiun-
 tur, aut in recto intestino, aut in colo, potius capri-
 num adipem, quam suillū conuenire, non q̃ acri-
 monias plus obtundat (nam ex natura sua suillus
 obtundit magis, ac proinde miscetur medicamen-
 tis ulcera curantibus, cuiusmodi est, quod vocant
 parygrum) sed quòd caprinus ob crassitiem citius
 concreascet; suillus autem instar olei defluat: proin-
 de ipsum potius dysentericis, & tenesmosis iniici-
 mus, quando morsum eorum mitigare consilium
 est. hæc Gal. Sed de his satis. Quare quid pingue
 in nobis efficere queat, deinceps explicemus. O-
 leosum, teste Galeno, humectat, emollit, laxat. Me-
 sues li. 1. de re medica theoremate eodē, vnctuo-
 sum, inquit, lenit, lubricat, laxat, mollit, abomina-
 bile est, & nauseabundum, flatusque gignit, ob-
 struit: Verum, subdit, hæc omnia imbecilliter, &

4. sim. 6

Tit. de p-
guedine,
et adipe.

5. sim. 16

tardè perficere: suaq; mediocri substantia acre, a-
 matum, salsum reprimere. Est etiam pingue om-
 ne uentriculo incòmodum, ut scribit Rhaze. lib.
 3. ad Almanforem. c. 1. dicēs, Vnctuosum stoma-
 chum emollit, & uentrem fluere facit, ac satieta-
 rem affert antea, quàm homo cibi quantitatem si-
 bi necessariā assumat. Quod multo ante docuit
 Galen. lib. 1. de aliment. facult. c. 30. ubi de sesa-
 mi semine uerba faciens, sic ait, Sesami semē pin-
 gue est, ideoq; repositum celerrimè fit oleosum:
 quamobrem eos, qui ipso uescuntur, celeriter im-
 plet, stomachumq; subuertit, ac tardè concoqui-
 tur, pingueque corpori præbet alimentū. Lique-
 ergo, quòd uentriculi partibus uigorem ac robur
 addere nequit; quemadmodum neq; aliud quod
 uis pingue. Galenus hætenus. Vnde Auicēna om-
 nia olea & propriè butyrum & unctuosa proster-
 nere appetentiam, aut ipsam debilitare, asseruit,
 eo quòd uentriculum laxant, ac emolliunt, &
 venarum orificia obsiruunt. Addit Rhaze calta-
 cere permaximè febrientes, uel habentes iecur,
 uel stomachum calidum; corpus præterea hume-
 ctare, atque lenire: pituitam augere, cogitationē
 reddere hebetem, & somnum intendere. Cur ue-
 ro stomacho robur addere non possint, est, quia,
 quæ uentriculo robur addunt, adstringere so-
 lent; cum tamen pingua omnia uentriculi fibras
 emolliant, laxent, atque dissoluant, quæ causa est,
 cur plerumque illa a uentriculo dilabantur in-
 confecta, ut notauit Isaac lib. dietarum uniuersa-
 salium.

13. tertij
 tra. 2. c. 9
 in fine.

salium, lectione 18. Et libro dietarum particularium, cap. de pinguedine, ex Ruffi sententia dicebat, pinguia ob sui lubricitatem stomachum, & intestina non cocta egredi: quare lentericis & celiacis maximo erunt nocumento, ijsque solis, qui siccam admodum & adstrictam aluum habent, ex usu esse poterunt.

Sapor hic simul ac dulcis, acidus, atque austerus cuncti sanè ex acerbo tanquàm ex fundamēto, origine, atque fonte prodeunt, ac emanant eo modo, quo Gal. docet li. 4. de simp. medic. facult. c. 8. scribens in hunc modum. Ergo austerum quod sit acerbum exolutum, sensum ad memoriam reuocare oportet, atque quæ sit eius generatio nunc dicet, quoniam quidem corpus acerbum terreum est ac frigidum, tripliciter necessariò exoluitur, aut incalescens, aut humescens, aut utrumque simul perpetiēs, itaque si incalescat duntaxat, nec sit humidius, nec mollius, sed durum manens solum acquireret dulcedinem, uelut robustæ glandes, ac potissimum quæ uocantur castaneæ: si autem humescat, siquidē ea crassarum sit partium, & aquea humiditas, austerum euadet: cuiusque. n. saporis uires aquea retundit, atque hebetat humiditas: si uero tenuium partium sit, & aerea, acescet. Ostensum namque est, frigidum subtile acidam efficere qualitatem: at si pariter humescat, & calefiat, humiditate quidem aquea in dulcedinem, aerea uero transibit in pinguedinem. Ex his perspicuum euadit, quo pacto fructus principio acerbi cum sint, processu temporis

quidam planè dulcescant, quidam aceſcāt: nōnuli fiant auſteri, aliqui èt acerbi permaneant. tū quidam èt pingues reddantur, & fanè ſecundum propositarum qualitatū miſturas variam fortiuntur mutationem. ſed de his ſatis: quare tempus eſt, vt ad aliū ſaporem explicandum perueniamus.

¶ Quæ ſint ſalſi ſaporis cauſæ, quæ illius effectiōes, ac cur ſitim magis, quam amarus inferre poſſit. Cap. VI.

Sapor ſalſus.

Sapor ſalſus dulci calidior eſt, vt docet Ariſto- teles lib. 23. problematum. 30. quod ſimiliter confirmare videtur Auerroes lib. 5. collectaneorum, cap. 27. dum ſic ait, Supra complexionem, ſalſi dominatur pars ſicca aduſta, in qua miſta eſt pauca humiditas, & calor ſuus maior eſt calore vnctuoſi: & Gal. lib. 5. de ſimplicium medicamen. facult. cap. 26. dicebat, falſum terreſtre eſſe calidum, nondum tamen igneum. Caloris ordinē expreſſit Iſaac lib. dietarū vniuerſalium. ca. 12. inquiens, in fine gradus ſecundi illum calfacere, & liū, c. 12. exiccare: verum licet ſalſi ſaporis calor ſupra calorem dulcis habeatur, ex dulci tamen falſum non fit, ſed ex falſo interdum dulce, quod ex Ariſto- tele probari non obſcurè poteſt libro 23. problematum, problemate 31. Vbi quærens, cur maris pars terræ proxima dulcior ſit? Reſpondet, quia frequentius mouetur: ſubditq; falſum humorem cum mouetur, dulciorem reddi, cuius ſalſi ſaporis

ris substantia inter tenuē & terrestrē crassam media est: terrestri tamen propinquior existit. Habet etiam & aquei humoris non exiguam portionē, quare nec prorsus terrenus, nec tantū aqueus est sapor falsus; sed ex amborum permistione quandam materiæ mediocritatem sortitur, quod generatio eius demonstrat: nā partes terrenas aqueę materiæ permistas calor externus præassans & adurens siccasq; , falsum saporem producit, fitq; a terreno sicco, quod in aqueo humido caloris vi præassatum, attenuatumq; existit. Quare cum ex ambobus cōponatur, mirādum nō est, si lauet & cōtrahat, amborūq; affectus nanciscatur, vt infra dicetur: lauat. n. ratione humidi aquei, cōtrahit atq; constringit terrei sicci occasione. Hanc falsi saporis causam tradere visus est Arist. li. 1. meteororū, cap. 3. de maris falsedine verba faciens: nam ait, ob id mare ipsum falsum reddi, quia sol tenuiores aquę partes extrahens, & in vapores effundēs crassiores ueluti torret, atq; adurit, quę una cum crudioribus ipsius aqueę partibus permistę falsedinem faciunt. Ad cuius probationem de aqua per cineres colata exemplum affert. Auicenna hoc isto exemplo probat saporem falsum provenire ex resolutione amari in insipido aqueo, quod cum colatur, sicut aqua cineris, falsum fieri scribit. Veruntamen Manardus hunc falsedinis ortum haud quaquam admittit, qui contra Auicennam tenet ex miscella bilis & pituitę qualiscunque easit, nasci saporem falsum non posse, nixus exem-

Li. 2. tra. 1. cap. 3.

Libr. 18. epist. 5.

exemplo aque copiosioris, cui exigua aloes portio permista est, quæ amara, non falsa apparet, & pituitæ similiter per vomitum ab ægrotante eiectæ, cui mistam esse bilem, amator in ore vomentis relictus ostēdebat: tam exigua tamen quātitate ut oculatissimi hominis visum penitus effugeret. Cæterum dici potest ex missione rei amaræ cum insipida saporem falsum non oriri, dummodo nō accedat actio caloris assantis, aut ebullire faciētis; nam si accesserit, tunc falsus consurget sapor, ut in lixiuio videre est, quod ex feruenti aqua per cineres transfusa sit; cum tamen cineres amari sint, aqua verò insipida. Rursus si falsum vltius ex calfactum amarū efficitur, absumpta nimirū per calfactionem parte aquea, ut cum de amaro sapore verba faciemus, dicetur: eadem aquea parte su perueniente tale illud reddemus, quale antea erat, nempe falsum. Quæ omnia manifeste declarant verum esse, quod ab Auicenna prolatum est, saporem falsum prouenire ex amari resolutione in insipido aqueo. Exigitur hic aqueus humor ad illius generationem, sine quo sapor falsus consistere aut permanere non potest, quandoquidem eo absumpto nō amplius falsus remanet, sed protinus amarus redditur, terrestri portione vna cum calore tantum remanente. Porro aqueam materiam in falso corpore omni reperiri, sal ipse manifestat, qui dum igni iniicitur, mouere crepitum solet; quod nulla alia occasione fieri putat Aristot. lib. 11. problematum problemate. 26. nisi quia

*Auicenna
sententia
explicatur.*

sal parum humoris intra se continet, quod mox à calore ignis conuersum in spiritum violentoque exiliens impetu salē rumpit. Et licet teste Platone in Thimeo, Odor omnis aut fumus sit aut caligo, ac docente Galeno, odorabilium vaporosa existat substantia, quæ ab humore semper eleuatur: falsa tamen cuncta inodora sunt; quoniam humidum, quod habent, aqueum est, quod semper odore priuatur; vnde euenit, vt quæ aquea sunt corpora, nullum ex se odorem spirent. Galen. lib. 4. de simplicium medicamentorum facultatibus. c. 22. ob id ab exacte tum falsis, tum acerbis odorem non prouenire censet, quia crassa vtrisque essentia est; & ad hæc acerborum etiam frigida; quare verisimile esse ait, quod ab ijs defluit, paucum esse & crassum, & mole sua velut terreum, ac proinde per inspirationem in cerebrum non incidere. Sed cur falsa siticulosa magis sint, quàm amara, si illa humentiora sunt, & minorem obtinent calorem? ratio est, quia amarorum minus desumimus, falsorum vero plus; amara sane cuncta abhorret & abominatur natura, falsa appetit, & concupiscit abunde, grataque magis palato hominis sunt, vt scripsit Theophrastus. Quo fit, vt talia condimenti loco habeantur, fereq; nullum edulium existat eorum, quæ igne preparantur, aut coquantur, quod cum sale non esitetur. Adde falsa colliquefieri, & in vetriculo, ac ipsius ore imbibiri, impingi que, & vnde quaque partem ipsam alterare: cum tamen amara in extimam tantum

4. sim. 22.

Lib. 6. de
causis plā
tarū. c. 1

Par. 5.
cap. 2.

tum superficiem agant, nec intimius peruadere queant. Penetrant itaque falsa magis; quàm amara, non ita tamen velociter, vt acuta; quemadmodum testatur Gale. lib. de oculis. Num vero falsa pituita maiorem sitim inducat, quàm bilis flaua, contendant ascitici, & ardente febre laborantes, quorum hi quidem ob biliosum humorem, illi ob falsuginosum summopere sitiunt: nos verò propositam considerationem prosequamur. Galen. lib. de oculis, falsum saporem lauare & mundare scripsit, qua occasione aluum quoque deijcit: nam vt ipse ait lib. de attenuante victus ratione, cap. 3. incidunt, & quæ saporem quendam habent nitrosum aut falsum, quorum etiam plurima aluum deijciunt: atque hinc est, vt idem lib. 3. de simplicium medicam. facul. c. 15. dicat, conchularum maris ceterorumq; ostreorum succum planè tum falsum esse, tum ventrem soluendi vim obtinere: quamuis eorum caro vèrem reprimat. Lib. tamè. 5. eiusdem operis. c. 26. falsum, inquit, contrahere, constringere, condiendo seruare, & desiccare citra apertam, aut caliditatem, aut frigiditatem. Auicenna similiter lib. 2. tract. 1. capit. 3. Operationes falsedinis, inquit, sunt abstersio, ablutio, & exiccatio, & putrefactionis prohibitio. Porro sal conditura sua corpora siccant, & à putredine tuetur, quia docente Galeno, quidquid in corporibus humidum inest, id quodammodo absomit, & quod reliquum est substantiæ solidæ adstrictione contrahit. Quippe quæ putrescunt,

Libr. 11.
sim. 11. de
sale.

excre-

excrementitium continent humorem, substantiamq; tum dissolutam, tum minime compactā. Quibus ergo corporibus nulla prorsus est humiditas superflua, ceu melli optimo, aut corpus solidum est, atq; cōpactum ceu lapidibus, ea vt putrescant, aliena omnino sunt, ac proinde in his salis non probatur vsus: sed in ijs, in quibus suspecta est putredo. Alteram istarum causarum protulit Aristoteles, alteram siluit lib. 21. problematum. 5. dum quærit, cur panes non saliti plus ponderent, quàm saliti, modo cæterea omnia pari habeantur mensura: cōtrarium namq; verisimilius dixeris, cū sal adijciatur, & grauior sit, quàm aqua: & respondens inquit, quia sal exiccare potest, ex quo incorrupta seruantur, quæ condita sale reponimus: absimitur enim a sale, resiccaturque humor, qui ex calore putrescit: in pane igitur humor à sale consumitur, extraq; efflatur. Quo circa panes postquam refrixerunt, leuiiores, quam calidi sunt; contra ijs, qui sale vacant, humor largior insidēs efficit grauiiores. Atq; de falso sapore hæc paucula dicta sufficiāt. De nitroso non est in præsentia sermo, vt pote qui ad falsum referatur, nec nisi intensione differant, dicente Galeno lib. 1. de simplicium medicinalium. facul. c. 36. saporem falsum aut nitroso esse imbecilliores, aut adstrictionis quoq; assumere aliquid, amarumq; ex nitroso prouenire intensione. Ambigit enim sapor iste inter falsum & amarum, estque amaro remissior, & falso intensior.

Cur panes saliti leuiiores sint non salitis.

Amara gustui esse detestabilia; & a nutrimenti natura maxime aliena. Ac quæ sit inter illa & falsa differentia. Cap. V. 11.

*Amarus
sapor.*

Amarus sapor à falso diuersus est: nā licet terreni ambo sint, & calidi; attamen docente Galeno. 4. de simpli. medi. facul. c. 2. non obscura diuersitate dissident, quòd videlicet amarus à calore arido plus sit extenuatus & elaboratus. Hanc differentiam assignat etiā Serapio libro de simpli. temper. cap. 2. vbi de falso sapore loquens sic ait, Salsus sapor est prope amarum, quia sunt ambo terrei & calidi, sed differunt differentia manifesta, quia rem amari saporis iam subtiliauit calor siccus, sed plurimum substantiæ falsi est terreum crassum. Galenus porro ca. 9. eiusdem quarti libricitati dicebat, amarum omne fieri caloris excessu, quem excessum nonnulli medici notarunt dicentes tertij esse ordinis calfacientium, & tertij itidem exiccantium: alij ordine secundo tantum exiccare arbitrantur. Gal. li. 4. de simpli. med. facult. cap. 7. simpliciter amara omnia calida esse scripsit, vt bilis, nitrum, vina valde vetusta, ac numerosa seminum copia, vtrute, potissimum siluestris, tordyli, spondyli, melanthijq; & mali medici, item lupini, orobi, & alia huiusmodi. Verum licet in hoc loco ordinem amari saporis non designauerit: libro tamē 6. id fecisse videtur, nā cum dixisset abrotonum calidum esse & siccum facultate in tertio ordine siue recessu post media sitū sub-

*Titulo de
abrotono.*

sub-

subdit; sed & inueniemus temperiem eius nō minime quidem & ex gustu ducta coniectura, ut pote cum sit admodum amarum: ait itaq; abrotanum tertio ordine calidum esse & siccum ob id, quia admodum est amarum, innuens clarissimè, quæ hoc sapore sunt prædita tertio à mediocritate recessu calfacere & exiccare. quod similiter cōfirmat cū deinceps inquit, porrò saporē eiusmodi terrenę esse essentię à largo calore extenuatæ ostēdimus. Quare nō instrenuè excalfacit pariter & exiccat. Quòd si aliquis obijciat cicoreū amarū esse ac frigidum, similiter & rosā, aliaq; pleraque inueniri, quæ cum amaritudine frigiditatem obtinēt exuperantiore: dicendū, amara ex se cuncta calida esse, quemadmodum & dulcia, & acria verum mista alijs saporibus refrigerantibus, sic ut ab illis vincantur, & obūbrentur, actionē suā exercere nō possē; hoc manifeste voluit Gale. lib. 4. de simp. med. facul. c. 7. scribēs in hunc modū, corpus omne adstringēs ab alijs (quod sensu animaduerti posset) qualitatibus syncerū perpetuò cōperi, experiēdo frigidū, quin ēt nōnulla ex ijs, quæ qualitatibus mista erāt, nēpe quæ modicè dulcia aut amara, aut acria, aperte quoq; refrigerātia reperi. s. cum in eis adstringendi, refrigerandique facultates ita vincerent, ut alias obscurarent. Sed quod sapor amarus siccis tēperie corporibus insit, ex eo idem probat Gal. quòd minimè omniū amara putrescant, minimeq; vermes, aliaq; nō-
 nulla animalcula, qualia in radicibus, herbisque
 ac fru-

Li. 4. sim
 Pl. c. 20.

ac fructibus putrescentibus prouenire solēt, procreent; maxime namq; videmus in humidis nasci corporibus vermes, ac putrilaginem. At quæ exacte amara sunt (voco aut sic ea, quæ nulla sensu notabili alia participant qualitate) omnibus prope animantibus, nedū hominibus esui inepta sunt, quippe cū animal omne plus minusque sit humidum: amara aut sicca haud aliter, quā ciuis & puluis, itaq; nec cinerem, nec puluerem, nec fauillam, nec calcem animal vllum esitat, nec eorū, quæ plane amara sunt, quidquā. Quod deinceps lacus asphaltites seu bituminosi exemplo ostēdit, in quo ob amaritudinis nimietatē nullū nec animal, nec planta inesse conspicitur; imō cū duo in eum fluij ocfuant longe maximi, pisciumque copia scatentes, præcipue qui prope Hiericōtem fluit, quē Iordanem nominant, nullus omnino piscium fluuiorū ostia excedit, ac si captos quis in lacum iniiciat, celeriter mori cōspiciet: talia Galenus. Et consequenter subdit, Adeo est omnibus tum hominibus, tum plātis inimicū, quod exacte amarum est, & quod squalidum pariter & siccū est, atq; natura velut fuliginem ab assatione referens. Vnde Auicenna. 2. canonis, tract. 2. capi. 3. amarum, ait, est grauis substantiæ sicca: & propterea illud ipsius purum nō recipit putrefactionē, ex qua animal generetur, nec purum ipsius nutrit animal. Cui sententiæ subscribit Auerroes lib. 5. collectaneorum. cap. 27. dicens, in aqua maris, quæ est multum amara, nō potest viuere aliquod ani-

animal propterea quia, amaritudo est in extremo
nutrimēto animalū aduersa, & est dulcedini cō-
traria propter siccitatem solum, ob idq; interficit
infantes, quādo multū ea vtuntur, eo quòd sunt
in vlumo humiditatis; & vniuersaliter non ingre-
ditur natura amaritudinis in re cibali, quia illa nō
est, nisi medicinalis, & dulcis ingreditur in cibos
& medicinas. Auerroes haftenus. Sed cū de ama-
ri saporis tēperamento abunde egimus, superest,
vt de eius ortu verba faciamus. Fit sapor amarus
interim ex dulcibus, nōnunquā vero ex salis;
ex dulcibus illum fieri perspicuum est; nā docen-
te Galeno lib. 4. de simp. med. facult. c. 19. admo-
dum ex calfactis dulcibus, siue ab igne, siue à calo-
re ingenito, amarorum corporum constat genera-
tio, quæ protinus consistentia quoq; sicciora ap-
parēt; quoniā cum absumatur semper ac defluat
ab eis humor in vaporem à calore solutus, neces-
se est reliquum terrestrius sicciusque effici; quip-
pe cum dulce, præter quā quod calidum sit, si-
ue plus siue minus necessario sane & humidum
plus minusve est; cum illud corporis nostri na-
ture maxime simile existat: ipsa verò sit tempe-
raturā calida, tū humida. Quare quod ex dulci
superassato prouenit, perinde vt calx, cinisq; cali-
dum siccumq; necessario efficietur. Quibus ver-
bis non solum ortum amari saporis ex dulcibus
corporibus docet: verum etiam cur ille calidus
sit & siccus à priori demonstrat. & infra in eo-
de n lib. cap. 22. sic ait, Amari saporis genera-
tionem

Li. 4. simp.
pls. ca. 21.

Li. 2. 374.
1. cap. 3.

4. simplic.
cap. 19.

tionem ex dulcibus à calore extenuatis prouenire iā clarè docuimus ; apparuitq; calidiora simul & tenuiora téperie esse amara, quàm dulcia : atq; sic quidem vna amari saporis generatio est prodita. Generatur etiam & ex falso. vnde euenit, vt dicat Gal. propinquum esse saporem falsum amaro: nam vt idem scripsit lib. 4. de simp. med. facul. ca. 20. quidquid falsum plusculum excalfeceris, amarum tibi euadet, quod probat exemplo lacus asphaltites seu bituminosi, qui nimia solis excandescencia amarus redditur, proindeq; æstate, quā hyeme, amarior est. Atq; his quidem modis amarus sapor generatur, ac constat, cuius substantia auctore Auicenna crassa est, atq; terrea, cui sententiæ suffragatur Galenus lib. 4. de simp. medic. facul. cap. 19. dicens, Nec enim aerea est (de amarum loquitur) nec tenuis, nec aquea eorum substantia; sed, vt paulò ante dictum est, terrena exacte à calore elaborata, ac velut superassata ipsorum essentia. Quod etiam ratione probari non obscure potest: nam cum amarū ex dulci, vel ex falso per vltiorem fiat elaborationem, absumpta semper ac defluente ab eis parte humidiori in vaporē à calore soluta, necesse est reliquum crassius, terrenius, sicciusq; remanere. Verum hoc non simpliciter est intelligendum, sed vt interpretatur eodē cap. parum infra Gal. cum inquit, Nunc autē tantum nouisse suffecerit, quod qualitas omnis amara calidis simul siccisq; substantijs accedit, & præter hæc tenuibus & terrenis: inaudiendū est autē

totum, quod dicitur, coniunctum, haud quaquā
 vtrumq; separatim legendum: nā si pugnare cū
 terreno videatur tenue, verum non simpliciter
 tenue, sed vt in terrena consistentia, tale esse ama-
 rū assero, velut calx & cinis, & quidquid exacte
 præassatum fuerit, cinisq; redditum: forte aut ve-
 rius assimiles fuligini, ac ipsius flammæ fauillæ,
 quippe quæ gustantibus apparent amara. & lib. 5.
 de simp. medic. facul. c. 2. amarum terrestre subti-
 le appellabat. 4. item eiusdem operis. c. 19. præci-
 tato, collatione quadam rem hanc exactius decla-
 rat dicens, In comparatione adstringentium non
 parum ijs tenuiora esse medicamenta amara, vt
 acria verò crassiora. Quamobrē subdit, nec faci-
 le crassos viscososq; humores pertrāseunt, velut
 ea, quæ sunt tenuiori essentia, nec incidere perin-
 de vt crassiora nequeunt: in medio aut vtriusq;
 excessus sint oportet, quæ incisura sunt, nempe vt
 nec prōpte penetrēt, perinde vt flāma, nec dū cū-
 ctantur, tardātq;, disseccare non possint; hæc Gal.
 Atq; hinc est, quod dicat Auicēna, acre & amarū
 esse linguā radentia: sed amarum non radere, nisi
 quod de lingua apparet: acuti autem abstersionē
 & separationē esse profundā; quoniā illud est sub-
 tilis substātiæ, quæ profundiora peruadere magis
 potest. Porro amari operationes, docente Auicen-
 na, sunt exasperare & abstergere. Gal. 4. sim. c. 18.
 terminū seu finē laporis amari abstergere esse di-
 xit, acris verò vrere. ac dulcis nutrire. & paulo in-
 ferius subscribit, Porro quod in vlceribus nacti

Libr. 2.
 tract. 1.
 cap. 3.

sunt præstare amari sapes, idipsum in corpus assumpti efficere valent: abstergunt. n. expurgantque, & quæ in venis est, crassitiem incidunt; quæ obrem menses mouent, educendoq; ex pectore pulmoneq; puri auxiliatur, & in summa, sine crassa in eis pituita, siue pus, siue aliud quippiam continetur eiusmodi, expurgant, eaq; ratione, & comitiali morbo cõpetunt quicunq; certe naturã nõ habet deletheriã ac venenosam, illi. n. toto genere præter naturam sunt, sed & ijs, qui sanguinem spuunt, noxij sunt, quippe cum isti adstringentia & viscosa, non incidentia diuidentiaq; exposcant. hæc Galenus. Quæ sanè cuncta vsurpauit Serapio lib. de simp. temperamentis cap. præcitato scribēs in hunc modum, Res amaræ omnes habet naturã in se, faciendi in corpore, quãdo ingrediuntur, illud simile eius, quod ipsæ faciunt in vlceribus extrinsecis, videlicet, quod lauãt, & abstergunt, & mundificãt, & incidunt, quod est in venis ex humoribus crassis, & propter hoc prouocãt menses, & conferunt excreationi saniei à pectore & ex pulmone, & generaliter si est phlegma crassum, induratum alicubi, aut sanies, aut aliud simile, mundificãt, & ideo cõtingit ex eis, quod dictum est, nisi in natura sua mortiferũ, vel occidēs quippiam habuerint, cõferunt epilepsiæ: sed interficiētes ex eis egrediuntur naturã suæ speciei, & sicuti prædictæ cõferunt epilepsiæ, ita sunt cãe nocendi hæmothoicis, quoniã sputũ sanguinis eget rebus stypticis, & habentibus viscositatẽ, & non rebus

rebus incidentibus viscositatem, & diuidētib;
eam. atq; haftenus Serapio. Verum quod ipse pa-
riter ac Galenus aiunt sanguinē reiectātes visco-
sa & adstringentia exposcere, verum est ratione
ad affectum habita, etiam si situs occasione, teste
Galeno, lib. 7. de composi. med. secundum locos.
c. 4. prēdictis stypticis & viscosis medicamentis
congruenti mensura alia misceantur tum calida,
tum tenuium partium, gratia nimirum distribu-
tionis illorum in corpus. Etenim quod Galenus
ait, adstringentia tenacia & viscosa sibi ipsis vias
prēcludunt: quare opus habēt facultate ipsis viā
struente & prēparāte. Verum cum circa stoma-
chum vel intestina sanguis effunditur, eiusmodi
pharmacorum mistura opus nō est, sed hęc iam
medendi attingunt methodum. Quare ad insti-
tutum reuertamur, Gal. lib. 5. de simpl. medic. fa-
cult. cap. 26. amarum meatus perpnrgare, abster-
gere, extenuare, incidere humorum crassiciem
absque manifesta calfactione, memoriæ prodi-
dit. Sed quomodo hęc absque manifesta calfa-
ctione amara pręstare Galen. ait, si vt dictum su-
pra est, illa tertio ordine calfaciunt? Nam quę gra-
du hoc id efficiunt, eodem attestante Galeno in
fine libri quinti de simplic. medic. facul. etsi non
summe, vehementer tamen calfacere creduntur;
& quę vehementer quidem exalfaciunt, plus-
quam manifesta calfactione alterant, cum quę
tantum secundo ordine constituuntur, manife-
ste alterare enuntientur; quę vero primi sunt or-

*G. sim. tit.
de abroto
m.*

dinis calida, nos quidem excalfaciunt, non tamen
evidenter, verum v^o opus sit insuper demonstra-
tione rationali. Dicendum, illud Galenum dixisse
collatione ad acria facta, quæ adeò vehementer
excalfacere possunt, vt sacram moliantur, & vrāt,
quorum comparatione amara absque manifesta
calfactione humorum crassitiem incidere, & alia
quæ dicta sunt, opera exercere à Galeno dicuntur.
Verum ad institutū redeunt, in vniuersum ama-
ra medicamēta intro sumpta infarctus expediūt,
crassa attenuant, lentaq; incidunt; exterius verò
admotā sordida vlcera expurgant, lichenas, im-
petigines, alphos, lentigines, & cætera, quæ cutē
inficiunt, delent. Quin etiam amara quod super-
uacuos humores, aut absorbent, aut detergunt, &
dulcedini, ex qua facile putredo gignitur, aduer-
santur, & ratione optima putredinem arcent, cor-
poraq; diu integra tuentur, atq; conseruant, inter
quæ aloë primatum obtinet: visceribus tamen
nocent, infestaq; sunt, vt Auicenna docuit libr. 2.
tract. 1. c. 3. Quod si aliquis obijciat, absynthium
in ventriculo roborādo multam obtinere vim,
plurimumq; posse: Dicendum illud virtutē hanc
non ob amaritudinem; sed propter adstrictionē
possidere; quod ex eo constat, quia succus, à quo
terree partes, in quibus adstrictoria vis sita est, se-
paratæ sunt, hac facultate destituitur amaritudi-
nem quasi solam obtinens ventriculo infestam.
Porro non aliam ob causam Galenus 11. metho-
c. 16. absynthium ponticum in iocinoris & ven-
triculi

*Manar -
dus li. 19.
epist. 1.*

ericuli phlegmonis magis quàm vulgaria laudat, nisi quia in pontico adstringendi facultas nō parua est, in reliquis omnibus amara quidem qualitas est vehementissima, adstrictio vero aut plane obscura, aut prorsus nulla sentitur: ergo non propter amaritudinem, sed propter adstrictionem absynthium ventriculo, visceribusque gratum, beneuolumque existit. Quare quod Me-
sues ait, amara stomachos firmare; non absolute verum censerī debet; sed tunc solum, quando vna cum amaritudine adstringendi vim coniun-
ctam habuerint: habet enim absynthium amaritudinis occasione, vt deterforium sit, non tamen tantum vim detergendi obtinet, vt pituitam ventriculo hærentem, vel etiam eidem innatantem absque alterius rei adminiculo valeat expurgare: sed contra potius ineptiorem reddit euacuationi; hinc est, quod dicat Galenus libro. 6. de sanitate tuenda. cap. 10. absynthij potione illis esse aduersissimam, quibus pituitosus humor a capite in frigidum natura ventrem defluit, vt quæ succum pituitosum ipsorum ventri affigat; cum, ut ipse ait, detergendi vim non habeat, quod adeò sit existimanda: ueruntamen si misceatur melli aut uino absynthium, aut utriusque hoc est, mulso, adepta detergendi vi pituitosos quoque iuuare censet Manardus lib. 16. epistolarum epistola. 2.

*In cano-
nibus G.
niser. alio
bus theo-
remate. 3.*

¶ Saporēs acres omnium esse calidissimos, admodum-
que exurentes: plurimos tamen ex eis, qui utique
admistam amaritudinem non obtinent. Vberi inte-
rim pollere humiditate, ac cur acria ipsa cuti impo-
sita, hanc exedant, ac exulcerent: intus vero assump-
pta id efficere non valeant.

Cap. VIII.

Plato in
Timao.
Theophr.
lib. 6. de
causis plā-
tarum.
cap. I.

Galenus li. 3. de ratione uictus in morbis acu-
tis, com. 2. dixerat, saporem acrem in uehe-
menter calfacientibus reperiri, acrimoniāq; horū
esse inseparabilē; quod latius scripserat lib. 4. sim-
c. 18. probans Platonis, Aristotelis, & Theophra-
sti testimonijs, saporem hunc omnium esse cali-
dissimum. Cui sententiæ nullus unquam aduer-
satur; quippe cum excalfactio ex essentię eius sit
ratione. Quo fit, ut si ex plebe quęntipiā roges, qđ
uocet edulium acre, dixerit sane, quod fortiter,
dum gustatur, excalfacit, uelut piper, piretrum,
nasturtium, allium, cepa, & id genus omnia; uide-
turq; id solum saporum genus, cum appellatio-
ne careat propria, cōi per excellentiā usum: nā cū
& sapor amarus & sapor acidus ambo etiā acres
sint; in quocunq; tñ corpore uehementer compe-
rimus acrimoniā, tametsi nec amarū sit, nec aci-
dum, acre appellare cōsueuimus: atq; hęc quidē
a Galeno dicta sunt, subscribens sane in hoc tum
alijs, tum ēt Theophrasto lib. 6. de causis plātarū,
cap. I. dicenti, acria (supple dicuntur) quę oris ca-
lore

Tore feruefacta, mutuo feruefaciunt, leuigataq;,
 fursum leuitate sua feruntur ad sensus capitis, ac
 que incidere possunt. Auicenna similiter li. 2. tra-
 cta. 1. c. 3. acuti saporis substantiam tenuem esse
 & calidam, literis prodidit, ac paulo inferius sub-
 scribit, Acutum aut est calidius, qm̄ est fortius ad
 resoluendum, & ad incidendum. Et Auerroes li.
 3. collectaneorum. c. 17. quod dominatur, inquit
 supra acutum, est multus calor cum multa sicci-
 tate & subtilitate, & propterea subdit, calorem il-
 lius esse fortiorem omnibus alijs. Serapio itidem
 saporem acrem omnium calidissimum esse sta-
 tuit, lib. de temperamentis simpl. c. 2. vbi in hunc
 scribit modum, Substantia acuti est ignea, & mo-
 dus acuti saporis est, quod qñ gustatur calfacit
 calore forti, & mordicat inter edendū linguam,
 & quod inuenit ex carne, & virtus eius prima est
 virtus calidior omnibus alijs saporibus. hęc Sera-
 pio. Vnde verè ab Isaac dictū est libro dietarū v-
 niuersalium, c. 15. saporem hunc calidum esse in
 quarto gradu, eo q̄ sua incēssio ignea est. Sed cur
 acra edulia, vt sinapi, muria, allia, cepe, foris ipo-
 sita cuti, hanc erodant, & exulcerent: intus vero
 sumpta id efficere nequeant: cū ratio contrarium
 potius suadere videat; siquidem interiora visce-
 ra oīa molliora, & teneriora sunt, erodiq; prom-
 ptiora, quā exterior vestiēns cutis? Causam attu-
 lit Galen. li. 3. de temper. c. eodem, dicens id fie-
 ri propterea quod illa mutantur alteranturque,
 dum in ventre concoquuntur, & in venis in san-
 gui-

guinem vertuntur: & propterea ēt quod vno loco nō permanēt, sed in multas partes diuisa quoquo versum feruntur. Addit, & quod non solum multis succis miscētur, sed etiam cibis cum quibus sumuntur: ad hęc, quod celeriter eorū & cōcoctio & partiū separatio perficitur ita, vt quod conueniens in eis est, assimiletur, quod superuacaneum & acre, per aluū, vrinas, & sudorē excernatur. Atq; huiusmodi causę sunt oēs, propter quas, quod foris impositū exulcerat, id comestū non exulcerat. Hoc tñ animaduertendum reor, quod etsi acres sapes vniuersi calidi valde sint, non tñ calori eorū semper correspondere siccitatē: siquidem docente Galeno, Quicunq; vtiq; ex eis amari non sunt, vberē interim humiditatē admistā habent: proindeq; corporum eiusmodi non pauca a nobis esitantur; vt porra, allia, cepe. In quam sententiā deuenit Serapio dicens, Quādo componuntur sapor acutus & amarus in aliqua medicina, erit illa medicina sicca penitus sine dubio: sed res acutissime pungentes, quę nō sunt amarę, inueniuntur multoties multę humiditatis: quare veniunt ad vsum cibi, & comeduntur; & ideo deuenimus ad comedēdum multas ex eis, sicut illas, quibus admiscetur sapor dulcis ex cibis, & vtimur eis in modum specierum condientium solum, vice verò cibi non vtimur vna solum ex eis propter fortitudinem suę virtutis. talia Serapio. Ex quibus liquet, Auerroem minus benē saporem acrem simpliciter calidum &

4. sm. 19

Lib. 5. ca.
27.

sic.

ficcum pronuntiasse: cum tamē multa excipere deberet, quæ utique a siccitate longè aliena sunt. Sed quod humida sint acrium corporum pleraque, in primis nos docet experientia, sed & præter experientiam ratio ipsa manifestat: nam talia admodum putrescere solent, vt allia, & cepæ, quod indicat, ea adeò superfluā obtinere humiditatem, vt a proprio calore contineri & gubernari non possit: atque hinc est, vt antea quam reponantur, nonnulli illa soli exponant: alij ignis camino suspendant, donec absumpta superflua humiditate minus putredini reddant obnoxia. Idem etiam piperi longo, zinziberi, & alijs innumeris accidit: nam nisi statim ab initio probè siccantur, & recrementitiam humiditatem amittant, facile perforantur, & carie corripuntur; quod nulli eorum, quæ aut planè sicca sunt, aut humida quidem, sed elaboratam, ac familiarem continent humiditatem, vsu euenire videmus: verum illa temporis tractu, vt sicciora, ita & tepentiora redduntur, eo quòd vna cum excrementitia humiditate acrimoniam quoque deperdunt.

Porro ex his acribus corporibus alia, vt dictū est, edi possunt, alia esui sunt inepta. Quæ idonea sunt esui, docente Galeno, dulcem quādam (saltem obscuram) admistam habeant qualitatem, necesse est: proinde plurimis illorum pro obsonio vtimur: multis vero vt condimentis tantum: at vt cibo ipsorum omnino nullo, idque ob

Li. 4. sim.
cap. 18.

virium vehementiam. Rursus eorum, quæ non eduntur, alia mortifera sunt, alia simpliciter medicamenta: omnia saltem cuti nostræ imposita vlcus celeriter moliuntur. Est & acribus aliud nocumentum sanè non exiguum, quod capiti cuncta infesta sunt, eidemque negotium facessunt: ratio est, quia calor ascendens sursum, vna humorem defert. Quod Teophrastus significauit li. 6. de causis plantarum. c. 1. dum ait, acrem saporem esse, qui deliquandi, aut mordendi vim habet, aut qui calorem humoris confert loco superno excernit. Vnde Zoar. lib. 1. Theisir. tract. 8. c. 22. omnibus acutis, sicut cepis, & allijs, peculiare esse, dicebat, caput fumis vaporibusque replere. Quare, subdit, visui ipsa potissimum nocere, & materiam existere cæcitatibus. & deinceps in eodem libro, tract. 9. c. 8. sic inquit, Necesse omnino est, ut prohibeas in omni specie epylepsie, & in omni accidente malo cerebro superueniente allium & cepam, & his similia: quoniam proprietatem habent magnam cerebri perturbandi, & absterneant a fabis: quoniam & ipsæ proprietatem habent in perturbando & destruendo cogitativam. Auicenna itidem tertia tertij tract. 1. c. 1. acuta sicut porrum oculis nocere scripsit. Nocent etiam & visceribus eiusdem Auicennæ sententia lib. 2. tract. 1. c. 4. ut hinc uideat quam male sibi consulant, quicumque rebus aromaticis, pipere nimirum, gariophyllis, zinzibere, cinamomo, & item oleribus acribus, ut allijs, cepis, & similibus assidue in alimentis vtiunt. Quos

puto.

puto non facturos, si Galenum legissent, li. 2. de facult. alimentorum. c. ultimo, dicentem, Abstinentum ab assiduo usu oſum acrium, & potissimum cum is, qui ipsis vescitur, natura fuerit biliosus: solis enim, qui vel succum pituitosum, vel crudum & crassum, ac lentum aceruauerint, cibi eiusmodi sunt accommodati. Sapor acris testimonio Galeni lib. 5. de simpl. medic. facult. cap. 27. extenuat, perpurgat, digerit, perumpit, attrahit, & escaram siue crustam efficit. & paulo superius dixerat, acre similiter ut acidum agere, quod ad extenuationem perpurgationemq; attinet: ceterum in hoc differre, q̄ acidum refrigeret, acre vero excalfaciat: ad hæc qđ illud repercutiat, hoc attrahat & digerat. Auicenna operationes acuitatis esse ait resolutionem, incisionem, putrefactionem, & apertionem. subditq; acutum & acidum in hoc conuenire, q̄ ambo linguam mordicent, in eo vero differre, q̄ acutum mordicet eam vehemēter cū calfactione: acidum verò mediocriter & absque calfactione. Quę sanè ex Galeno desumpsit lib. 1. de simplicium medic. facult. c. 39. Mesues de sapore acris hæc nobis scripta reliquit, Acre medicamentum, inquit, facile inflammatur, mordet, penetrat, aperit, vrit, vlcerat, flatus dissipat, tenuat, incidit, separat, resoluit, è longinquo attrahit, siccatur, emaciat, sitim facit. Ob hæc omnia cito & valenter agit, & sua tenui essentia amarum medicamentum, & cetera imbecilliter, aut tarde purgantia accelerat, & purgantiora reddit, & hac

Li. 2. traç
1. c. 3. et 4

In canonibus
bus &...
uersalib.
theorem.
1. & 2.

in re vsum præstat. & ad hæc quod res acres, vt aromata, flatus a medicamento excitatos tenuât, & dissipant, ob id ipsis hæc miscentur, vt daucus, feniculum, piper longum. hæc Mesues. Cæterum quod ait, saporem hunc oïa citò & valenter agere ex natura caloris excellentis, qui in essentia sua actuosus maximè existit, id possidet. Porro actuosus maximè habetur calor, quod celeriter, in quæ agit, permeet, quod vim & impetum sua acrimonia faciat: quod naturam suam his, in quæ operatur, breuiter impertiat, quod deducat, fundat, attenuet, quæ nulli qualitatibus alteri sunt a natura tributa; ac proinde nihil magis res vicinas alterare, ac immutare, quam ipsa caliditas potest. Sed dicet aliquis, si calori tanta est agendi facultas, cur calfaciendi ac refrigerandi par quodammodo tempus habetur? vt a Galeno proditum est. 7. metho. cap. 5. cui Auicenna consentit. 4. 1. cap. 2. & 13. tertii tract. 1. cap. 4. Cui dicendum, quod etsi eiusdem Galeni testimonio caloris, quam frigoris maior sit efficacia, calori tamen agenti patientis frigoris repugnantia, hoc est, occlusio & densitas meatuum magis obsistit: Verum agenti frigori, etsi minus efficaci, repugnantia tamen minor occurrit, quia cum morbo calido adest raritas & reseratio viarum, vnde nascitur passuri corporis aptior dispositio, quo fit vt pari illa tempore suos effectus compleant, efficientiasq; exerceant. Verum hæc a præsentis tractatione aliena videntur: quare ad pensum redeamus:

*Lib. de cō
sti. ar. me
di. c. 9. &
de causis
cap. 3.*

mus: fecit enim prædictus Mesues locus, ut in ista descenderem, ac ut illum totum ad Aristophanis lucernam, quemadmodum dici solet, enuclearem.

¶ *Saporem insipidum aquosum esse subfrigidum: ac quare gustus organum insipidum esse oporteat: curque nobis aliqua insipida & nonnulla amara, alijs animalibus sapida & suavia appareant? Cap. IX.*

Dictum quidem supra est, insipidum inter sapores recenseri debere, eò quòd à nullo alio sensu præter quàm à gustu percipi illud potest. Quare quisquis protulit eorum insipida esse verba, qui insipidum, saporem esse tenent, non rectè censuit. Dicitur autem insipidum, quèadmodum Galeno visum est, ex eo quod ad linguam veniens nihil in ea facit: aut ob id, quod nulla insigni gustabili qualitate gustum afficit, nec dulcedine, nec amaritudine, nec aciditate, nec aliqua alia ex eis quæ dictæ sunt; quod evenit propter maximam similitudinem, quam obtinet cum organo gustus; nam ut Auerroes ait, Omne recipiens debet esse denudatum à natura recepti. Atque hæc causa est, cur gustus natura aquæ, sinceraque habeatur, & nec dulcedinis, nec acrimoniæ, nec acerbitalis, nec alterius saporis particeps, sed quemadmodum aqua optima omnis qualitatis, quæ ad gustum attinet, expers esse censetur. Quia si sapor aquis gustui innatus esset,

*Li. de oculis
lib. par. 5.
cap. 1.*

*Lib. 3. de
anima.
commen.*

esset, alium ipse extrinsecus aduenientem percipere non valeret: quia teste Aristotele lib. 3. de anima, cap. 4. quod intus est prohibet alienum. Fortè quæ nobis insipida videntur, alijs animalib. sapida appareant, vt palleæ equis: sic stercore humano canes suauissimè vescuntur, nobis prorsus olfactu, & gustu abominabili, & cucumeres syluestres asini auidissimè edunt, quos gustus noster magnopere reruit, & aduersatur: ratio est, quia quemadmodum Galenus docet lib. 8. de compositione medicam. per locos cap. 7. alimenta secundum suam totam substantiam, proprietatem, ac familiaritatem habent ad ea, quæ aluntur. & lib. 4. de simp. medicamen. facul. cap. 10. dicebat, Nec eduliorū nec medicamentorum vnā esse animantibus omnib. speciem; sed pro sua vnāquamque familiari substantia simul & affectione, tum delectari, tum iuuari ab vtrisque: atque ob id alia alijs apparere iucundiora. Quapropter, vt inquit Theophrastus, non solum quod agit, verū etiā quod afficitur nosse oportet: præsertim cum non idem sapor percipiatur ab omnibus; quippè nihil prohibet: quemadmodum idem censet Theophrastus, vt quod homini dulce est, id amarum aliqua ex cæteris animalib. sentiant, & è conuerso. Plinius itidem lib. 11. cap. 71. ex eduliorum multiplicitate, qua animalia vniuersa afficiuntur, cōiectatur, non tactum solum, sed etiam gustum curis inesse: nam cur alios alia sapes appetunt, & gustus expertia sunt? & quemadmodum in saporibus,

Lib. 6. de
causis
pl. inl. ca.
2.

ribus, quibus illa delectari solent, diuersitas est, sic & in gustandi, edendiq; modo discrimen reperitur: alia enim sugunt, alia lambunt, sorbent alia, mandunt, vorant. sed de his satis. Quare ad p̄sum reuertamur. Insipida ad gustum n̄m (nā de hoc in p̄sentia nobis sermo est, quia hunc solū medicus cōsiderat) aquosa sunt, & qualitatis, quæ verbis explicari queat, expertia: quapropter ἀπρωτα, hoc est, sine qualitate ad gustū attinente fuere appellata; quibus omnibus (si Galeno creditur) commune est, vt alimentum, quod ab ipsis in corpus distribuitur, nullam insignem habeat facultatem, sed subfrigidum quidem sit: crassitie vero, quale id ipsum est, quod sumptum fuerit. Rursus insipida, auctore eodem Galeno, in duplici sunt differentia: nam q̄dam simplicia existunt: alia composita habentur; simplicia velut aqua & terra: sunt. n. ambo gustui insipida, quemadmodum Galenus testatur, & gustus ipse manifestat: composita quidem vt cucumis, & cucurbita, aliaq; pleraque, in quibus nulla insignis p̄ualet qualitas, qđ si aliqua p̄ualuerit, testimonio Galeni hæc erit aliquantulū frigiditati attinēs. Cui sententiæ Auicēna subscribit i. p. canticorum tex. 3 i. purē insipidū, frigidum, & humidū esse inquit. Auerroes itidem saporem insipidum aquosum & frigidum esse memoriæ mandauit. Vnde Serapio, insipidi substantiam aquosam, & de genere dulcis esse pronuntiauit: nam dulce ob multam aquosam humiditatem dulcedinem amittit, & insipidum

Lib. 2. de
alim. fac.
ca. 68. qđ
de tuberosi-
bus inseri-
bitur.

Lib. de o-
culis par-
tic. 5. c. 1.

4. simp. c.
15. iuxta
finem.

Lib. 6. de
cass plan
sarū. c. 8.
Lib. 9. ad
Almans.
cap. 1.

Gal. li. 2.
de alimē.
facul. c. 3.
de cucur
bita.

redditur. Rursus insipidum aquosa humiditate
deposita dulce euadit, quod exemplo arborū fru-
ctuum probat Serapio: nam in summitatibus ra-
morū existentes, dulces: qui verò propè terram
sunt, ob humiditatis vbertatem insipidiores sen-
tiuntur. Frumentum item, hordeum, fabę, cicera,
aliaq; pleraq; (quod etiā notauit Theophrastus)
initio sui ortus velut insipida, dilutaq; apparent,
donec temporis tractu siccescentia, & maturitatē
adepta dulciora efficiantur. Cæterum Rhaze nō
vnam insipidis omnibus temperiem constituit.
Nam insipidorum, ait, vnum esse, quod magis nu-
trit, quodque æqualitati vicinum est: aliud uero,
quod temperatē calfacit, & aliud, quod tempera-
tē infrigidat. Et subdit, cum quolibet istorum pos-
se humiditatem misceri & siccitatem, quæ inquā
in insipidis, in ciborum usum haud quaquam ue-
nientibus, locum obtinent: non tamen in illis, quę
preparata atq; cōdita esui apta efficiuntur, ut tu-
bera, cucurbita, fungi, aliaq; huiusmodi: nam hæc
omnia talem habēt temperiem, qualem insipidis
omnibus adscripsit Gale. subfrigidam nempe &
humidam. quapropter ob aqueam qualitatem si-
bi innatam meritò gaudent origano; omniaq; hu-
iusmodi succis acribus, uel acidis, uel austeris, ue-
l falsis admisceri postulant; si modo in cibo suauis
futura sunt; ac ijs, qui vñ illis fuerint, nauseam
non sunt paritura, & quia qualitatis ad gustum
attinentis expertia exsunt, non immerito multo
parandi modos admittunt, ut quæ in medio sit
om.

omnis excessus; ob idque ad quemuis illorum
ex æquo ducuntur, prompteq; ei assimilantur, &
sine multo negotio illius induunt naturam: quan- *ubi sup.*
do quidem docente Galeno, nihil eorum, quæ cō-
genitum quempiam habent excessum, in contra-
riam excessui parandi rationem facile ducitur. In-
ueniuntur præterea multa amaritudinem non e-
xiguam præ se ferentia, ut uirides nuces, quæ
per assiduam macerationem, aqua ipsa singulis
permutata diebus, oēm amaritudinem exuunt, &
insipida fiunt: atque ob id aliarum rerum mistu-
ram facile suscipere, & probè condiri queunt.
Porro insipidis omnibus commune est, ut condi-
ta atque præparata edi postulent: cruda namque
insuauiasunt, stomachumq; lædunt, & concoctu
sunt difficilia adeo, ut si qui alterius cibi inopia il-
la mandere coacti fuerint, pondus frigidum ven-
triculo incumbere sentiant, stomachumque ha-
beant euersum, ac uomituriant, quo solo uomitu
a prementibus symptomatibus poterunt uindi-
cari. Sunt itaque insipida concoctu difficilia, pra-
uique succi: nec tamen si aliquando facile conco-
qui uideantur, ob id uitiosa esse desinunt: euenit
enim interdum, ut una uel altera uice ingesta pro-
be alterentur; deinceps uero inuicta & inalterata
permaneant, quo fit ut postmodū non leuiter æ-
grotandi præbeant occasionem. & licet initio len-
ta progrediantur actione, postea uero alterationis
rarditatem noxæ grauitate compensant. Hoc Ga-
lenus nos docet lib. 2. de alimentorum facultate,

cap. 6. Vbi de cucumeribus verba faciens in eum scribit modum, Ergo qui cucumeres belle concoquant, quū eo ipso fīsi affatim ijs se impleuerint, ijs tandem longo tēporis tractu accidit, vt succus frigidus, ac mediocriter crassus in venis coaceruetur, qui in ea coctione, q̄ fit in uenis, haud facile mutationem in probum sanguinē recipiat. Ob eam igitur causam oībus prauī succi edulijs censeo abstinendum, etiamsi ea quibusdam cōcoctu sint facilia: nobis enim non aduertentibus prauus succus ex ipsis post longum tps in venis colligitur; qui postea exigua ad putredum occasionem nactus febres malignas accedit. hęc Galenus. Rursum insipida Mesues testimonio lubricant, flatulenta sunt, obstruunt, densant, congelant, calorem extinguunt. & hęc omnia tardē & debiliter operantur; sua tamen substantia mediocri acre, amarum, falsum, aridum reprimunt. Aliud insipidi genus descripsit Auicenna lib. 2. tract. 1. c. 3. quod ipse apud sensum insipidū uocat: illud autem esse ait, quod in se ipso saporem quidem habet: cæterum propter uehementiam suæ crassitudinis non dissoluitur ex eo quidpiam, quod linguę admisceri, ab eademq; comprehendī possit. Quod si machinemur, inquit, vt eius partes dissoluantur, & attenuentur, sentiet saporem ipsius, è quorum numero esse dicit æs vstū & ferrum: lingua namq; anteustionem ex his non consequitur saporem: quoniam non dissoluitur ex substantia eorum quidpiam perueniens ad humiditatem existentem in lin-

lingua, quæ extrinsecum medium est in sensu gustus: cum uero conamur, ut in partes minimas secentur: apparebit sapor quidam uehemens. Verū (iudicio meo) hæc Auicennæ ratio inualida est: nam si æs nō ustum in scobem, id est, tenuissimū puluerem redigatur, attenuabitur, & partes disgregabuntur: lingua tamen nullum in eis saporem percipiet; etiam si illæ eius humiditatem pertingant, ac ipsius subintrent meatus; ergo non ob densitudinem, ut Auicenna dixit, cōpactionem uē es non astus insipidus est: sed quia in illo sapor quidam tacitus inest, qui uustione in actum redigitur, & energia fit, qui antea in potentia erat; facit em̄ ignis in ære atque ferro id, quod in medicamentis purgantibus calor noster molitur: quemadmodum enim dum natiuus calor medicamentum terit, calfacit, omniq; ratione exagitat, tacita eius facultas quasi solutis uinculis exurgēs se promit, profertque uires nouas: sic ignis calor æris & ferri saporem, qui antea insipidus erat, excitat, & in actum deducit. Sed de istis insipidis, quæ in alimentum non cedunt membrorum, in præsentia nobis sermo non est, sed de illis tantum quæ alterata, atque condita corpus nutrire ualent.

*Auicennæ
ratio im-
probat*

Quæ sit saporum mistorum consideratio, ac quomodo id, quod per se agit, ab eo quod ex accidenti operatur, discerni ac seiungi debeat. Cap. X.

QUI compositos atque cōmistos, saponos di-
 scernere student, necesse illis est, vt prius
 simplices omnes ad vnguem cognitos atq; p̄spe-
 ctos habeant: siquidē initium, fons, & elementū
 mistorū cognoscendorum est diligenter interno-
 scere simplicium cuiusq; saporum speciē, gustū
 in singulis sēpē exercēdo, & affectionem, quam
 quisque per se in lingua imprimit, diligenter me-
 moriæ mandando. Exploratur autem vniuscuius-
 que eorū natura in hunc modum, acerbis in
 mespilis, acatia, fructu arbuti, ilicis, fagi, & in py-
 ris sylvestribus immaturis, ac in cornis. Austerus
 in cotoneis malis, in forbis & oliuis: nam in mali
 punici granis austerus solus nō reperitur; sed aci-
 do vel dulci cōmiscetur: acidus præsertim per-
 cipitur in oxylapatho, & oxalide, quam ēt oxida
 nuncupāt: est aut hęc olus sylvestre; in istis enim,
 maximē Galeno, syncerus visus est ac simplex aci-
 dus sapor, nullius particeps acerbitalis, vt solent
 arborum fructus; perspicuū enim hic cum acerb-
 itate quadam admistā habent aciditatem: sicut cū
 acrimonia acetum. Sapor dulcis deprehēditur in
 musto ex dulcibus vuis expresso, atque ad dimi-
 dias, tertiasvè excocto, quod teste Galeno dulce-
 dine melli non cedit, vt mel tamen acre non est,
 & in his ipsis vuis saccharo calamis viridib. gra-
 minis, *αγρὸς*, Græci vocāt; adhęc tritici, hordei,
 aliorumque multorum: nā in melle syncerus dul-
 cis sapor non est; sed acrimonia permistus, vt de-
 cet Galenus. 1. de antidotis, c. 2. & glizirhizę radix
 eodem

Li. 4. de
 simp. me.
 facul. c.
 15.

Lib. 1. de
 antido-
 tis, ca. 2.

eodem testante Galeno, simul cum dulcedine le-
uem quandā obtinet adstrictionem: ad eundem
modum vbi vase quopiam aut rupto, aut aperto,
affatim calidus sanguis in linguā effunditur, dul-
cissimus apparet: utique si secundum naturam se
habuerit: nā morbidus amarus aut salsus est, aliā
vè eius generis qualitatem præ se fert. Pinguis exa-
ctè est, tum fructus, tum succus oleæ caducæ, &
alij oēs, ex quibus oleum conficitur, sicut sesama,
nucesque, & amigdala: nam id genus oīa vetusta-
te prorsus efficiuntur pingua; quippe in quibus
aquea quidem excrementitiaque humiditas di-
geritur; propria verò à calore nativo elaboratur,
atq; exactè concoquitur. Amarum sapor explora-
tur in cucumeris asinini, fellisq; gustu. Salsus in
sale: acris in allijs, cepis, sinapi, & in alijs, quæ his
similia sunt: insipidus in cucurbita, & aqua pura
ac omnis experte qualitatis. Atque hi sunt simpli-
ces, synceriq; sapor omnes, quos sanè, qui seor-
sim exactè cognoscit, cum permiscentur, ac inui-
cè cōponuntur, nō multo negotio cognoscet, quo
circa percipiet in succo vix immaturæ acerbita-
tē & aciditatem simul inesse: in aloe adstrictionē
& amaritudinem: in aceto acrimoniam & acidita-
tē: in absynthio amarorem, adstrictionē, acrimo-
niamq;. Ad eundem prorsus modū cognoscet in
capparidis radicis cortice triplicē saporē vñā coire
amarum, acrē, & acerbū. Considerandum rursus
est, qđ cum ex pluribus saporibus mistio existit,
ex oībus mistam actionem medicamentū edet:

*Lib. 6. de
simp. me.
facul. 118.
de dulci
radice.*

*Gal. li. 4.
simp. ca.
16.*

*Gal. li. 4.
de simpl.
med. fac.
cap. 8.*

Li. 7. me-
sho. 6. 11.

Lib. 7. de
simp. me.
facul. 11.
de cappa
ro.

nam aloë aluum deijcit cā amaritudinis: sed ven-
trem cohibet atque roborat adstrictionis occasio-
ne. Atque hinc est, quod dicat Galenus illam nō
elotam valentius vacuare, elotam purgare quidē
minus, sed roborare ventriculum magis. Sic cap-
paris radicis cortex, eodem docente Galeno, vin-
centem habet qualitatem amaram, proximā acré,
deinde acerbam. Ex quo liquet, quod diuersis pu-
gnantibusque constet facultatibus, quippe abster-
gere, purgare, incidere potest amaritudine; exal-
facere, incidere, digerere acrimonia; contrahere
vero, densare, constringere acerbitate. Hoc in mil-
le alijs videre licet, quæ in præsentia silentio præ-
termitto, ne in re perspicua exemplis vtar parum
necessarijs. Veruntamen etsi ex omnib. mista eda-
tur actio, illa tamen valentiori præcipuè referen-
da est; sic acetum magis infrigidat, quàm calfacit,
effectusque aciditatis plus elucet, conspicuique
magis sunt, quàm acrimoniæ: ad eundem modū
denominatio ab exuperantiori ac vigentiori su-
menda semper est, vt ex Galeno fit manifestum,
lib. 4. de simplicium medicamentorum facultat.
cap. 18. dicente, quædam acria permistam habere
amaritudinem; nō tamen nuncupari amara, quā-
doquidem hæc in eis lenis est & infirma, valida
aut vis acrimoniæ; sic mel dulce tātum vocare so-
lemus, etiāsi dulcedini immistam acrimoniā ha-
beat. Ad eundem ēt modum aloem amaram dici-
mus, nulla adstrictionis mentione facta. Atque ita
quidē de medicamentorū, eduliorumq; uirib. ex
sapo-

saporibus conijcere datur: in quibus verò sapor nequit medicamēti vim atque facultatē ostēdere, experientia succurrit; nec. n. in oībus certa est saporis significatio: nam sic opium amarissimum, iudicaremus calidū, pariter & cicutam, cū tamen duo hæc Venena sint frigiditate internecantia.

Quapropter non temerè à Galeno dictum est initio librorū de alimentorum facultatibus, haud recte opinari eos, qui omnia sapore eodē, odore, colore, aut alio id genus prædita vires easdē obtinere, existimant. Ne verò nos experiētia fallax decipiat, etiā atque et cauendum, ne affectum, qui per accidēs à medicamēto processit, primū & per se editum esse putemus: discernemus autem id, quod ex accidenti quid facit, ab eo, quod propria facultate operatur, si ijs, quæ tertio de temperamētis, & 1. de simpliciu medicamē. facul. scripsit Galen. mentē adhibuerimus, vbi discemus actiones, quæ ex accidenti procedunt, nō tribuere medicamētis appellationes, sed quæ per se & primo ac nullo interueniente medio à medicamentis ipsius emanant: alioquin aquam frigidam calidam esse dicemus, vbi uidelicet in iuvene benè carnosus, ac æstate media caloris molitur reuocationē: & calidam frigidam, cum in phlegmone (est enim ea affectio calidæ copiosæque fluxionis soboles) modico suo calore superfluitatem euacuans, quod reliquum est, frigidum reddit. Pari modo medicamenta calida cholagoga iudicabimus frigida, dū attractis ab eis calidis ac biliosis

humoribus

3. de tempera. c. 5.
1. de simpliciu medicamē. facul. cap. 4.

humorib. Corpus frigidius, quàm ante remanet, prout enim corpus affectum est, ita & id, quod in corpus assumitur, nunc suam, nunc alienam qualitatem ostendere vñratque hæc præcipua cā est, cur idem medicamentum modò per se operetur, quandoque vero ex accidenti: vinum alios tardos, alios superbos reddit, atq; insanibundos, cōtrario etenim affectu id agitur; quandoquidem alteri magis, alteri minus moueantur; quoniam, vt ex Heremoni sententia scribit Aristoteles, vinum sese pro moribus vtentium applicat; cōtraria igitur reddit, non quæ eadem, sed quæ sunt similia; vt ignis alia exiccat; alia humefacit; sed non eadem: & quidem glaciem liquefacit, salem indurat: nā & vinum, vt quod suapte natura calidū sit, homines tardiores incendit, redditq; mobiliore: contra mobiliore dissoluit, atq; retardat. Vt enim balneū corpora perstricta duraq; relaxat, agilio-raq; facit: humida vero & mobilia dissoluit, atq; infirmat; sic vinum quasi interna hominis diluēs ita afficere potest. Brasica rursus ante vini potione ingesta ebrietatem inducere perhibetur: post verò sumpta temulentiam soluit, vt ab Aristotele proditum est. Mel febrientibus amarum videtur, similiter & vinum: sanis vero corporibus ambo dulcedinem & suauitatē ostendunt. Si quis enim dulcibus edulijs gustum afficiat, quod statim superbibatur vinum, amarum esse percipietur. Coagulū omne, vt Dioscorides tradidit, dissipata cōgit, & coacta dissoluit. Cedria viuētia corpora

corrum-

Li. 3. proble.
ble. 16.

3. proble.
probl. 17.

Li. 2. ca.
67. in fi.

corrumpit, & defuncta conseruat, qua ex causa mortuorum vitā aliqui eam appellauere, ita eodē scribēte Dioscoride lib. 1. cap. 89. Acida præterea vt supra c. 3. visum est, cum succum crassum in ventre inuenerint, alui deiectiones humectāt, facilioresq; reddunt: si vero ventrē purum inuenerint, illū magis sistūt. Nuces, vt Simō Sethi memoria mādauit, in ventriculis frigidis facile coquuntur: in calidis vero in biliosum humorē vertūtur. Trāsportatio, & motus velut ventilās, sol exalciaciens, flammæq; iuxta ardentes, vt Galenus ait, vina optima, & natura calida, meliora & præstantiora efficiunt; lāguida vero corrumpunt, & acida reddunt, & eorum arguunt imbecillitatem, acceleriter perpeti cogunt, quæ alioqui post passura essent. Sunt & multa alia, quæ pro corporis varia dispositione oppugnātes contrariasq; facultates excercent; atq; ob id ambiguos reddunt simplicium vestigatores nescientes quid per se, ac quid ex accidenti illa inoliantur.

*Bartholo:
Marātha
li. 3. met.
cognosce
dorū sim
plic. c. 14.*

*4. simpli.
cap. 14.*

¶ *Quid odor secundum Aristotelem, & Theophrastum: illumq; per aerem & aquam diffundi: ac pisces odorare non acris, sed aquæ interuentu?*

Capit. XI.

O Pportunum videtur nunc de odoribus disserere, eò quod teste Aristot. lib. de sensu & ijs, quæ sentiūtur. c. 5. cum saporibus proportionē quadam conueniāt, eademq; ferme sit vtriusq; affectio, vt dixit Theophrastus li. 6. de causis plā-

tarum, capite. 1. Et ut a definitione exordiamur, odor, quemadmodum idem docuit Theophrastus, partis est siccae sapide in diaphano, hoc est, translucento corpore demistio: id. n. aeris & aquae cōe esse inquit; sicce dixit, quia odor in sicco fundatur, eidemq; innititur: atq; hinc euenit, quemadmodum lib. 6. de causis plātarum, ca. 24. ipsemet Theophrastus annotauit, ut fructus agrestes odoratiores urbanis sui generis habeantur: sunt. n. agrestes urbanis sicciores. Hæc quoq; causa est, cur in Ægypto minimè odorati flores nascantur; quia ut Plinius lib. 21. c. 7. scriptum reliquit, ibi nebulosus, ac roscidus aer à Nilo flumine existit. Aristoteles præterea lib. 2. de anima. c. 9. in fine, odorem sicci esse, sicuti sapor humidus, ingenue professus est. Est et odor partis sapide; quia odor tantummodo, ubi sapor est, reperitur, dicente Alexandro odorem habentia habere et & saporem; & insipida odore carere. Cui Auerroes subscribit lib. de sensu & sensilibus. c. 5. ambo ab Arist. docti eodē in loco, ubi Arist. sic ait, lapis inodorabilis, insipidus. n. ligna aut odorabilia, sapida. n. & horum aquosa minus: amplius eorum, quæ metalla sunt, aurum inodorabile, insipidum enim. Quibus verbis liquido ostēdit, odorem partis sapide experte non esse; sineq; sapore odorem nō reperiri. Cui tamē sapor odor præcipue insit, dubiū est: nam Theophrastus lib. 6. de causis plātarum. c. 13. dicit initium boni odoris amarum existere; odoratumq; quin amarū sit, cōperiri esse difficile. Cui Plinius

Lib. 2. de
anima,
ca. de ol-
factu.

Cui sapo-
ri odor
præfer-
rimus.

consentit lib. 2 l. c. 7. inquit, Odorato sapor raro vlli nō amarus, e cōtrario dulcia raro odorata. Quod & experiētia ipsa manifestat; nā rosa, agochum, moschus, ambarum, cybetū, & alia huiusmodi, quæ odoratissima sunt, amaritudinē nō exiguā prę se ferunt. Cēterum Gal. lib. 4. de simp. medic. facul. c. 22. manifeste contrarium asserere apparet, dum ait, amarum nunquam odoratum esse, nec vt medicamētum nobis suaue, nec vt cibus. Alphonsus Lupeius iure putat textum hunc esse deprauatum, emendandumq; fore per antiquissimum codicem manu scriptum, aut per veterem translationem, quę hunc in modum habet, Veruntamen res amari saporis non cadit ex casu delectabili in aliqua hora, nec secundū viā medicinę, nec secundum viam cibi. Potest etiam per Gręcum exemplar emēdari, quod sic habet, καὶ τοι τοῦτε πιπρὸν οὐδέ ποτ' ἢν οὐδ' αὖτ' ἀρμακὸν ἡμῖν ἴδῃ. hoc est, tametsi amarum nunquam sane nec vt medicamentum est nobis suaue. Quare utcunq; sit, Lupeius reprehensionē valeriolę hac in parte merito inanem esse cēset. Subdit deinceps Theophrastus in diaphano, hoc est, translucido corpore demistio; quia pars hęc sicca, sapidaque, quam odorem appellamus, à re ipsa per diaphanum, translucidumve corpus communicatur. Declaratque postmodum qualia sint huiusmodi corpora diaphana odorem deferētia dicens, Huiusmodi aerem esse & aquam. Quę sane ab Aristotele desumpsit lib. de sensu & ijs, quę sentiuntur

*Galeni
textus
deprauatus emē-
datur.*

*Quę sint
diaphana corpo-
ra odore
deferētia.*

Plinius
Aristote
le aduer-
satur.

Arist. li.
2. de ani-
ma, ca. 8.
in fin. te-
net pisces
non respi-
rare.

Quibus
modis co-
tingat ac-
tem in a-
qua pene-
trare.

tur, c. 5. dicente, in aqua saporem inesse pariter & odorem. & lib. 2. de anima textu. 97. inquit, est aut olfactus per medium, ut aerem & aquam, et enim aquatica uidentur odorem sentire. Verūta-
men Plinius huic sententiæ aduersatur lib. 9. c. 7. scribens in hunc modum, Super omnia esse au-
ditum & odoratum piscibus; nō erit dubium ex aeris utrunq; materia, odorem quidem nō aliud, quā aerem infectum intelligi posse. Quibus uer-
bis cōsentit quidē pisces odorare, uerū nō aquæ, sed aeris interuentu, quem bullātium aquarum sufflationis experimento, piscium somno, lunæq; effectū concharum quoque corpora augescēte, aquæ permisceri opinatur. Nititur illo capite cō-
tra Aristotelē defendere, pisces respirationis mu-
nere fungi; ad cuius probationē coactus fuit ad-
ducere, aerem, quem ipse uitalem halitum uocat, in aquas penetrare, quia sine eo respirationi lo-
cus non datur ullus, id aut colligit ex somno, ex bullātium aquarum sufflatu, & ex lunæ effectū cōcharum corpora augescēte. Quæ sane ratio-
nes inualidæ sunt, & nihil aduersus Aristotelem cōuincunt, quia dormire pisces absq; eo, quod re-
spirēt, nihil est, quod impediāt: nā si sine respira-
tione uigilāt, cur dormire etiam sine respiratione non poterunt? Vitalem aut aurā in aquas penetra-
re contingere potest, uel cum illa cum pondere aliquo delapsa descenderit, uerum hæc mox sese refert; quo fit, ut undam sursum compellens, bullas excitet: uel quod uapores propter solis abstra-
ctionem

Etionem ex terra subdita mari, uel ex aliqua alia parte terræ cauernosæ transcurrentes exhalât, ut dicere necesse sit, auram aliquam sub aqua remanere nō posse. Etsi qua ex causis de prædictis oriatur, statim ascendere proprium locū quærens. Hoc n. Aristoteles nos docuit lib. de sensu, & ijs, quæ sentiuntur, c. 5. dicens, Pisces olfacere uidentur, quamuis aer in aqua non sit (nam simulac aer in aqua gignitur, emergere assolet) nec ipsi respirēt. Quod aut cōcharum corpora in plenilunio incrementum capessant, nihil ad rem attinet, cum nō ex respiratione, aut ex transpiratione aliqua; sed uel quia per id tēpus eorum humor diffundatur, & maiorem occupet locum; uel quoniā propter tēporis clementiam pinguescāt, & saginētur, talis effectus producat, id, quod ēt de cācris Plinius asserere uidetur lib. 9. c. 3. I. inquit, Omnia eius generis hyeme læduntur, autumno & uere pinguescunt, & plenilunio magis: quia nocte sydus tepido fulgore mitificat. Quæ sane ab Aristotele accepit lib. 4. de partib. animalium, cap. 5. parum ante medium, ubi sic ait, Laborant testata omnia per frigus & æstum, atque exuperantiam temporis pati nequeunt, argumento est, quod echinis euenit: habent enim id, quod ouum appellant. iam ab ortu naturæ & plenilunijs uberius, non quia per id tempus copiosius pascuntur, ut quidam putant: sed quod noctes tepidiores sunt, propter lucem pleniorē; calorem enim desiderant, quoniam frigori patent, utpote quæ sanguine

Franci-
scus Ma-
sarius,
Venetus
in 9. libr.
Plinij.
Lib. 10.
cap. 70.

ine careant; ex quo fit, ut estate potius ubique ui-
geant, præterquā in Pyrensi Euripo: nam ibi non
minus tēpore hyberno probātur; cuius rei cā est,
quod tunc uberius pabulentur, cū pisces per id
tēpus ea loca relinquunt. hæc Aristoteles. Quæ ē
quinto libro de historia animalium tetigerat. Au-
dire ēt pisces palā est aquæ interuallo: est. n. aqua
interuallu: mauditui eorum, sicuti aer auditui ter-
restrium auditur quidē sonus, & in aere, & in a-
qua, ut. 2. de anima, c. 8. ab Arist. traditum est, nul-
la tñ pars eis est manifesta, quæ sensum ministret
audiendi, siquidē ut Plinius ait, neq; mēbra neq;
foramina auditus habent: audire tamen eos palā
est, utpote cum plausu cōgregari feros ad cibum
cōsuetudine in quibusdam uiuarijs spectetur; &
in piscinis Cæsaris genera piscium ad nomen ue-
nisse eiusdem Plinij, testimonio compertū habe-
mus. Sonos etiam immodicos, ut triremium
remigia fugere uisuntur: itaque fit ut facile intra
sua stabula capiantur: nam etsi externus strepitus
paruns est, ijs tamen qui demersum in humore
suum auditum habent, & que omnis ingens, mo-
lestus, grauisque occurrit; quod certe uel in del-
phinorum captura euenit: cum enim piscatores
repente alueis uniuersis circundederint gregem
delphinorum, inde obstrepentes in mare, effi-
ciunt, ut territi erumpant uniuersi in littora, ca-
piunturque tentato grauatoque capite præ stre-
pitus inflicti nimietate. Olfactus quoque similis
intelligitur ratio, & cum partem nullam sensoriā
ha-

habeant manifestam; attamen sagaciter odorantur, nam procul odorem sentiunt in aqua; argumento quod pisces nonnulli escam putridam à longinquo festinanter petant, non tamen aeris, sed aquæ intervallo: quare odor non tantum aer infectus intelligitur, quæadmodum Plinius fuit opinatus, cum etiam aqua infecta intelligi possit. Verum in Plinij opinione falsa quidem, & à veritate prorsus declinante confutanda, non est cur modo tempus cõteramus immodicum, cum hoc à præsentì tractatione alienum uideatur: & illa à Francisco Masario Veneto efficacissimis rationibus iam dudum sit cõfutata, atq; explosa. Quod uerò ad præsens propositum attinet, probatum abunde est, odorem non tantum per aerem, sed etiam per aquam diffundi, piscesque sub aqua, ubi aer non est, spiritum trahere non posse.

*In casti-
gationib.
& anno-
tationib.
in 9. lib.
Plinij. c.
7.*

¶ Quid odor secundum Platonem & Galenum, ac quibus indicijis deprehendatur illum fumalem esse evaporationem. Cap. XII.

HAËtenus quidem quid Aristoteles & Theophrastus de odoris natura cõsuerint, explicatum abunde est. Quid uerò de ea Plato & Galenus decreuerint, explicandum deinceps. Plato in dialogo de natura, odorem fumum esse aut caliginem, scriptis mādauit. Cui sententiæ suffragatur Galenus lib. 4. de simplicium medicamentorum facultatibus. c. 22. in eum scribens mor-
dam,

*Odor fu-
mus est
aut cali-
ga.*

*Odorabi-
liū sub-
stantia
est Sapo-
rosa.*

dum, Odorabilem vaporosa est substantia; eo enim, q̃ à corporib. defluunt, ambienti permista, ac deinde p̃ nariū inspirationem in cerebrū delata sensum mouent. Recta ergo ratione quęcun- que odorata, eadē & calida sunt, quippē cūm va- porum copia à calore proveniat. & paulò infe- rius sic ait, Videtur autē à corporib. non odoratis, aut oīno paucū defluere, aut qđ p̃ mole sua non sit moderatū, sicut in his, q̃ exactē tum salsa, tum acerba sunt: exactē autem cūm tale aut tale quid dicimus syncerum, & (quantum fieri possit) al- terius qualitatis expers dicimus: siquidem cras- sa vtriusque essentia est, & adhuc acerborum etiam frigida. Quare verisimile est, quod ab ijs defluit, paucum esse & crassum, & mole sua vel- ut terreum, ac proinde per inspirationem in ce- rebrum non incidere. Aristoteles itidem lib. 13. problematum problemate. 5. Odoris naturam vaporem quendam & delationem esse, scriptū reliquit: & lib. de sensu & sensilibus, cap. 2. odo- rem per fumosam euaporationem definit; sub- ditque, fumosam euaporationem ab igne pro- ficisci. Vnde Auerroes in paraphrasi eiusdem li- bri, cap. 5. non alia ratione probat odorabilem naturam fumosam esse, nisi quod multa non ha- bentia odorem igni approximata illum recupe- rant, nosque per malaxationes plurimarum rerū odores deprehendere. Et numero eorum, quę igne odorem manifestant, myrrhæ, thuraq; ha- bentur: nam hæc, teste Plinio, lib. 21. c. 7. non nisi

vsta

vsta odoratoria fiunt. Quæ sanè cūcta manifestè ostēdunt, odorē corporum esse defluxum, & vaporosam quāpiam substantiam, quæ ab odorabili deciditur re: nec quicquā aduersus hæc Arist. argumētū conuincit, li. 12. problematū problemate, 10. dicens, qđ si ab odoratis corporib. aliquid delibaretur, minora certè ob eā rem reddi oportet: cū tñ quæ odoratissima sunt, hæc potissimū eadē videamus edurare. Quia odor, cū substantia quēdā tenuissima sit, & halitus referat spēm, vix lōgissimo tēporis intervallo in corporibus, à quibus defluit, sensibilē efficit mutationē: atq; idcirco eadē mole illa videntur edurare: quanquā hæc deinceps tandē rugosiora euadāt, vt ex Galeno cōstat lib. de instrumēto odoratus. c. 2. scribente in hunc modū, Id enim, quod à rerum corporibus exhalat, odoris substantia est, quod ex rosis maximè, similibusq; quæ sic tenera sunt, cognoscere licet; quorū omnium corpora celeriter minora & sicciora reddūtur: ex quo apertè intelligitur ex earū rerū substantia partē humidiorē in halitū digeri, est enim halitus corpus tenuissimū, atq; ob id obtutū effugit. Quomodo eidē Aristoteli respōderi debet pblemate. 49. sectionis primæ, dicēti, odorem nullam corpulentiam gerere: non enim gerit odor corpulentiam vllā sensibilē, aut quæ sensibus percipi queat. Cōtēdunt nōnnulli, odorem non esse fumalem euaporationē, sed qualitatem potius ab eo, quod fumaliter euaporat, in aere generatā, existereq; omnino in medio

Odor corporū est defluxus.

Rationes eorū, qui tenent odorem non esse fumalem euaporationem.

Prima.

posse absq; eo, qđ aliquid sit in illo fumalis euaporationis; quod primò probāt Vulturū argumēto, qui à quingētis leucis ad corpora in bello occisorū p solum odoris sensum puenere, quod fieri nō posse arbitrantur p fumalem euaporationē: cūm hæc ad loca adeò distātia ptingere nō valuerit, nec si prædicta cadauera vniuersa in illā fuissent resoluta. Idē de apib. dicendum est, qđ ex longa loci intercapedine ad paucā mellis quantitatē, dum elixatur, accedunt: quod p fumosam diuaporationē fieri vllō modo nequit. Nā exigūū mel non potest tantum attenuari, vt tam longo spatio sufficere, aut ad maxima distantia loca pertinere queat, nec si vniuersam illud in substantiam aere tenuiorem redactum foret. Igitur animalia prædicta odorem sentiunt, non quidem per vaporesam diffusionem, sed per intentionalē qualitatem per aerem ab ipso corpore odorato, non

Secunda.

secus ac lumē à sole diffusam. Rursus si odor realiter cum substantia quadam tenui à corpore odore prædito decisa diffunderetur vsq; ad organū olfactus, sequi necesse esset, sensibile reale sensui admotum sensationem efficere, quod Aristoteles non concedit. Porro pisces è longinquo odorem persentiscunt, quod fieri non potest per fumalem euaporationem; hæc namque, teste Aristotele, in aqua fieri nequit, & si fiat, nō potest late diffundi, cūm illicò corrumpatur, ac pereat: nec valeat in illa ob superfluentem humiditatē ne pauxillo quidem temporis spatio persistere,

Tertia.

Li. de sensu et sensibilib. c. 5.

aut

aut aliquantulū pmanere. Atq; his quidem argu-
 mentis & alijs similib. aliqui probare nitunr, odo-
 rem fumalē euaporationem nō esse: sed immate-
 rialem tm̄ qualitatem p aerē aut aquā diffemina-
 tā. Veruntm̄ seors Plato & Galenus censuerunt,
 odorē, vt visum superius est, p fumum aut caligi-
 nem definientes, qđ rationib. verum esse probari
 nō obscurē pōt: nā si odor immaterialis esset qua-
 litas & intēctionalis tātūmodo nulloq; vapore in-
 nixa, vt cogitarūt prādicti, remoto corpore odo-
 rato p̄tinus aboleretur, & ne momento quidem
 temporis remaneret, quia qualitates immateria-
 les, cūm à suo producente inconseruari depen-
 deant, eo remoto nullam sanē permanentiam ob-
 tinent, sed statim unā etiam & ipsę deperdūtur,
 ac pereunt, vt in lumine, & speciebus coloris, vi-
 dere est, quæ lucido & colorato corpore ablatis,
 omnino & ipsæ amouentur, nullam prorsus con-
 sistentiam habentes: sed uidemus odorato cor-
 pore remoto odorem seruari, ac diutius in am-
 biente remanere, quod fieri non potuit nisi reli-
 cta ab eo in aere ipso aliqua substantia, tenui qui-
 dem & halitus speciem referente, quæ in absen-
 tia corporis odore prēditi valuerit odorem con-
 seruare, eundemq; illic veluti nexu quodā te-
 nere. Præterea qualitates, quæ intentionales ha-
 bentur, vt coloris species, non mouentur, nec im-
 pediuntur à uentis, sed flantibus his eodem illæ
 modo sentiuntur, ac si aer tranquillus foret: quod
 de odoribus haud quaquam dicendum est, cūm

*Odorem
fumalē
esse eua-
poratio-
nem pro-
batur.
Primaria
110.*

Secunda,

ipsi à flatib. vehantur, non secus ac fumus, & reliqua corpora tenuia & halitus spēm referētia. Vñ euenit ut nobis ex aduerso ventis existētib. facile sensum moueāt, eò qđ illi à ventis ipsis ferant. Si verò odoratū corpus inf. flatu extiterit, nullo pacto odor à nobis à percipi pōt. Rursus qualitates intentionales ipis momento p mediū multiplicant, vt coloris species, q̄ simul eodemq; temporis articulo à remotioribus, ac à propinquiorebus conspiciūtur: odor autem nō sic sentitur, sed temporis successionē mouetur, prius à propinquirebus, mox ab illis vicinis: vltimò verò à remotiorib. perceptus. Quę sanē cuncta argumento sunt, illum intentionalem qualitatem non esse, sed unā cum corpore aliquo tenui moueri, quod inquam fumalem euaporationem uocare medicis ac philosophis mos est.

Tertia.

Auctoris sententia, quæ decernitur quæstio.

Verūm quod ego censeo, odor semper ad certam vsque distantia cum fumali diuaporatione disseminatur, qui deinceps per speciem solam, quā vocant intentionalem, ad longius spatium procedit, homo sine fumali euaporatione nō potest odorem percipere, ut infra capite. 15. innotescet: ex reliquis animalibus plurima possunt; ratio est, quia, teste Aristotele, lib. 2. de anima. capi. 9. nos sensum hunc non habemus exactum, sed inferiorem complurium animalium sensu: & cōsequenter ait, remissè namque homo olfacit, & nihil odorabiliū percipit absq; dolore aut uoluptate, propterea quod sensus instrumentum hu-

iusce

iusce nō est exactū, atq; perfectum. Et paulò inferiorius subscribit, uerū exactiorem gustum habemus, q̄ odoratum, ex eo, quia gustus tactus est quidā; quē quidē sensum homo exactissimū hēt. Quod similiter cōfirmat lib. de sensu & ijs, q̄ sentiuntur, ca. 4. in initio in eum scribens modū, Porro saporū genus, q̄ odorum nobis euidentius est, cuius causa est, nos habere olfactum cæterorum aīalium olfactu inferiorem, & omnium sensuū, qui in nobis ipsis sunt, stupidissimum: tactum uero superiorem, & omnium exactissimum; gustū autem tactum quendā esse. Hæc Aristot. Est igitur tactus in nobis perfectissimus, simul atq; gustus, in cæteris uero sensibus à multis animalibus nos superari, nullum incōueniens esse putat Aristot. plurima namque aquila & linx uident, quæ hominis cōspectum prorsus effugiunt: aliqua aper audit, quæ homo audire non ualet: sic multa canis & aues nonnullæ olfaciunt, quæ homini omnino sunt inodora. Quare mirādum nō est, uultures ex longissimis locis p̄ solā intentionalem speciem mortuorū corpora odorare. Nō tñ uerum arbitror triduo illos ante aut biduo uolare, ubi cadauera futura sunt, tāquā eorum necem p̄sentientes, quod à Plinio li. 10. historiæ mundanæ. c. 6. scriptum inuenio; quoniam sensus non nisi à sensibili p̄sente alterari & immutari potest, dicente Aristotele lib. 2. de anima, omnia pati, & moueri ab actiuo & ab actu existente, sentire autem, eiusdem sententia, pati quoddam est: alte-

Tex. 54.

ratur ergo sensus non ab eo sensibili, quod nondū est; sed ab eo, qđ actu existit, & præsens habetur, visus à colore, auditus à sono, olfact⁹ ab odorabili qualitate, in uaporosa diffusionē, aut in caligine aliqua in aere exiliente. Verū qđ uultures mirū in modum cadauerib. delectātur, vñ nō inuenustē multi sepulcra aīata appellauere, & in puerbium similiter abierit, Si uultur es, cadauer expecta. atq; hinc illud Ennij poetæ, Vulturis in siluis miserū mādēbat Homonē, idcirco mortuorū corpora ante necem p̄sentire, quibuscū est p̄suasum. Illud tñ in præsentia omittēdum nō est, plurimos philosophorum opinari sumalē euaporationē pertingere nō posse sensorium olfactus, si modo odoratio futura est, sed speciem tātum, quam vocant intentionalem, & hoc ne discedāt ab Aristotele dicente, sensibile reale supra sensum positum non moliri sensationem. Veruntamen ego non video quid sit, quod huiusmodi contactum possit impedire; quandoquidem sumalis euaporatio intrat per nares, attrahitur per inspirationem in cerebri anteriores uentriculos, iuxta quos odorandi sensorium collatum est. Rursus si idem sensorium cū læsum est, ab extrinsecus acceptis medicamentis cōtingitur, cur à sumali euaporatione medicamentis ipsis multò tenuiore non tangetur? Quod autē medicamenta olfaciendi sensorium contingant, ex Galeno liquet lib. de instrumento odoratus cap. 4. vbi iuuenem quendam recenset, qui cū odorādi sensum

1. de an
ma. text.
73. et 98.
et 116.

sum à diuturna tum grauedine, tum distillatione
 lēsum haberet, ad nigellā remedij eā confugit, &
 magnā ex ea utilitatem suscepit, contudit itaque
 illā diligenter, ut medicamentum ipsum postula-
 bat, & in puluerem redegit, ueterique oleo immi-
 scuit, iterumque eandē cum eo humore minutif-
 simē triuit; mox aquā ore exceperit, & supino capi-
 te nō minimā medicamenti partem sibi naribus
 instillatam adducto spiritu uehementius attraxit;
 eodemque modo triduum medicamento utens,
 magnopere ex eo iuuenis ille adiutus est. Præterea
 si humor crassus & pituita uiscida ex cerebri ven-
 triculis anterioribus p̄ nates foras egreditur, cur
 nō ingredietur intus fumalis euaporatio ab odo-
 rato corpore decisa? præsertim cum dura mem-
 brana, q̄ cerebrum cōuoluit, teste Galeno, ea par-
 te isthmi, id est, cribri uel spongię instat, sit perfo-
 rata? Mucum porro, ut Galen. ait, ex cerebro cras-
 sum & glutinosum sternutamēta detrahunt, quē
 vnā cum spiritu foras impulso educunt: non igitur
 rationi cōsentaneum est, ut cum spiritus aliq̄s
 ē cerebro per sternutamenta effundatur: in idem
 tamen nullus vnquam infundatur: præsertim cum
 & ossa illic sint colo similia, & cerebri mēbrana,
 quę iisdem in superiori parte substernit̄, multus sit
 foraminib. traiecta. Ad hæc, eodem docente Gale-
 no, quod validi odores caput statim lēdant, & im-
 pleāt, & aggrauent; & in delirium interdum pro-
 uocent, argumentum est, nonnihil substantię eo-
 rum cerebrum tentare, quandoquidem non
 ob so-

Lib. 8. de
 usu part.
 cap. 7.

Lib. de in-
 strumēto
 odor. c. 6.

Vbi supra

ob solam communicatam qualitatem in tam subit-
 tos tamq; vehementes affectus incurreret: eadē-
 que ratione idem ab odore rosarum iuuari con-
 sentaneum est, cum a solis exustione laborat: atq;
 hoc quidem adiuuētum ab aere frigido naribus
 attracto nihilominus capit, cum ad eundem mo-
 dum affectū est: contra vero a valde calido idem
 grauitē lādi videmus. At dicunt, q; si fumalis eua-
 poratio pertingeret odorādī sensorium, sequi sen-
 sum formas cum materia suscipere, quod Aristo-
 teli aduersatur: nā lib. 2. de anima, tex. 121. sic ait,
 Oportet autem vniuersaliter de oī sensu accipe-
 re, quod sensus est id, quod est susceptiuum for-
 marum sine materia, vt cera annuli sine ferro &
 auro recipit signum: accipit autem aureum, aut ē-
 neum signum, sed non in quantum aurum, aut
 æs: similiter autem & sensus vniuscuiusq; ab ha-
 bente odorem, aut saporem, aut sonum, patitur:
 sed non in quantum vnumquodq; illorum dici-
 tur. & deinceps textu 138. subdit, Vnumquodq;
 enim sensorium susceptiuū est sensibilis sine ma-
 teria, vnde & abeuntibus sensibilibus insunt sen-
 sus & imaginationes in ipsis sensoriis. hæc Arist.
 Sed ego certe huiusmodi sequelā non uideo: nā
 non ob id, quod fumalis euaporatio odoratus sen-
 soriū pertingat, sequi necesse est, recipere sensum
 formas, vna cū materia: & vt ab Aristotelis exēplis
 non recedamus, quemadmodum cera auro, aut
 argenteo adherens sigillo, non ipsam auri, vel ar-
 genti materiam recipit, sed ab eis tātum figuram
 susci-

suscipit, sic odorandi sensorium (vt idem de reli-
 quorū sensibiliū sensorijs intelligatur) fumalem
 euaporationē excipiens, nudam speciem ac im-
 materialem suscipere valebit. In eo tamen visus
 & cæteri sensus differre censent Galeno, quod hi *7. de plac*
 expectant, vt ad se offeratur sensibile: visus verò *citis. c. 50.*
 per mediū aerem ad coloratum porrigitur; quò
 fit, vt solus vna cum colore rei visæ & magnitudi-
 nem & formā etiam percipiat; quod nullus alius
 sensus, nisi quandoque tactus, atque id per acci-
 dens, pōt. Aristoteles uerò, qui putat visionem in-
 tus suscipiendo fieri, non dixit visum ad rem vs-
 que visam peruenire, sed huius potius speciem
 ad illum. Verū hęc disquirere præsentis institu-
 ti non est, quare melius erit, vt quæ ad propositā
 attinent tractationem prosequamur.

*Species odorum à differentijs saporum desumi, ac
 quid in ostendendis rerum naturis nobis colores
 conducant.*

Cap. XIII.

Circa tractationem hanc multa sese offerunt
 disputanda, nempe vtrū species odoris spe-
 ciebus saporis correspondeant, illarumq; vna &
 eadem existat affectio? & an odor in numero eo-
 rum, quæ corpus nutriunt, recenseri debeat? Qd
 itidem sit odoris sensorium, quodq; eiusdem tē-
 peramentum: ac quis odoris vsus habeatur. Et
 vt ordine, quo fuere proposita, differantur, Aristo-
 teles lib. 2. de anima. tex. 95. & lib. de sensu & sen-
 sibi-

*Qui in
 sequētib.
 agendum
 sit.*

*Austerū,
acerbū,
salsū aut
amarum
odorē di-
ci Gale-
no nō pla-
cet.*

sibilibus. c. 5. odores nō ita manifestos sicut sapo-
res esse scriptum reliquit, atque ob id ait, ab his
desumpta fuisse nomina, acres & dulces odores
appellantes, & austeros, & acerbos, & pingues, &
amaris etiā proportionales. Galen. verò lib. 4. de
simpliciū medicamentorū facultatibus. c. 22. fa-
tetur quidem nos dicere quippiā acidū acremq;
habere odorem, austerum tamen, acerbū, salsum,
aut amarū haud etiā dicere: sed in hasce duas ap-
pellationes odorabilium pleraque reducit beneo-
lentia & graueolentia; appellans quidem beneo-
lentia proportionē quadā ad ea, quæ linguæ sunt
dulcia: graueolentia uerò ad ea, quæ non dulcia:
Vno enim nomine totum hoc in saporib. genus
appellari nō posse scribit. Acidus tamen & acres
odores similiter ac sapo- res nos afficere testatur; si
quidem acida omnia, & ante ista ipsum adeò ace-
tum similiter odoratum, gustumq; mouent: tum
acria quoque velut allia, cepe, & ipsa non minus
quàm gustum, odoratum quoq; offendunt, mor-
dicantque: in aliis tamen prædictis ferè omnibus
(eiusdem sententia) mutuò consentiunt odoratus
& gustus: nam quorundam corporum etiam nō
gustantes qualitatem cognoscimus, velut fimi:
proinde omnino, ne gustare quidem aggredi-
mur, quia, scilicet, vt ipse Galen. ait, admodum fi-
des habeatur odoratui, quin etiam si qua boni
odoris edulia putrilagine corrupta odore nos
suo offendunt, protinus ea abijcimus haud gusta-
re dignati. De odore autem & olfactibili minus
minus

facile determinare nos posse, quam de saporibus, omnibus est in confesso. Cuius rei causam attulit Aristoteles lib. 2. de anima, cap. 9. dicens, sensum hunc nos non habere certum, sed peiorem multis animalibus: gustum verò certioorem, propterea quod ipse quidam tactus est, quem sensum homo certissimum habet, cum in alijs superetur ab animalibus multis, secundum autem tactum multò, quàm cætera, excellentius percipit. Galen. lib. 4. simpl. c. 2; . maximam potissimamq; causam, ob quam in odoratis nihil evidens de temperatura, quæadmodum in saporibus, iudicare queamus, inæqualitatem substantiæ esse ait, quippe non æque omnes odorabilis corporis partes euaporât: nec perinde omnes sensum mouent, sed illæ tm, quæ tenuissimæ sunt, & halitus speciem referunt, cum tm in gustu omnes gustabilium corporum particulae similiter in linguâ incidant, cunctæque sensum moueant pro sua natura singulæ, ac proinde saporibus in significandis rerum naturis certiores sunt, plusque veritatis obtinent, deinde odores, post colores, ut dixit Auicenna lib. 2. tract. 1. cap. 3. Verum ex coloribus minus de medicamentorum temperamentis colligere quid ualeamus, cum in singulis calida, frigida, humida, sicca reperiantur; quemadmodum primo & quarto de simplicium medicamentorum facult. demonstrauit Galenus, nisi eo tantum, qui in præfatione dictus est, modo, qui quæ à Galeno in fine lib. 4. de simplicium medicam. facult. satis superque explicatur. Etsi

Cur de saporibus certius, quàm de odoribus iudicemus.

inter

Lib. I. an
saporis
theorema.
1.

interdū ex colore de eorundē bonitate ac malitia, vt Mesue ait, iudicium desumere possimus, exempli gratia, agaricus, colocynthis, turbith, alba sunt præstantiora, nigra malefica: scamonium subalbum, aut varium est bonum; nigrum verò malum: rosa exactè rubra melior est, & rhabarbarum ex rufo & glauco alternans, crociq̃ue modo tingens, præstātius cēset, uti & lapis cyaneus, qui colore sui nominis saturatus est, magis laudatur, & alia huiusmodi. Sunt etiā colores indices certi prædominantiū in corpore humorū, siquidē docēte Galeno, lib. 4. de sanit. tuēda. c. 4. albiore puita superante; pallidiores bile abundāte cernūtur. Quod si meracior bilis sit, ēt planè flauior est, siquidē color à succis prouenit, nō ex solidis animalis partibus, utique cū se succi in altū nō receperunt; accidit verò id illis propter frigora, rigores, vel animi affectus, veluti timorem, vel ingentem tristitiā, vel incipientē verecundiam: quorū nullum si adsit, nunquā se in altū recipient succi. Aequè nec in cutē uolētius irruentes hāc adurēt vnquā, nisi animus aliquo modo affectus sit: aut æstu immodico animal extrinsecus obsessum. Ergo uehemēter cōmotis, aut iratis, aut in pudore veluti reciprocātibus se humoribus, inspicere colorem nō oportet. At si nec ambientis violētia calidi, frigidi vè, nec ullus animi affectus, cuiusmodi iā dictus est, subsit, certissima succi animalis cognitio ex colore dat. Tanquā igit corpus, sicubi albius solito est effectū, pituito sum abundare succum

cū indicat: sicubi pallidius aut flauius, biliosū: ita sicubi ad rubicūdius, quā pro natura est mutatū, sanguinis abūdantiā subesse significat; sicubi ad nigrius, nigrā superesse bilē ostendit hęc Gal. cuius lōgā seriē referre placuit, p̄p̄ea q̄ nullibi (quod sciam) exactius ipse rem hanc docuit. Atque ita quidem primæ dubitationi satisfactū arbitror.

¶ Odorem non solum spiritus tam animales, quàm uirtuales reficere: sed & solida ipsa mēbra uerè nutrire; & quō hoc intelligi debeat. Cap. XIIII.

PRO secundæ uerò enodatione aduertendum, Arist. lib. de sensu & ijs, quæ sentiuntur. c. 5. in fine, aduersus Pythagoricorum nōnullos probare odorem nō nutrire; cuius rationes, si ego benè deduco, hæ sunt, Alimentū oportet compositū esse, ueluti & ipsum quod alitur: sed odor est qualitas simplex & immista; igitur nutrire nō poterit. Rursus aqua immista non nutrit, ob id, quia præterquàm, quod simplex corpus est, fluidum etiam & tenue habetur, nullam corpulentiam gerens: nutrimentum namque corpulentum esse oportet, quemadmodum & id, quod nutritur, ergo minus aer nutrire poterit, qui aqua tenuior est, & adhuc multò minus odor, qui merum accidens & simplex qualitas habetur. Rursus ex nutrimento necesse est sequestrari aliquod superfluū, aut intus, ut animalibus, aut extra, quemadmodū in plantis euenit; sed ex odore nullum tale

*Aristoteles
huius rationes
quibus probare
contendit
odorem non
nutrire.*

le sequestrari apparet. Ad hæc omnibus animali-
bus locus est receptivus cibi, qualis ventriculus
existit, in quo concoquitur, & à quo illum cor-
pus ad sui alitionem trahit: sed odor nullum tale
habet, quia cum vaporosa intrat substantia, & ad
caput statim fertur spiritatium utique locum, in
quo odorandi sensorium continetur.

Atque istæ quidem (ni fallor) Aristotelis rōnes
sunt, quibus defendere conatur, odorem nō nutri-
re: sed alterando tm̄ ad sanitatem conferre. Cæte-
rum secus multò censuit Hippocrates lib. de ali-

*Per odore
nutritio-
nem fieri
eamque
celerri-
mam ex
Hip. sentē-
tie.*

Lib. 7. c. 2.

mento, vbi in hunc modū scribit, Qui celeri adie-
ctione opus habent, ijs humidum nutrimentum
ad reparandas vires aptissimum est, qui autem ad
huc celeriori, per odoratum nutriri debent. Quā
sn̄iam citat & approbat Galen. secunda aphorif-
morum sectione com. 11. Verumque esse experi-
mento demonstraui Democritus, qui septuagesi-
mum annum agens, ut refert Hipparchus, panis
odore triduo vitā protraxit. Quod nemo mirabi-
tur, qui apud Plinium legerit ad extremos fines
Indiæ ab Oriente circa fontem Gangis, Astomo-
rum gentem sine ore, corpore toto hirtam, uestiri
frondiū lanugine, halitu tantū uiuentem, & odo-
re, quem naribus attrahunt, nullum illis cibū, nul-
lumque potum: tantum radicum florumq; uarios
odores, & syluestrium malorum, quæ secum por-
tant longiori itinere, ne desit olfactus: grauiore
paulò odore haud difficulter exanimari. Verun-
amen (quod ego indico,) Aristoteles hac in re.

Hippo-

Hippocrati nō aduersat, siquidē ille loco citato, odorē nō desumpsit p uaporosa diffusionē, quē admodum accepit Hippocrates, sed p sola simplici qualitate odorabili, quā, cū sit merū accidēs, nutrire nō posse, nemo inficias ibit, q̄ cognouerit nutritionē corporeis effici rebus: qñquidē, teste Galeno, ipsa nihil aliud est, q̄ euacuati repletio: at si qđ vacuatum est, corporeum erat, & ex quatuor conflatum elementis, quod implet, & nutrit, corporeum esse, ex eisdemq; cōpositum, necesse quidem est. Rursus eadem est materia nutritionis corporum, & illorum constitutionis; quia teste Aristotele, li. 2. de ortu & interitu, omnia nutriuntur ex eisdem, ex quib. sunt: sed corpora nostra non constant ex odoribus, hoc est, ex simplicibus illis odorabilibus qualitatibus, ergo ex eis nutriri non poterunt. Hippocrates tamen, qui per odorem non solam illam simplicem qualitatem olfaciendi sensorium alterantem; sed fumidam euaporationem intelligit, iure ab eo refici & instaurari corpora dixit: nam hoc modo sumptus odor, corporeum quid est, ac non qualitas tantummodo: est enim uaporosa quædam substantia, aut defluxus quidam corporum, ut superius fuit uisum: uerē tamen odor qualitas illa sola est & simplicissima odorādi sensorii immutatrix: uaporosa uerō substantia eius materies atq; subiectum. Quod si odor fumida euaporatio à Platone, & interdum ab Aristotele enuntiatur; dicendum, definitionem illam causam

*Aristote
lis cum
Hippocra
te cōsilia
tio.*

*Lib. 4.
sum. cap.
10.*

Tex. 50.

Cap. 8.

lem esse, & non quidditatiuam, hoc est, q̄ rei q̄ d-
 ditatē enuntiet, quēadmodū & illa est, q̄ de voce
 ab eodē traditur Aristotele li. 2. de aīa, cū ait, ip-
 sam percussione esse, seu ictū respirati ab aīa aeris
 ad vocatā asperā arteriā, vt enim uox ictus seu p-
 cussio nō est, sed ex aeris percussione efficitur: sic
 odor realiter fumida euaporō non est, sed ex illa
 profluit & emanat. Quare quod corpora nutrit,
 simplex illa odorabilis qualitas non est, sed va-
 porosa substantia, aut fumida euaporatio, quam
 medicis mos est, odorē appellare. Est enim hæc
 portio quēdam extenuata corporis odore præ-
 diti. Quapropter iure Gale. fumidā hanc euapo-
 rationē affluxum quendā corporū esse protulit,
 & quādo dicimus odorē nutrire, de hoc affluxu
 intelligimus; hic enim est, qui spiritus tam anima-
 les, quam uitales instaurat, vt medici omnes con-
 sentiunt, & experientia monstrat: mox enim, vt
 odoratę res olfaciendi sensorio occurrunt, vires,
 quę exhaustę fuerant, ad aliquem modū reparā-
 tur, quod fieri non posset, spiritibus, qui dissipati
 fuerant, non restitutis & instauratis. Pręterea si fe-
 tor spiritus labefactat, atq; prosterni, cur odor
 eos nō recuperabit, & augebit? Quod mirum ali-
 cui haud quaquā videri debet, cū aer solus per
 se, quantūuis syncerus & purus, id ipsum efficere
 queat, dicēte Gal. li. 12. metho. c. 5. Animalis spi-
 ritus cerebrū veluti originē esse, illumq; partim
 ex inspirando, partim ex eo q̄ reticularis plexus
 suppediat, irrigari, atq; ali: & subdit, Vitalis spi-
 ritus

*Aer per
 se solus et
 ab odore
 nudus spi-
 ritib. gi-
 gnendis
 materiā
 suppedi-
 tat.*

ritus nō equè euidētē demonstratiōē haberi: sed
 tñ in corde & arterijs eū contineri, cogitare, alie-
 nūā ratione nō esse, eundēq; nutritū ex inspiran-
 do; sed maximè & ex sanguine. Fateri igit̃ oportet
 ex Hippo. & Gal. sn̄ia, odores spiritus oēs refi-
 cere & reparare; atq; hoc magis facere posse, dū
 sunt narib. propinquiōres: tunc. n. magis reseruāt
 naturā rei, a qua deciduntur, q̄ dum p̄ lōgius spa-
 tiū uagātes multo aeri cōmitti in plurimas diffi-
 pātur partes. Sed qđ ijdē solidas nr̄i corporis par-
 tes verè nutriāt (quidquid secus Cōciliator & Mu-
 sa censuerint) coqui & pistorēs abundē declarāt,
 qui ex obsoniorū odorib. assiduè saginātur & re-
 ficiuntur, q̄ cā est, cur esuriētes atq; famelicos nu-
 trientes odores sūm opere delectēt; satiatis aut̄ di-
 spliceant, infestiq; sint, quēadmodū & edulia ip-
 sa. hoc. n. Ari. cognouit: nā li. de sensu & ijs, q̄ sen-
 tiunt sic inquit, Qm̄ em̄ nutritiui saporēs passio-
 sunt, appetētib. quidē suaues odores eorum sunt:
 plenis autē & nihil egentib. non suaues. Rursus
 si solidiora mēbra ex odore solo refocillarentur,
 & non verè nutrentur, quemadmodū aduersus
 conciliatorē deduxit Manardus, non posset odor
 vino aut humido alimento in nutriendo cōpara-
 ti; per quod partes solidę nō solū refocillantur;
 sed verè nutriuntur, & implentur. Porro si cibi in
 ventriculo nuper ingesti pars tenuior in vaporē
 fusa per cæcos meatus & alios sensui conspicuos
 quoquo uersum in oē corpus delata, partes quę
 solidę sunt, verè nutrit, cur odor, qui halituosa

Concilia
 tor differ
 55. Musa
 li. 2. apho.
 11.

Cap. 5.

Lib 18.
 epis. 6.

substantia existit, eadem non nutrit, aut reficiet?
 Nō eguit tñ odor ad sui concoctionem prōptua-
 rio aliquo, qualis ventriculus est, quo solida ali-
 menta opus habuerunt: sed satis illi fuere pulmo-
 nes & anteriores cerebri vētriculi, & meatus alij
 sensib. nō cōspicui, quib. tota exterior cutis plena
 est, in quib. uaporosa odoris substantia pp sui te-
 nuitatē facilē, expeditē, & sine multo negotio al-
 terat, vincitur, & in aliti substantiā transmutat, in
 qua concoctione & alteratione sequestrari super-
 fluum est necesse: verū hoc inuisibile plane est,
 quēadmodum & ipsa fumida euaporatio. Ex q-
 bus oīb. liquet, odorib. non solum spiritus instau-
 rari; sed & solidas ipsas partes verē nutriri & im-
 pleri. Nutritio tñ, quam illi prāstant, exigua est,
 & quæ sine solidiori alimento non sufficit diu-
 tius hoīem seruare. Quare id, quod de Anastho-
 mis à Plinio dictum est, mihi in captum non ue-
 nit: si namque hi ex solo odore viuerent, ad quid
 eis natura largita viscera fuisset? Nā docente Gale-
 no, linguā, aures, & crura non propterea requiri-
 mus, vt instrumentis & multis affluamus partib.
 sed loquelæ gratia, aut auditus, aut incessus, qui p-
 pe de mortua quauis particula, quē abscindi po-
 test, ueluti digito, pede, & summa manu, nō pati-
 mur amplius hanc otiosam gestare, ac ueluti pon-
 dus alienum circūferre, illud clarē hoc ipso de-
 clarantes, haud quaquam nos particulis illis, sed
 functionib. egere. Sic uentriculus propter cibo-
 rum cōcoctionē nobis datus est: quemadmodū
 iecur

*Nutritio-
nem quā
odor prae-
stat, exi-
guā esse.*

*Lib. I. me-
tho. c. 9.*

iecur propter *αἰματώσις*, Quapropter si alimenta nullius essent vsus, nec ventriculus quidem, nec iecur quicquam nobis conferrent: at natura nihil facit frustra, vtpote quę in omnib. erudita, sagax, prouida habeatur, nihil quicquam temerę faciēs nihil otiosum, ut quę sēper finis gratia operetur, ut ab Arist. lib. 2. physico. c. 8. est proditum, & ab Auerroe eodem ipso libro confirmatum. Quocirca si uentriculum, & iecur natura Anasthomis exhibuit, certę ut alimentũ cōcoquerent, & ut ex eo fructum perciperent, exhibere uisa est. Atque de hac quęstione satis. Quare tempus est, ut ad alia explicanda accedamus.

*Natura
semper p
pter finē
operatur*

¶ *Quod sit olfaciendi organum: quę illius natura, ac vbi collocetur. Cap. XV.*

Tertio differendum proposuimus quod sit odoratus instrumentum: quę res apud medicos adeo ambigua, & controuersia habetur, ut Galenus integrum de ea librum scribere dignum putauerit: & meritō quidem, quia de illo maior est, quā de ceterorum sensuum instrumētis hęsitatio: quandoquidem in confesso apud omnes est oculum, & in eo pręcipuē humorem crystalloidem uisionis esse instrumentum: auditus neruum à quintā ortum coniugatione, & per auditorium meatum dilatatum insitum aerem in se includentem, aut, ut Vesalio placuit, ossa illa duo quorum alterum incudem, alterum malleolũ re-

*Sensuum
instrumē
ta.*

*Quid per
instrumē-
tum sen-
sus intel-
ligatur.*

*Arist. non
dixit na-
res esse ol-
faciendi
sensoriū.*

præsentat: vel quemadmodū alij censuerunt, ossi-
culum aliud stapedā sic à figura, quā refert, dictū.
Gustatus linguā instrū cuncti agnoscunt. Tactus
neruos multos p totius corporis habitum disse-
minatos. De olfactus verò instrū, cū non adeò
constet, iure peculiari enarratione quid illud sit,
disquirendum est, intelligentes hoc in loco per
instrū sensus id, p quod sentiens facultas ppria
sensibilia dignoscit. Verū cū inspirantes tan-
tum olfaciamus, inuestigandum est, qua parte ea-
rum, per quas spiritus pmeat, odores dignosca-
mus. Hāc verò nō esse palati tunicā, pspicuum est
quādoquidem obstructis naribus, aut digito sic
cōpressis, vt claudantur, spiritu ore adducto nul-
lus odoris sensus mouetur. Eandem ob cām nec
faucium, nec asperæ arteriæ tunicæ id officiū de-
legatum esse censendum est. Sed cui nā alij parti
deleget, nunc videndum. Nōnulli philosophorū
tenent Arist. putasse vim odorum sensutricem na-
ribus inesse; uerū (qd ego arbitror) nec Arist. hoc
uoluit, nec nares olfaciendi sensorium poni de-
bent. Primum patet; nam Arist. li. 2. anima, c. 9. &
lib. de sensu, & sensibilib. c. 5. apertè docet, anima
lia respiratione utentia citra respirationem olface-
re nō posse, hominemq; inspirando tantū odo-
rem sentire: nō expirādo, aut spiritum detinendo
qd certè necessariū nō foret, si sensoriū odorū in
narib. exponeret: nā si illic situm esset, certè absq;
respiratione olfacere possemus. Præterea, ea, quæ
ab illo de opculis foraminum mēbranæ similib.
scribun-

scribunt, ab impetu attracti aeris referari solitis, ut ad eā partē, in quavis odoris dignoscendi posita est, propriū eius sēibile pueniat, clarē oñdūt, instrumentū odoratus nō in narib. ipsis, sed multo interius esse locatū: nā in nasi meatib. illa locū hēre non pnt conspiciantur, quō fit ut (q̄tum coniectura assequi queamus) post nares añ olfaciendi sensorium illa inesse voluerit. Rursus Gal. li. de instro odoratus. c. 5. refert, Aristotelē nulla ex parte tentasse locū q̄rere, in quo primum odoris sensus sit positus: q̄b. verbis innuit manifestē, Aristotelem ubi olfaciendi sensoriū cōsistat nō declarasse: nā si declarasset, certē Galenū scriptorū eius indagatorē diligentissimū nō latuisset. Qd̄ similiter cōfirmāt ea, q̄ ab eodem Galeno paulō post dñr, dum sic ait, Equum erat Aristotelem orōnis parentem suā opinionem uerbis cōstituere, non absolute p̄nuntiare, nobisq; relinquere, ut q̄nā eius sententia fuisset, veluti vaticinaremur: cū nihil ipse dilucidē dixisset, nec eam, quā in scriptis posuit foraminū cōstitutionem declarasset, in tunicane narium, an loco quodam alio hēc sua odoratus foramina esse arriraretur. talia Galenus. Qua serie ostendit, Aristotelem locum sensorij odoratus, & eiusdem sensorij foraminum non manifestasse, nec ubi illa fuerint, scriptis mādasse. Verūm sensorium hoc non esse in naribus locatum, tum partis ipsius cōstitutione, tum proprijs actionis accidentib. Galenus pbat: narium cōstitutione hoc modo, quia si naribus exponē-

*Ratiões
quib. com-
vincitur
nares nō
esse olfa-
ciēdi sen-
sorium.*

*Os sen-
sus ex-
pers.*

retur, id certè esset aut in illarū ossib. aut in tuni-
ca ossa ipsa obducente: quandoquidem pars ter-
tia nulla in naribus relinquitur, cui illud adscri-
bi possit (nam cartilago in eodem cum osse cen-
su collocatur) sed neutri illorum attributum est,
quod argumento à sufficienti partium enume-
ratione sumpto probat; quoniam ossi non mo-
do non odorandi, sed ne tangendi quidem sen-
sus datus est: & ubi tangendi sensus non est, quē
que aliorum deesse est necesse: si quidem sensus
hic cunctis sensorijs communis habetur. Quo
argumento eorum euertitur sententia, qui tenēt
incudem & malleolum, aut stapedam dictam es-
se sensorium auditus: nam quemadmodum os
narium non est instrumentum olfactus, ob id tā-
tum, quia os est, & sensu priuatur: pari ratione di-
cendum, incudem & malleolum, uel stapedā nō
esse auditus sensorium, quia ossa sunt, & sensus
expertia habentur. Non esse autem in naris tuni-
ca odorum sensum positum, tum partis ipsius
constitutione, tum proprijs actionis accidenti-
bus colligit; partis constitutione, quia tunica,
quē intus naribus substernitur, cū eadem sit
cum illa, quæ linguam, palatum, & reliquas oris
partes vestit, si illa odoratus existeret instrumē-
tum, necesse esset, omnes eodem sensu odoris es-
se præditas, eodemque affectu cunctas partici-
pare: quandoquidem si una eademque tunica
omnibus impartitur communisque existit, opor-
teret itidem sensum hunc omnibus impartiri,
commu-

comunemq; haberi: sed contra accidit, nam cum tunica hæc cum altera simillima sit, sic eandẽ superare se nſus acumine non valet: poterat tñ sola neruorum magnitudine antecellere, vt lingua fecit: at nec ea re præſtare cernitur, ſed neruorũ tantum adepta eſt; quantum ad ſenſum tactus neceſſarium erat. Item natura eius tunicæ ſubſtantiæ earum rerum, quæ odoratum mouent, non reſpõdet, at reliquæ reſpondent: quandoquidem guſtandi instrumentum humidum & ſpongioſum eſt, quod verò ad tactum attinet, durũ ac terreſtre; cũ natura (vt latius infra dicetur) in fabricandis cuiusque ſenſus instrumentis ſimilitudinem ſenſibilium ſit ſequuta, itaque & odoratus instrumentum vaporĩ ſimile eſſe oportebat, non durum & terreſtre, vt tunica, quæ naribus indita eſt, quæ nõ ſolum talis eſt, ſed etiam neruis iuſtæ magnitudinis caret: quos certè, ſi ipſa odoratus ſenſorium foret, habuiſſet, & in ea re linguæ prælata eſſet, cum in ordine instrumentorum ſenſus tertium locum ad dignoſcendam tenuem ſubſtantiã teneat: neruus enim, qui animali ad cernendũ datus eſt, ad id magnitudinis peruenit, vt eo multò maior ſit, qui ad os ventriculi deductus eſt, quamuis nõ in oculum totum diſtributus ſit, ſed cryſtallinum corpus tantum attingat: hoc enim, vt alias Gale- nus demonſtrauit, præcipuum cernendi instrumentum eſt. Auditus autem foramen, cuius interior terminus valde exiguus eſt, qui neruum excipit, tantum nerui & ipſum accepit, quantum magni-

*Odoratus
inſtrumẽ
tũ quale
eſſe de-
beat.*

magnitudinis suæ ratio ferebat: nec uerò linguæ
 nerui à cerebro orti exiles distributi sūt; ergo nec
 id instrum, quod ab odore mouetur, gracilem à na-
 tura neruum accepisset, ut is, qui in narium tuni-
 cas distributus est: atq; hoc idē vaporī simile esset,
 talis. n. est odoris substantia, ex quibus rebus effi-
 citur, ut ipsi quoq; in inuestigando odoratus in-
 strumento à naribus abducamur, si quæstionem
 quidem dijudicandam à constitutione partiū su-
 mamus: si uerò rem à proprijs actionis accidenti-
 bus inuestigare uelimus, nullum odoris sensum,
 nisi spiritum naribus attracto, moueri uidebimus:
 reliquo autē tpe odoris sensu caremus; etiā si na-
 res ipsæ vapore admodum olente repletæ sint. Si
 quis enim in cubiculo admodum angusto bitu-
 mē, cassiamvè, aut myrrhā, thusvè, aut stiracē in suf-
 fitū colliquet, ut vndiq; circumfusum aerem odo-
 re uehementi repleat, mox eundē sic naribus ex-
 cipiat, ut attrahere per intervalla longa conetur;
 hic rei ueritatem intelliget: siquidē tātummodo,
 dum spiritum adducet, odorem sentiet; interie-
 ctis autem tēporibus, cum spiritum continebit,
 odorem nullum percipiet, quanquam nares olen-
 te vapore repletæ sint. Hoc idem eueniet, si in ip-
 sas aliquid uehementis odoris instilles: nā ita quo-
 que solo attracti spiritus tempore odorem perci-
 pies. His de causis partē corporis, quæ odores di-
 gnoscit, aliā a dictis esse est manifestum, ea uide-
 licet, quæ interius in cerebro posita est, non quæ
 tam in promptu est, & in summo corpore locata,

ut tunica, quæ naribus indita est. Ex quibus omnibus clarè intelligitur, instrum odoratus interius intra cranium esse collocatum: sed quodnā hoc sit, & vbi consistat, deinceps est disquirendum. Galen. lib. de instrumēto odoratus, cap. 4. & 3. de locis affectis, cap. vlt. & 4. de simplicium medicamentorum facul. c. 22. opinatur odorum sensum in anteriorib. cerebri ventriculis cōtineri. Quod similiter confirmat lib. 7. de placitis Hippocratis & Platonis. c. 5. vbi in eum scribit modum, Olfactus instrumentum non in narium meatibus sedem habet, ut pleriq; putant, sed in extremitatibus anteriorum cerebri sinuum, quò nariū meatus pertinent, qua maxime in parte vaporosos esse cerebri uentriculos cōstat. Et lib. 8. de usu part. c. 6. itidem sic ait, Reliquum autem adhuc odorum sensorium intra cranium factum est solum omnium in ipsis cerebri uētriculis anterioribus, vaporosum quendam spiritum continentib. Cui sententiæ similiter subscribit Aetius lib. 2. sermo. 2. cap. 96. dicēs, Verum odoratus sensus intra caluariam est in anterioribus cerebri ventriculis, vaporosum quendam spiritum habentibus. Itaque prima ratio, quæ Galenum adduxit ad credendum odorat ionem fieri in anterioribus uentriculis cerebri est, quia, ut supra ostensum est, & inferius etiam amplius ostendetur, sensorium oportet esse sensibili simile: at sensibile est vaporosum (dictum namq; iam est, odorem vaporem esse) uaporosum igitur ol factus sensoriū esse necesse esse

*Lib. de in-
strumento
odoratus.
cap. 4.*

est: tale aut sunt cerebri ventriculi anteriores: non tunica narium, quæ frigida ac sicca terreaq; est, & à vaporis natura longe aliena. Habet cerebrum in se tum quendam motum à motu arteriarum longè diuersum; nam, ut inquit Galen. non ei impossibile est, cum alia moueat, sibi motum quendam, eumq; exiguum præbere, modo in se ipsum, modo ex se ipso, ita ut tum compressius sit, cum sese contrahit, fusius verò, cum se ex omni parte dilatat. Quos motus adeò conspicuè exercet, ut in nuper natis non solum tactu, verum et visu uerticem diu palpitare deprehendamus; his motibus & agitatione cerebrum aerem & proficuos vapores ad sese attrahit, & expellit fuligines. Ad hæc iuuenis quidam, qui odorandi sensum à diuturna grauedine læsum habebat, à nigella in puluerem redacta, veterique oleo mista, & per nares vehementius adducto spiritu attracta adiutus est. Quæ sane cuncta argumento sunt non leui, odoris sensum in anterioribus cerebri ventriculis contineri: nam si non tam intimius, sed in narium tunica existeret, leuis spiritus adductio sufficeret, nec vehementi opus esset attractio. Atque his quidem argumentis, alijsq; similibus concludit Galen. odorum sensum in ipsis esse cerebri anterioribus ventriculis. Quod licet Galeni sit placitum, uerum tamen ex omni parte non est, cum ex tali assertione sequatur, idem esse sensus principium, & instrumentum sentiendi, quod dici non debet, quia, ut I. de causis symptomatum. c. 8. idem docet Galenus, cerebrum non ut sit sentiendi

*Quid ad
Gal. sententiam de in-
strumento
odoratus
sequatur*

tiendi instrum, sed ut sensuum instris uim sentien-
 di suppeditet à natura institutū est. Porro tactus
 est cæterorū sensuum principium, ac ueluti fun-
 damentum; sed hic aut cerebro deest, aut obscu-
 rissimus, & hebetissimus ei inest, ergo quemq; a-
 liorū illi deficere rōni consonū est: nā ubi tactus
 nō est, aut exiguus admodum est, quilibet ex aliis
 deesse vr̄. At inquierent cerebrum exiguum admo-
 dum tactum habere, atq; ob id nos remissè olfa-
 cere, quia cerebri portio est, quæ ab odoribus al-
 teratur, quæ cū obtusè tangat, obtusè itidem o-
 dorabit. Sit ut dicunt; At in canibus, & vulturib.
 in quibus sensus iste acutissimus est, intensusq;
 ualdè, quid dicent? Certè proferre tenentur, sen-
 forium odorandi vel cerebri partem non esse (id
 quod nos probare intendimus) uel cerebrum ho-
 rum animalium exactiorem tactus sensum obti-
 nere, quàm hominis. Quod certè nō dicent, quia
 teste Aristot. tactus sensus in nobis exactior est,
 quàm in ceteris animalibus. Ex quibus clarè intel-
 ligitur, sensum odorum in cerebro non colloca-
 ri; sed ubi hoc sit, nondum enunciatur à nobis
 est. Franciscus Vallesius lib. 2. controu. in fine ca-
 pitis 24. inquit, nouissimè Vesalium inuexisse sen-
 tentiam quandam dicendo processus quosdam
 cerebri, māmillares appellatos, odoratus esse in-
 strum. Veruntamen ego opinionem hanc multò
 Vesalio antiquiorem esse reperiō: siquidem Aui-
 cenna. 5. tertij, tra. 1. ubi de olfactu, & de ipsius
 nocumentis uerba facit, statim in initio sic ait. Et
 instru-

Lib. 2. de
 anima. c.
 9. & lib.
 de sensu,
 & sensi-
 bilib. c. 5.

*Gal. lib.
de instru.
odoratus.
c. 2.
Aetius li.
2. sermo-
ne. 2. c. 96*

*2. de ani-
ma c. 9. in
extima*

instrumentum quo fit odoratus, sunt duo **oddi-**
menta mammillaria, quæ sunt in anteriore cere-
bro, & extenduntur à duobus uentribus antero-
ribus cerebri. Ex quibus uerbis liquet, Auicennā
auctorem esse opinionis de processibus māmilla-
rib. quæ sunt odoratus instrumēta, nō Vesaliū,
ut putauit Vallesius. Sunt autē processus isti Gale-
no & Aetio germina duo oblonga ac caua princi-
pium quidem ex anterioribus ventriculis haben-
tia: progredientia autē ad illam caluariæ partem,
vnde nasus initium habet; suntq; ista vera odora-
tus instrumenta: nā oīa, quæ ad illius naturam re-
quiruntur, obtinent; cōsistunt siquidem intra cra-
nium, vnde euenit, ut citra inspirationem olface-
re non queamus. Sunt etiam essentiæ vaporosæ:
quò fit, ut cum odoribus similitudinem habeant.
Sentiunt exactius, quàm cerebrum; nam licet de
cerebri substantia sint, necueam tamen speciem
præ se ferunt. Præterea sunt ante cerebri vētricu-
los positi, quod non parum facit ad credendum,
naturam in ipsis sensum odorum constituisse, ve-
luti exploratores halituum cerebrum subeantiū,
qui futuri sunt animalium spirituum materia, qđ
in gustu fieri compertum est: hic namque in lin-
gua continetur ad hoc, ut alimenta antequàm vē-
triculum ingrediantur, tanquàm ianitor quidam
præsentiat; præsentiensq; familiaria quidem ad-
mittat, aliena verò renuat, atque refugiat. Nō ha-
bemus nos olfactus sensum exactum, sed, ut Ari-
stoteles docuit, inferiorem complurium anima-
lium

lium sensu: remissè namque homo olfacit, & nihil odorabiliū percipit absq; dolore vel voluptate, quod indicat, illum nō pcipere, nisi extremas odorum differētias; nam quæ huiusmodi nō sūt, ob sui imbecillitatē percipere nō valet, causa est, quia sensus huiusce instrumētum ob superfluentem in nobis humiditatem obtusum est, non exactū nec perfectum: odor nāque, teste Aristotele, sicci est: quare sensorium, quod humidum nimis est, agrè difficulterq; odores percipiet, tales sunt mamillares processus, qui cum de cerebri substantia sint, humiditatem non exiguam præ se ferunt. Est enim cerebrum in nobis humidissimū, vt Aristoteles varijs in locis prodidit, atq; ob id facile grauedine & distillatione tentatur. Munitur instrumentum odoratus, tutaturq; a noxis extrinsecus occurrentibus osse cribroide & dura menynge, hac in parte plurib. foraminibus traiecta: oportebat enim, inquit Galen. huius sensus proprium sensibile cerebri portionem alterare: oportebat et ei operimentum quoddam eiusmodi esse circumiectum, quod tum conseruare ipsum posset, tum transitum vaporum ipsorum sensibiliū interea nō impediret: verum si impediturum nō erat, tantò id rariius esse oportebat operimento auditus, quātò sensibile huius, q̃ auditus, crassarum erat partium: ferè. n. quantum aer partium tenuitate à luce relinquitur, tantum uapor et ab aere. Videre autem est ex ipsis quoque, quæ nobis quotidie euidenter apparēt, quàm lates esse oporteat

*Lib. 2. de
anima c.
9. in fi.*

*1. de hist.
animaliū
c. 16. et 5.
de gener.
animaliū
c. 3. & 2.
de partibus
animalium,
c. 14.*

*Lib. 9. de
usu part.
cap. 6.*

reat partium illarum operimenti meatus: ob-
 structis. n. ab aliquo naribus, vt quodam loco
 Plato ait, odor quidem nullus transcolatur: aer ve-
 rò sine odore solus ipse sequitur. Atqui perspicuū
 iam est, quod res hæc, quæ apparet, satis indicat
 uaporē crassarum esse partium, quam pro mea-
 tuum latitudine, qui in obstructis insunt naribus,
 quodque sensorij olfactus opperimentum rarius
 his esse oportuit: atque et tale esse apparet, si quis
 in animali mortuo ipsum acceperit, in omnesq;
 partes distenderit ad lucem puram ipsum cōuer-
 tens. Quamdiu enim rugosum fuerit & laxum in-
 cidentib. aliis super alia, ijs, quæ circum meatus
 sunt corporibus, obscura ac inuisibilia sunt hæc
 foramina. Seiunctis verò rursus, dum tenditur, fa-
 cilè deteguntur, ac patefiunt; nisi fortè in corpori-
 bus à uehemēti frigore; aut tpe diuturniore indu-
 ratis iā, atq; exiccatis id experiaris. Quod si pau-
 lò ante mortuum et fuerit animal, satius fue rit a-
 qua calida id perfundēdo periculum eius, quod
 dicimus, facere. Magnum autē laxitatis harū par-
 tium operimenti est argumentum, quæ sæpenu-
 mero accidit à partibus superioribus excremen-
 torū simultanea euacuatio, quæ sanè βλενας, qui-
 dam: antiqui κρυξας, idest, destillationē seu gra-
 uedinem: iuniores autem μυξας, hoc est, mucores
 appellant. Ea enim est naturæ solertia, quam fe-
 rè usurpare solet, vt nusquam instrumenti cuius-
 que vllam prætermittat actionem, aut vtilita-
 tem; cum multæ ab vno probe præstari queāt.
 proin-

Proinde hic quoq; cum cerebri uentriculi loco inferiore sint siti, ex partibusq; sibi p̄pinquis necessario excrementa affluentia sepe excipiāt, aīa ipsū apoplexijs frequenter p̄henderetur, nisi viā quandā horum effluxui accōmodā hic quoque natura secuisset: atq; ne melior quidē excogitari ulla poterat ea, q̄ ampla simul esset ac decliuis, intus igit̄ foras p̄ narium meatus excrementa feruntur, foris autem intro facultatis olfaciendi sensibilia, duabusq; his utilitatib. instr̄m unicum subseruit: alteri quidē ad uitam necessariā: alteri verō ad vitam cōmodiorem. hæc Galenus. Qui longissima hac serie non solum olfaciendi sensorij locum annotat: verū etiam meatuum ad ipsum p̄inentium vsum cōmoditatemq; exactissime ostendit. Qd̄ autem ex Platone in suę sententię comprobationem affert, habet in Timæo parum post medium sub hoc uerborum colloquio, quando certa quadam re narib. accurrente aliquis in se ipsum uehementer spiritum trahit, tunc sane nullus simul influit odor, spiritus autem ab odore nudus solus sequitur. Cur uero os cribroides p̄dicta foramina recta non habeat, ut cribra, sed in eo, quemadmodum in spongia, meatus sibi ipsis e directo non respondeant, nec recti plane sint omnes: & quanquā nonnulli eorum sint eiusmodi, plurimi tamen sint tortuosi, & anfractuosi, ut lōga circuitio multo prius ei sit conficienda, quod per eos ad cerebrum perueniendum est, causam attulit Galenus in eodem li. 8.

de usu partium, capite præcitato dicens, At quoniam op-
perimentum eius oportebat esse foraminulentum
simul & rarum, ut ad cerebrum quidem aerem re-
spirationis cum celeriter deduceret, uaporem autem,
dignotionis odorum: tum autem uacuaret repente
ac semel, si quando necessitas inciderit, excremento-
rum copiam. Magna autem ipsius operimenti ad
patiendum facilitas constructionem eiusmodi ne-
cessario sequebatur: magna propterea uisceris principa-
lissimi, cerebri. scilicet offensio, natura os uarie prorsum
velut spogiam ipsi apposuit, simul ne aliud corpus
dutum quoddam extrinsecus incidat, simul ne vi-
ribus integris aer frigidus inspirantibus nobis recta
in cerebri uentriculos sese insinuet: non enim sem-
per eramus inspiraturi aerem moderate frigidum,
sed nonnunquam uel frigidissimum, qui, si re-
cta in cerebrum incideret, ipsum profecto immo-
dice refrigeraret, omnemque uitam in periculum
adduceret. hæc Gale. Ex quibus uerbis deduci-
tur, odoratus sensorium dura cerebri meninge,
& osse cribroide uocato tantum circumnallari ac
operiri: hæc enim cum anfractuosis meatibus
satis sufficiunt ipsum & cerebrum uniuersum.

*Arist. de uelami-
nibus mea-
torum ad
olfactus
instrumento-
rum atten-
nentium
sententia.* tutari, ac ab extrinsecus occurrentibus noxis mu-
niri atque defendere. Aristoteles tamen lib. 2. de
anima, cap. 9. in fine, de hoc sensorio uerba fa-
ciens sic ait, Instrumentum olfactus in hisce qui-
dem, quæ non respirant, uelamine caret, per-
inde atque oculus durus, ut diximus, in his au-
tem, quæ suscipiunt aerem, habet uelamen,
quod

quod, cum respirant, aperitur venis, meatibus ve-
distentis. In libro verò de sensu & sensorijs. ca. 5.
sed respirantibus, inquit, spiritus id, quod instar
operculi cuiusdam superpositū est, aufert: unde
fit, ut qñ non respirant, nullum odorem sentiant:
non respirantib. aut hoc natura denegauit. Quib.
verbis Arist. clare ostendit, instrū odoratus fora-
mina quædā ad ipsum pertinentia habere, quæ
non semper aperta sunt, sed operculis quibusdā
mēbranæ similib. tenuibusq; teguntur: quæ o-
percula ab impetu attracti aeris referantur, ut ad
eam partem, in qua vis odoris posita est, propriū
eius sensibile perueniat. Veruntamen Galenus li-
bro de instrumento odoratus, ca. 5. hac in re ad-
uersus Arist. inuehitur, probans talia velamina in
meatib. olfactus non reperiri, quia si talia essent
opercula, aeris exterioris impulsu referarentur;
sed non ita fit: nam etsi aer vehementi impulsu
in nares mittatur, nisi inspiratus, uel inspiratione
attractus, nullum prorsus odoris sensum moue-
bit. Rursus dici non debet, talia velamina nostra
uoluntate moueri: nam si ita esset, quoties velle-
mus ea referare etiam nullo spiritu adducto, ape-
riremus, & clauderemus: veruntamē non ita ac-
cidere clare experientia docet. Sed multò minus
dicēdum est, huiusmodi velaminum motum na-
turæ opera effici; quæadmodum in cordis motu
accidit: nā si ita fieret, nō semper id cum adducto
spiritu contingeret: sed proprium sui motus
ordinem haberet, ut in idem tempus nunc cum

*Sentētia
Aristore-
lis a Gal.
refellitur
1. ratio.*

2. ratio.

accepto spiritu concurreret, nunc cum eodē red-
 dito, nunc cum tota respiratione retenta. Quod
 si nec à vento impetuose flante, nec per se, nec cū
 motu insistorum, quæ ad ducendum spiritum ac-
 commodata sunt, prædicta mouentur opercula,
 nec etiam per anatonem apparent, sequitur illa
 non existere: nam si existerent, certè aliquo præ-
 dictorum modorum mouerentur, aut in disse-
 ctionibus apparerent: præsertim cum nullus ta-
 lium velaminum utilis sit usus futurus. Quare di-
 ci nō debet, naturam tale quicquā frustra machi-
 natam esse: nam si foramina quædam ad odoran-
 dum apta constituisset, non ea impositis opercu-
 lis occlusisset, ut nec ea occlusit, quæ in aurib. ex-
 tant: melius. n. (docente Galeno) est omnem sen-
 sum aptum esse, atque expeditum, ut proprium
 sensibile semper dignoscat, nec natura ppter
 oculis operimēta dedit, quia melius esset eos nō
 ppetua in actione teneri, sed quia molles erant,
 & ob eam rem lædi ab incurfantib. reb. facile po-
 terant, à quibus, ut defenderentur, natura palpe-
 bras ipsis, quasi quædam propugnacula dedit.
 Atq; hætenus quidem explicatum habemus
 odorandi sensorium intra cranium consistere;
 esseque non anteriores cerebri ventriculos, sed
 processus illos mammillares, iuxta ipsos cerebri
 anteriores ventriculos collocatos. Sed cur vteru-
 que odorib. moueatur, ambiguitatem parit non exi-
 guam: suauissimis enim ipsum odorib. delectari
 ingentemque ab eis voluptatem suscipere, sicut
 à malis

Quare u-
 terus odo-
 ribus mo-
 ueatur.

à malis indignari, & molestiam ferre, ex eo constat, quod aromatum suffitu expanditur: reb. verò fœdis & pessimum odorem spirantib. refugit, atque contrahitur. Hinc est quod Galenus. 1. de arte curatiua ad Glauco. cap. 14. in defectu animi ex utero, naribus ea, quæ fœdissimum odorem obtinet: vtero autem odorati, & ea, quæ laxare ac calfacere possint, medicamenta adhibere non sine maxima ratione consuluerit. Idem sed vice uersa in uteri p̄cidentia facere medici præcipiūt, nempe odores iucundos ambrā nimirum, moschum, galliā moschatā, aliptam moschatam, narib. cōtinenter admoouere: fœdos uerò & tetros muliebrib. locis: ob idq; taurino, uel bubulo stercore, uterū p̄infundibulum suffiunt. Idem facere censent ammoniaco, sagapeno, opo partico (quam assam fœtidam vocant) per se aut urina fœtente solutis, Muliere tunc sic circumtectā, ut uapor fœdus nares non attingat, sed per ipsas bonus & voluptuosus solum ingrediatur: ad hoc ut uterus qui infra ad eius collum & nonnunquam foras egressus est, ac procidit, sursum ac in suum locū ascendat. In uteri tamen p̄focatione fœtentia hæc, quæ dicta sunt, naribus admouent, suauiter vero olentia subtus ponunt, ut descendat, ac in propriam sedem dilabatur. Quæ sanè cuncta argumento sunt, utrum odorandi sensu esse præditum, odoribusque bonis delectatione affici, sicuti fœdis, dolore. Veruntamen dicendū, isthæc uterum non ob odorandi sensum habere (hic

namque, processib. tñ mammillarib. demādatus est) sed à natura ea obtinere. Et enim appetitus iste suauissimorum odorum, quo vterus flagrat, nō aīalis existit, sed naturalis duntaxat, qualis vīscerum est dulciū ciborum. Vt igitur iecur & vīscera reliqua, edulia, q̄ dulcia sunt, ad sese auidissimē alliciunt, eisdemq; oblectātur & impinguantur summopere: respuunt autē, atq; abominātur, q̄ sunt amara, nullo sensu gustus, sed affectu tñ naturali: sic vterus naturali inclinatione & affectu ad bonos odores capessendos mouetur, fugit autē & aduersatur eos, q̄ prauī fetentesq; sunt. Est ergo olfaciendi sensorium intra craniū, nō in utero cōstitutum, qđ certē eiusdem naturē cum odore esse censetur; atq; hoc sensorijs omnib. cōmune habetur, cuncta namq; cum suis obiectis cognitionem & similitudinem habent, quēadmodum ex Galeno constat lib. 8. de vsu part. c. 6. vbi sic ait, Alteratur enim non à quolibet sensibili quodlibet sensorium: sed splēdidum quidem ac luminosum à coloribus; aerem à sonis, vaporosum ab odoribus, & vt semel dicam, simile simili est familiare. & lib. de instrumēto odoratus. c. 2. Cernēdi instrumentū, inquit, natura lucidis simū fecit, vt quod lucem tñ & splendorem sentire debebat: quod autem ad auditum attinet, aeris simile constituit; siquidem ad sonos, qui vehuntur aere, recipiēdos dicauerat: sic & quod sapes di-gnoscat, quod linguam appellamus, ex humidiori corporis substantia molita est: aliquid uerò, quod

*Quid sensorijs cum
aīis com-
mune ha-
beat.*

quod inter naturam aeris & humoris est, in odorandi sensum cadit, quod neque ita tenue est, ut aer, neque ita crassum, ut humor: id. n. quod à rerum corporibus exhalat, odoris substantia est. Vim tangendi in sensibilibus dignatione natura creauit, nec eam certo loco secluserit, quod in alijs omnibus fecit, de quibus modò dictum est: sed in uniuersum corpus distribuit. Verum singula hæc amplius indagemus, & fusiori aliquantulum enarratione cuncta disquiramus. Quia igitur lumen splendidum est, & colores similiter, teste Platone in Timæo, flammule quædam sunt, idcirco visus splendidus & igneus esse debuit, quemadmodum idem Plato censuit, cuius sententia Gal. sequitur lib. 10. de usu partium, & lib. 7. de placitis. c. 6. ubi scribit, visus instrumentum ignis purissimum genus esse, Platonem affirmasse, quem ipse splendorem & lucem appellat à pruna & flamma longe distantem, quia minimè urit, sed lucem oculis exhibet. Constat itaque de Platonis & Galeni sententia, visum fulgidum esse & igneum; etiam si Aristoteles lib. 5. de generatione animalium, c. 1. & lib. de sensu & ijs, quæ sentiuntur, illum de natura aquæ esse protulerit, nixus humoribus, quibus oculus constitutus est. Auditus aereus existit, quoniam uox aer est uerberatus, eodem attestante Arist. lib. 2. de anima, cap. 6. Odoratus est uaporosus, quoniam odor fumus aut caligo esse definitur. Gustus aqueus habetur, & tactus terreus. Et lib. 7. de Placitis Hippocra. & Platonis. cap. 5. hanc eandem sententiam voluit, dum ait, Aptè igitur dice-

mus visus instm̄ lucidum esse, aereum auditus, vaporosum olfactus, gustatus humidū; terreū tactus: nullo. n. alio modo pōt, cum ex similium alteratione cōsistant. Quę sanē cuncta cōfirmat Galenus lib. de causis sympto. c. 6. Quo loco comparans delectationē auditus delectationi visus, scribit hæc verba, Porro in hoc sensu (de auditu loquens) manifestior apparet delectatio, eo qđ crassiori cōstat essentia, atq; manifestior ē, q̄ in hoc, uoluptas percipitur à sensu olfactus, quod ipsius quoq; essentia crassior sit: etenim ut aer crassitudine splēdorem uincit, ita uapor aere crassior est: at uerò splendor ad videndi, aer ad audiendi, uapor ad odorandi sensum pertinet, quemadmodum ad gustum humida natura, ad tactionē uero solidum corpus. Ad cuius etiam comprobationem accedit auctoritas Empedoclis, quę affertur ab Aristotele lib. de sensu & ijs, quę sentiuntur; & à Galeno li. 7. de placitis Hippocratis & Platonis. c. 5. Quę hunc in modum se habet, Conspicimus tellure terram, liquore liquorem, aere naturam aeream, igne cernimus ignem. In qua sententia quatuor sensibus quatuor condonauit elementa, terram tactui, aquam gustui, aerē auditui, ignem visui: olfactum autem Galenus mediam naturam obtinere dixit inter aerem & aquam, nempe vaporem: est enim uapor humor extenuatus, aut aer incrassatus, ut Aristoteles docet lib. 1. meteororum, ca. 5. 8. & 9. Quod similiter Galenus probat. 7. de placitis Hippocratis & Plato

Platonis, cap. 6. dicens. Quintus quippe hic, licet
nō sint quinque elementa, sensus euasit, quia odo-
rū genus mediā inter aquam & aerem naturā for-
tutum est, id quod ē Plato in Timæo inquit his
verbis, Dum. n. aqua in aerem, aerque in aquam
mutatur, medij exitere odores uniuersi. Ex his
clarè intelligitur, quis sensus maiori, & quis mi-
nori dolore afficiatur: nam si dolor omnis in re-
pentina diuulsione continui, & violento ac simul-
taneo motu ab habitu naturali in habitum non
naturalem facto consistit (quemadmodū Galeno
Hippocrati atque Platoni est persuasum) sequit̃
sensem illum, qui crassiori essentia constat, & cu-
ius obiectum crassius etiā est, maiorem dolorem
persentiscere; è contrario verò minorem, cuius
essentia simul & obiectum tenuissima sunt. Qua-
re tactus omnium vehementissimo dolore & vo-
luptate afficit̃; deinde gustus, mox olfactus, post
auditus, & postremò visus. Quod Galen. docet
lib. 1. de causis symp. c. 6. scribēs in hūc modum,
Delectatione verò ac dolore oēs sensus affici pos-
sunt, sed dissimili efficacia, quippe uisus parū affi-
citur: tactio uerò & gustus maximè, mox ab ijs ol-
factus, atq; hunc sequit̃ auditus. hæc Galen. Sed
& ratio id ipsum suadere videtur: nam essentia
sensus crassior ægrius ac à maiori diuelletur vi,
tenuior facilius, & à ui minori; sic obiectū cras-
sius magis quassare atque diuellere potest, con-
tra tenuius minus. Validos verò odores olfactui
violentiam inferre Aristot. est auctor, lib. de in-

*Quis sen-
sus maio-
ri, et quis
minori af-
ficiatur
dolore.*

somnijs. c. 2. ubi ait, fieri ab eis difficulter odorantes, sicuti à magnis sonis surda stros; excedens namque sensibile, ut idem Arist. 2. de anima. c. 12. scriptum reliquit, sensus est destructivum, eidemque doloriferum, sicuti moderatum voluptuosum. Verum de dolore, & voluptate in præsentia differere non proposuimus; quemadmodum nec de sensorijs reliquis, sed tantum de olfactu. Quare ad illum iterum sermonem convertentes dicimus, sensum istum nobis datum esse ad odores ipsos dignoscendos ipsa verò rursus odorum dignotio, ut Gale. ait, non parum iuvet totam respirationem, non sinens vapores prauos, qui alioqui nos laterent, una cum puro spiritu ingredi: sensu. n. ab illis offenso ac lesio monemur, aut scilicet, auferere quam celerimè ab illis, aut aliquid naribus admonere eiusmodi, quod vapores quidem arcere queat, aerem autem transmittat. Est et olfactus veluti explorator eorum, quæ per os ingredi debent, nam quæ ille abominatur, gustus percipere detrectat.

Lib. 8. de
usu part.
cap. 7.

Animalia respirationis expertia quo pacto odorarent: & ubi olfaciendi sensorium obtineant. Confutatur etiam Plinij sententia, quæ tenet insecta respirare. Cap. XVI.

HActenus quidem de olfaciendi modo ac odorandi sensorij loco in animalibus, quæ respirant, dictum abundè est. Superest igitur, ut explicemus, quo pacto animalia respirationis usu carentia,

rentia, vt infecta sunt omnia, odoribus moueant. Sanè illa odorib. moueri perspicuū est: nā apes vt grauium odorum suffitu, bituminis inquam, aut sulphuris, bubulive fimi fugantur; sic longissime ad suauiter olentes flores excurrunt, inde pabula melli conficiendo idonea sumpturæ. Veruntamē quia Plinius rōnibus nonnullis suffultus respirare infecta animalia aduersus Arist. contendit idcirco in præsentia confutanda argumēta sunt, quib. ipse ad suā opinionē tutādā est vsus: ne forte quidpiā veritati obfistāt. Etenim illorū hoc primū, vel maximū esse putatur, q̄ insectorū genera pleraq; murmur edere, vt apes; alia canere, vt cicadæ apparēt. Rursus culices, & muscæ sonū, seu bōbum quendā elidunt, quē certe non ederent, nisi aerē arriperent. Præterea animalcula hæc olfactu prædita sunt, quē non nisi ex aeris materia intus per respirationem attracta effici credidit.

*Nullū in
sectum re
spirare te
net Arist.
lib. 4. de
hist. ani-
malium,
Lib. 11.
cap. 3.*

Veruntamen dicendum, quod infecta nec respirant, nec respirare illis est necesse, quoniam respiratione refrigerationis causa data est animalibus, quæ caloris vbertate prædita sunt: infecta autem exanguia cū sint, frigida quoque sunt, ideò respiratione non egent; vtpotē quæ extrinsecus ab ambiente aere satis refrigerari possunt. Quod hystericis mulieribus euenire consuevit; nam hæc cum toto corpore refrigerentur nimis, nulla prodeunte ab ore refrigeratione, sed sola transpiratione, quæ per totam agitur cutem, si Galeno creditur, viuere queunt.

*Lib. 6. de
locis affe.
cap. 5.*

Lib. 4. de
historia
anima-
lis. c. 4.

Censendum igitur est, quod naturæ repugnaret, si genus insectorum halitum per respirationem traheret; quia cum exanguia, & frigida ea sint, dubio procul nimia refrigeratione ocysissime interirent. Quapropter natura tutò illis consulens spirandi usum denegavit, ut diutius servetur. Rursus ad quid natura tam pretiosum hoc respirandi munus his animalibus. non indigentibus. in cassum dedisset; cum omnia, quæ ab ea efficiuntur, non frustra, sed rei melioris causa semper fiant? Præterea ad respirationis usum obeundum intra exiguntur, necessariaque sunt, hæc autem in visceribus continentur, at insecta ipsa visceribus caret, ita affirmante Arist. & eodem Plin. comprobante: carebunt ergo respiratione, cum & finis desit, & efficiens. Verum cum omnia odores sentiant, iure in præsentia disquiritur, quis sit eorum odorandi modus? Sane rem hanc inuenire, difficile non erit, si legere velimus ea, quæ cum diligentia ab Arist. sunt tradita, lib. 2. de anima. c. 9. & li. de sensu & ijs, quæ sentiuntur, c. 5. & lib. 3. de partibus animalium. ca. 13. ubi docet prædicta animalia non aeris attractu, sed sola odorabilis rei ad sensorium præsentia odores percipere, quod in illis apertum sit, & odorabili expositum olfaciendi organum persimile duris quorundam animalium oculis, qui, ut nullo sunt operculo nulloque tegumento præmuniti, sic semper colores apertos & occurrentes habet: homo autem, cum odorandi sensorium intra cranium opertum & reconditum habeat, in processibusque

sibusq; mammillaribus situm, odores ni in trorsu ducto spiritu percipere non pōt, qui ad illud per nares & per ossis cribroidis meatus progrediat, & viam fumidæ euaporationi, quā secum deducit, faciat. Idem est in piscibus ac in insectis de olfaciendi sensorio proferendum iudicium: nam illi ēt sine respiratione odorem apprehendunt, eò q̃ organum istud, quemadmodum insecta, patēs, & apertum obtinent. Veruntamen insecta præcinctu odores sentiunt, si Aristoteli creditur, lib. 2. de partibus animalium, cap. 16. illic enim spiritus vaporosus continetur. Sed quo loco in piscibus nō respirantibus olfaciendi sensorium collocetur, ambiguum certē & scitu difficile est: rationi tñ cōsonum uidetur, in rostro illud iuxta organum gustus collocari; cum, vt dictum est, hi duo sensus mutuò sibi inuicem cōsentiant, concordēsq; sint. Ex aquatilibus verò quicūq; plurimo sanguine abūdant, vt vallenæ, delphini, vituli marini, & cetacea omnia, calidiores alijs sunt: (sanguinis enim vbertas & affluentia causa caloris est) quā ob rem refrigeratione egentes respirationis munere funguntur, vnde & pulmonem & collū obtinuerunt: nam pulmo respirationis causa animalibus datus est: collum verò pulmonis occasione. Quamobrem in quibus respiratio deest, in ijs & pulmonem deesse, consequens quidem est: generatio enim colli simul cum pulmone perit: propterea namque in piscibus, qui non respirant, nō est collum, quoniā nec pulmo; quibus verò animal-

*Insecta
qua parte
sentiunt
odores.*

malibus est pulmo, iis omnino & collum datum est, ita tradente Galeno lib. 8. de usu part. c. 1. Cui sententiæ subscribit Arist. 3. de partibus animal. c. 3. & lib. 4. eiusdem operis. c. 10. in initio, ubi sic ait, Quæ enim pulmonem habent, collum et obtinent, quæ aut spiritum extrinsecus non accipiunt, carent hac parte. Est etiam dexter cordis ventriculus gratia pulmonis factus; pulmo autem ipse respirationis & vocis est organum: quapropter, docente Galeno lib. 6. de usu part. cap. 9. semper simul cum pulmone vox animalis, & cordis dexter ventriculus pereunt, atque hinc euenit, ut genus vniuersum piscium pulmone carentium mutum omnino sit, quibus verò pulmo datus est, respirationem & vocem habent. Qua de causa hi, ut Aristot. lib. 2. de anima. c. 9. in fine tradidit, odorem in aqua non sentiunt: nam sine respiratione odorare non queunt: at in aqua respirare non possunt, & ijs, quibus pulmo concessus est, branchiæ deficiunt, quia teste Aristot. lib. 4. de part. animalium, cap. 13. branchiarum natura quasi ad spirandi usum piscibus data est, quæ illis ad attemperandum exiguum eorum calorem sufficiunt: natura. n. inquit Galen. frigidiores sunt pisces, quam ut ipsorum cor magna indigeat refrigeratione: indicant autem eorum temperamentum cum alia multa, tum maxime sanguinis penuria: aut enim caret omnino, aut paucum planè sanguinem habent. Quocirca quæ aquatilia multo sanguine sunt prædita, ac calida, ut delphinus, vitulus, vallena, hæc omnia ex aere respi-

*Arist. lib.
1. de hist.
animalium
cap. 3.*

*Lib. 6. de
usu part. c.
9.*

*Quæ nã
aquatilia
respirant.*

respi-

respirant: nec diu sub aqua esse patiuntur: sed illa interdum exeunt, vt halitum attrahant. Quapropter ex amphibio genere habentur; quippe quæ aere & aquis vitam ducant: & delphinus visus est dormitro rostro emerso, ac stertere, si Arist. creditur lib. 6. de historia animalium, cap. 12. & lib. 4. eiusdem operis. c. 10. sic ait, Cartilaginea verò ita dormiunt, vt manu tollantur: nam delphini, valleng; & quæcunque fistulam gerunt, edita per summa equoris fistula dormiunt, qua etiam spirant, pinnas suas mouendo leuiter: nam delphinum stertentem etiam nonnulli audiere. & infra lib. 6. cap. 12. de vitulo marino verba faciens inquit. Vitulus marinus generis ambigui est: nam & mari degit; quanquam humorem nō recipit, sed spirat ac dormit, & egressus in terram parit in litore vt terrestre: sed quoniam plus temporis mari, quam terra immoretur, cibumque ex humore petat, ideo in aquaticis de eo narrandum est. hæc Aristoteles. Quæ ob id certè attuli, vt intelligatur facilius, pisces hos omnes pulmone & respirationis munere præditos inspirantes tantum, seu dū inspirant, odorem persentiscere: quapropter eis odor aqua infecta non erit; sed aer tantummodo infectus. Reliqui verò, qui non respirant, per aquam tantummodo odorem sentiunt. Porro eos odorem sentire manifestum est, quippe vt Plinius ait, non omnes eadem esca capiuntur, & prius quam appetant, olfaciunt; quosdam & speluncis latentes falsamento illitis faucibus scopuli

Lib. 10.
cap. 70.

pisc-

piscator expellit, velut sui cadaueris agnitionem fugientes; conueniuntq; ex alto etiam ad quosdā odores, vt sepiam vltam, & polypum, quę idē cōijciuntur in nassas: sentinæ quidam nauium odorem procul fugiunt; maximè tamen piscium sanguinē: nō pōt petris auelli polypus: idē cunila admota ab odore protinus resilit: purpuræ quoque foetidis capiuntur. Sed de piscium odoratu satis dictum est. Verum sciscitabitur aliquis, si animalia cuncta respiratione videntia olfacere citra illā non queūt, quo pacto ab Aristot. dictum est, odorem sine respiratione non sentiri, proprium hominis esse? Nam si hoc animalibus omnibus respirantibus commune est, hominis proprium esse non potest. Auerroes eum locum enarrans, contextum ad omnia respirantia extendit animalia, sic inquit, homo & cætera anhelantia animalia impossibile est, vt olfaciant absque respiratione. Quę sanē interpretatio omnem tollit ambiguitatem, nam innuit clarissimè affectionem hanc cunctis animalibus, quæ respirant, communem esse, non solum hominis propriam. Hoc etiam idem Aristot. manifestè velle visus est, lib. de sensu & sensibilibus. c. 5. cum ait, sensus eius, (id est odoris) per respirationem non omnibus, sed hominibus, & e sanguineo genere quadrupedibus, ac his qui vberius aeris naturam participant, fieri videtur. Dici etiam potest, odorem sine respiratione non sentiri, proprium hominis esse, id est, cunctis hominibus competere, licet non

ipsis

Lib. 2. de
anima.
tex. 98.

ipſis ſolis, quæ vna eſt ex proprij acceptionibus. Porphyrio in libro de quinque vocib. traditis, quatenus ſignificat id, quod omni ſpeciei accidit, etſi non ſoli, quemadmodum hominem eſſe bipedem. Verum de his plura fortassis, quam ad præſens inſtitutum ſpectat, dicta ſunt; quib. ſi argumentorum Plini, ſolutiones adiſciam, præſenti quæſtioni ſatisfecero. Et primò ad illud, quod apes & muſcas murmur edere ſentimus, dicendum, quod ſonus ille non ſpiritum reddentibus viſceribus, ſed agitato interioris ſpiritus, non exterioris accidit. Ea enim, quæ canere videntur, ut cicadæ, membra na ſepto tranſuerſo ſubdita, qua præcinctum corpus diſtinguitur, & ad quam ſpiritus ibi incluſus atteritur, obſtrepunt; non obſtrepere autem ipſas ſpiritu per os attracto ex eo conſtat, quod ſolè ille, teſte Ariſtotele. 4. de hiſtoria animalium. c. 7. inter inſecta, & omnino in animalium genere ore carent. Locuſtæ ſuis gubernaculis atterentes ſonant. Verum de his ſatis; quare tempus eſt, ut ad cætera enarranda ueniamus.

Vide Ariſt. lib. 4. de hiſto. ani. ca. 9. Et Francis. Maſarini in 9. lib. Plin. cap. 11.

¶ Quod ſit odoris temperamentum, quotq; in illo conſiderentur; ac cur cinere ſuffita amplius oleant, quam ſi igne ſuffiantur. Cap. XV 11.

Nondum apud medicos ſatis conſtat, quale nam temperamētum odori debeat adſcribi: nam Galenus lib. 4. de ſimplicium medicam. facultat. cap. 22. quæ odorata ſunt, omnia calida eſſe

esse protulit. Qd confirmat lib. 2. de alimentorū facultatibus, capite. 15. vbi de fructu iuniperi verba faciens sic ait, Perspicuum igitur est, quod calfacit quidem tum propter acrimoniam (demonstratum enim est acria omnia calfacere) tum autem maximè propter odorem ac gustum aromatis. ad similes, omne enim *κρυσμα* calidum est. Et Aristoteles lib. 12. problematum problemate eodem odorem oīno à calore effici scriptū reliquit, cui sententiæ subscribit Theorphastus libro. 1. de causis plantarum, capite. 27. odorata proculdubio caliditatem sortiri asseuerans. Et idem Aristoteles loco præcitato, petēs, cur omnia odorata, tam semina, quàm plantæ vrinam ciere possint, respondet, quia illa calida & tenuita sunt, & quæ talia sunt, vrinam citant. Veruntamen idem Galenus libro. 2. de simplicium medicament. facultatibus. c. 3. odorata calida esse non in vniuersum verū esse, manifeste velle visus est, dum ait, Nec enim quidquid bene redolet calidum est, nec si quid calidum est, statim bene olet; quod multarum rerum exemplis comprobatur, nam rosa, viola, nymphææ *κρυοβατον*, hoc est, canis rubi flores, aliaque pleraque suauiter olent, & tamen frigiditatem præ se ferunt. Aliter namque odore rosarum cerebrum non iuuaretur, cum à solis exustione laborat, vti libro de instrumento odoratus cap. 4. & 6. scriptum à Galeno est. & lib. 13. metho. cap. 21. cum iubet odores narib. obijcere ad cerebrum, quod in phrenitide supra modum

dum incaluit, refrigerandum; non de alijs, q̄ de
 frigidis intellexit: hi namque sunt, & non calidi,
 qui sopire, & caput refrigerare queunt. Opium
 præterea odore probari Dioscorides & Plinius
 prodiderunt, syncerum namque perpeti non est,
 deinde ad motum lucernæ non atra lucet flāma;
 extinctum denique odoris vim conseruat; quod
 tamen frigoris vehementia enecare compertum
 apud omnes est. Rursus quando Galenus li. 3. de
 locis affectis. c. 9. odores calidos, vt thuris, & stira-
 cis, capitis dolorem efficere dixit, insinuat clarissi-
 mē aliquos frigidos esse: nam calidi aduersus fri-
 gidos deducti sūt; quomodo est intelligēdus Ari-
 stoteles, sectione. 3. problematum, problemate.
 13. cum ait, odorem omnem caput tentare & ag-
 grauare; nam id de calido intelligendum est; fri-
 gidus enim odor tantum abest, vt caput grauet,
 vt eius grauitati medeatur; dummodo à frigore
 orta non sit. Sunt igitur ex odoribus calidi qui-
 dam, alij frigidi: num verò hi sint, uel illi, cogno-
 scere docuit Auicenna, dicens, odores, in qui-
 bus sentitur mordicatio, aut qui vergunt ad la-
 tus dulcedinis, esse calidos, eos tamen, in quib.
 sentitur aciditas, frigidos. Præterea odores re-
 spirationis frequentiam sedantes, tardiores vè
 reddentes, ac soporem inducentes frigidi sunt:
 contrarij, puta respirationis frequentiam facien-
 tes, aut molientes vigilias, calidi: nam si ace-
 tum vigiliam infert, ex ea parte, qua calidum
 est & acre, non ex parte, qua est frigidum eam

*Dioscori-
des li. 4. c.
55. Plin-
ius lib.
20. c. 18.
in sin.*

*Li. 1. tra.
1. ca. 3. in*

efficere credendum est. Veruntamen, ut quæstio hæc melius decidatur, & veritas ipsa clarius elucescat, aduertendum tria in odore considerari; nempe qualitas ipsa odorabilis olfaciendi sensorij alteratrix, & fumalis euaporatio, ac huius effectrix cā: odorabilis illa qualitas sincera in sua natura ppenſa, nec calida, nec frigida dici dēt, quæ admodū nec color ipse, q̄ in sua natura vtriusq; qualitatis expers iudicatur; & si modo simul cū calore, interim una cū frigiditate cōsistat. Fumalis diuaporatio aliqñ caliditatem, quandoq; frigiditatem præ se fert: at eius effectrix cā semp̄ existit calida, quia, ut Galenus ait, vaporū copia oīno à calore puenit, nec. n. vapor ab alio, q̄ à calore cōsurgī eleuariq̄ue potest, exiguus tamen debet esse calor, q̄ fumalem euaporationem (quam etiam odorem appellamus) efficere debet: nam immodicus vaporem celerrimè dissipat, & absūmit: atque hinc euenit, ut aromata (quod etiam annotauit Aristot.) cinere suffita acrius oleant, & plenius ac diutius suum seruare odorem possint, quam si igne suffiantur: quia, ut Aristoteles ait, in cinere minus concoqui odor potest. Quocirca hic in cinere plenior est: ignis autem, quod celeriter vires illorum domat, absūmitq̄ue, odorem commutat. Est igitur odoris efficiens causa semper calida non admodum, sed mediocriter. In hoc tamen discrimē habetur, quod frigiditas immodica magis odorib. aduersatur, quam calor immodicus, dicente Theophrasto lib. 6. de causis plantarum, cap. 25.

Li. 4. sim.
cap. 22.

Li. 12. pro
blema. 7.
§ 11.

c. 25. frigore geluq; tam sapes, quā odores hebetiores ob densitatem reddi: nimietatem verò æstuum, ait, Saporib. quidē officere, odores tñ forsitan nonnullorum magis conseruare, & fortè illos generare posse scribit, qui familiares locis aridis sunt. Vehemens. n. calor halitus nimis dissipando ac consumendo, & in multas disgregando partes odorib. aduersus est: sed frigus immodicum cogendo densandoq; vehementer, ne fumalem quidem euaporationem promouet, sine qua odor nullo pacto cōsistere valet: quapropter eius occasio mediocris calor esse cēsetur. Sed cur exolutus moschus in olla aperta, ac in cloaca suspensa repositus pristinum odorem recuperet (quod à Plateario primo assertum est, & deinceps multorum experimento comprobatum habetur) rō est, quia cuncta in sui contrarij præsencia corroborant, ac vires suscipiunt nouas, qđ non solum in calore & frigore, verū et in odore uerū esse cōpertum est. Atq; hactenus quidem ostendimus simplicem qualitatem sensus odoratus immutatricem, nec calidam esse nec frigidam; sed utriusque expertem qualitatē: fumalisque euaporationis efficientem causam semper esse calidam. Superest igitur, ut ostēdamus ipsam fumalem diuaporationem, quę odorabilis qualitatis subiectum est, & materies, non semper vnius esse modi; sed interim calidam, interim frigidam existere; quod demonstrare difficile non erit, si eorum, quę supra retulimus, non sumus oblitī, nam si ipsa cor-

Capitulum
de musco

Fumalis
diuapora-
tio tē-
perament
to enar-
riat.

poris est defluxus, sequitur talis esse naturæ, qualis corpus ipsum, p quod defluit, est, quandoquidē orta suis principijs attestantur: & omne quod deceditur, ei, à quo deceditur, simile habetur. Quo circa si corpus frigidum est, erit eius vaporosa defluxio itidem frigida; sin calidum, calida. Quare mirandum non est, si rosæ odor nos infrigidet, moschi calfaciat. Nec est, qđ nos effectrix causa conturbet, vt arbitremur eiusdem cū ea temperamēti fumalem euaporationem esse debere: nam calor est, qui nebulam subleuat, atq; generat; ipsa tamen nebula nos infrigidat, atque humectat: sic pinguedo calida est, etsi à frigore fuerit cōcreta: acetum item à putredine ortum duxit, cum tamen ipsum putridum non sit, sed res potius à putredine tueatur: animalcula præterea plurima ex putrenti materia genita fuere: ipsa tamen putrida non sunt, nec putridā materiam reseruant: nō ergo quod uaporosa substantiæ seu fumalis euaporationis efficiens causa calida sit, ob id fumalis ipsa euaporatio necessariò calida esse debet.

¶ *Quæ emolumenta nobis odores afferant, esseque inter illos & odorantia conuenientias; & disconuenientias, quemadmodum & inter alimenta & alita.* Cap. XV III.

Vltimo loco differendum proposuimus, quæ sit odoris utilitas, quisve ipsius usus: sanè hic pri-

primus & maximè vulgaris est, quod suauitatem delectationemq; non exiguam olfacientib. præstet: atq; hic euenit, vt globus ex ambaro & moscho zibetoq; cōcinnatus, ac manicæ ex eisdem reb. incrustratæ plurimo vendantur pretio: & tempore prisco vnguentorum suauem odorem spirantium libræ quadragenos denarios excederent tanti. n. vt Plin. ait, emitur aliena voluptas: etenim odorem qui gerit, ipse non sentit; sed transeuntes tantum oblectat: atque hic vnus odorum usus esto. Alter est, quod partes principes, cerebrum nimirum & cor roborat: nam ea ratione, qua spiritus animales & vitales reficit, ac instaurat, eorundem spirituum principia & fontes, ab eisdemq; fontib. prodeuntes facultates fortiores, ac vegetiores reddit. Quod Auicenna voluit, dum ait, omnis odor bonus, per hoc, quod est bonus, & odoriferus cōfortat cerebrū & cor; sed per hoc, quod calfacit, & infrigidat, nocet in quibusdam dispositionib. aut per hoc, quod exiccat & humectat. Tertium odorum adiuumentum est, quod purgantia medicamenta corrigunt, & os ventriculi confirmant; atque huius vtilitatis causa Hippocr. li. 2. de ratione victus in morbis acutis com. 11. purgantia medicamenta non solum per se exhibuit; sed admista reb. odoris, simulatq; gratioribus, cuiusmodi sunt anisum, apiū, daucus, ciminū, & seseli. Quod multis de causis eū fecisse credendū est: prima ne sola sincera purgantū medicamentorū virtus os ventriculi tangat, quod Gal.

Li. 3. c. 13

Lib. de re
medicis
nocumen
tis qua
accidunt
in regi-
mine sa-
nitatis
tra. 2. ti.
de eo qui
lesus est
ab odorib.
bus bonis

2. de uie.
acuto. cō.
11. 3. de
locis aff.
6. 5. & 1.
de causis
simp. 8. 7.

teste, ex eo, q̄ nimis sensile neruosumq̄; existit, vehementer affligere ac lædere solet. Prohibent huiusmodi læsionem ea, quæ ab Hipp. permiscetur, odorata: simul etiam ac os ventriculi, quod solutiua infirmant, corroborant; atq; hæc est Gal. sententia lib. 8. de comp. medicamentorū scdm locos. c. 3. iuxta medium, vbi postquā præfatam Hipp. sniam retulit, sic ait, Apparet. n. quod in his miscendis maximè odorem ipsorum respiciat, quò medicamentaria vim, quæ hominis naturæ contraria est, mitiget ac obtundat; quemadmodū enim graueolentia oīa stomachū subuertere solēt, sic odorata corroborare. Quod si aliquis obijciat, rosam Alexandrinā, ienistæ ac mosch et̄ vocatę florē iucundissimum odorem spirare, ventriculum tamen subuertere: dicendum ista simul cum odore bono permistam habere deiiciendi facultatem, qua & non odora vi ventrem lacerant, atque fatigant. Odor præterea suauis ac optimus plurimum in peste obtinet momenti: siquidem aeris corrupti ac putris contagia à corde cerebroq; arcet, & eiusdem qualitatem venenosam ac corrupticem mirum in modum corrigit atq; emendat. Qua de causa & quo casu ignib. odoratis aeris putredinem consumi atq; aboleri inuenit Hipp. vt lib. de theriaca ad Pisonem. c. 16. Gal. tradidit scribens in hunc modum, Summis laudib. prosequor admirandum Hippocratem, qui pestem illam ex Aethiopia ad Græcos venientē non alio præsidio repulit, quàm aerem purū facien-

cien-

ciendo : præcepit itaque, ut per totam ciuitatem
ignes accenderetur, qui nõ solum è simplici ma-
teria cõstarèt, sed benè olentes coronas & flores
in se obtinerèt, & ut unguenta quã pinguißima
infunderent, & id genus alia bonum odorẽ spi-
rantia, vt hoc pacto ciues purum aerẽ inspirãtes
ab imminenti lue tuti forent. hæc Galen. Sic non-
nulli, qui in aere pestilenti uersantur ore garyo-
philum, agallochũ, acetum, feniculum uiride, &
eius generis alia gerunt, & identidem odorãt, ut
aeris putredinẽ odoro uapore corrigant, & partes
principes corroborent. Hoc ẽt sine uestes bene
odoratas induunt, easdemq; assiduẽ mutant, ne
vapor putris in ijs conceptus atque cõclusus ab
arterijs per cutem intro trahatur. Manardus pilã
parari iubet ex cupresso, uel iunpero, uel ex len-
tisci uel fraxini ligno, interius cõcauam, quẽ ape-
riri & claudi possit: additq; debere esse totã fora-
minulentam, intraq; eam spongiæ nouæ frustũ
immittendũ præcipit, hac mistura prius infusum,
aquæ rosacæ, uini cretici ana partem vnã, ace-
ti partem semissem, & si fuerit hyems, post infu-
sionẽ idem frustũ, ait, isto puluere esse aspergen-
dũ. Recipe stiracis, calamitæ, iridis, mastiches par-
tes duas, garyophilorũ, macereos, nucis unguen-
tariæ, quã moschatam uocãt, cinnamomi, croci,
agallochi ana partẽ vnã, ambre partis vnus quin-
tã, moschi partis vnus decimã. Si uerò estas, hoc
altero, Rec. succini electi partes duas, foliorum
myrthi, corticum citri, florum nymphæ, rosarũ,

Lib. 5.
cap. 18.

Lib. 25. c.

2.

Gal. li. de

theriaca

ad Piso.

c. 16. non

dicit Mi

tridate

assuefa-

tū fuisse

venenis :

sed anti-

doto sui

nominis

appella-

ta, qua

illius mē

bra itatē

perane-

rat, ut a

re noxia

pari non

posset.

violarū, croci, macereos, sandalorū citrinorū par-
tes singulas, camphoræ, ambræ, benzoi partem
semissem, moschi partis vnius decimam. Pilam
sic paratam manu gerere, & crebro naribus ad-
motiere cōsuli; & dū maius aliquod timeat, ma-
nu eam collidere, & liquore exeunte nares illi-
nere. Sunt igitur odores optimi in pestilētia adiu-
mēto maximo: sicuti pessimi ac fœtentes nociui
valde, nisi fortē illis qui antea eis fuerint assueti.
Quo qui Parisijs ad cloacā Diui Nicolai in Car-
cueto habitant, pestem in vicinia loca ynquā
fuisse pernegant, ita Siluio in commentarijs in li-
brum priorem Galeni de differen. febriū. c. 6. re-
ferente. Sic profecit sibi Mitridates sæpē poto ve-
neno, & vsui venenorum præsumptis remedijs,
quēadmodū Plinius ait, corpus assuefecit, adeo
ut citra noxā venena, volens se illis necare, bibe-
rit; hoc ei cōtigit, quo tēpore bellū cū Romanis
gerens à Pompeio profligatus, atque in extrema
miseriæ fortuna cōstitutus illæsus ē vita discede-
re festinaret: hausit itaq; venenum, & plus ēt, q̄
satis esset, ebibit: nec tamen ipse mori potuit. Sic
antus quædā Athica cicutam cōsuetudine ipsi fa-
miliarē effecit: alioqui publicū Athenis venenū.
Ad eundē sanē modū, q̄ putribus odoribus sese
assuefecit, in peste incolumis euadere potuit: tm̄
enim in cūctis cōsuetudo ualet, quo circa meri-
to adscititia natura à ueterib. dicta est: igit uapo-
res fœtētes odorātibus cōsuetudine familiares, &
minimē infesti efficiūtur. Sunt & alij insita facul-
tate,

tate, & abdita quadam vi naturis quibusdā cōuenientes, ut stercoris humani canibus, moschi nobis; cū tñ utriq; putredinis soboles sint; nam illi ex putredine ortum duxere, & moschus similiter, cum pus sit ex abscessu animalis cuiusdā ab incolis gazella, à nobis dorcax peregrina, appellati dissiliens. Quocirca rationi videtur cōsonū eidem animali olidum putre ac fetens esse debere: quēadmodū reliquorū animalium sanies ex abscessibus vomitifuē erumpentes, quæ quia putredine participant, fetorē nō exiguum præ se ferunt: sunt namque amicitia & inimicitia inter odorabilia & animalia odorantia, quēadmodū inter alimenta & alita, quia eorū odoratus à nostris lōgè diuersus est, quēadmodum & gustus; quod fit, ut cornu ceruini & styracis odore serpentes fugētur, si Plinio creditur, lib. 9. cap. 70. & origani aut calcis, aut sulphuris virore formicæ necentur; ut idem Plinius scriptū reliquit. Est & rutæ odor serpētibus maximè aduersus, unde quoties mustella dimicatura cum eis est, rutā comedit, ita Aristotele testante lib. 9. de historia animalium. c. 6. quia, ut ipse ait, odor eius herbæ serpentibus infestus existit; sed non minus, quā ruta aliorum odor serpentibus inimicatur; quapropter Persæ, auctore Simone septi, coquinas allijs replent, ut ipsas ab eorum consortio tueantur: allijs itidem perunctos pantheras & leones non attingere, Plinius affirmat. Basilisco rursus mustellæ vius exitio esse eiusdē Plinij testimonio li. 8. c. 21.

*Serapio
cap. 185.*

Vbi sup.

*Li. 29. c.
4. in fi.*

con-

In nota
Verilim-
perato-
ris.

confirmatum habemus: adeo enim naturæ nihil placuit esse sine pari, injiciunt eas cauernis facile cognitis sola tabe, necant illi simul odore, moriunturque ambo, & naturæ pugnam conficiunt. Nam quæ basiliscus visu occidere non potuit, odore interemit. Sunt huiusmodi alia, quæ occulta quadam antipathia cunctis hominibus aduersantur, cuiusmodi fuit aura illa pestilens, quæ (si uera sunt, quæ Iulius Capitolinus commemorat) in Babilonia ex arcula aurea, quam fortè miles quidam incidere rat, euasit; unde nata fertur pestilentia, quæ inde Parthos, orbemque compleuit, cui haud absimilis vel ea certe prauior fuit pestis illa, quæ teste Guidone Cauliacensi, tract. 2. cap. 5. Anno Domini. 1348. ab oriente incipiens uniuersum ferè mundum peragrauit, & quemadmodum ille scribit, uix quarta hominum pars uitæ superstes euasit.

¶ Odorem virosum à fœtore diuersum esse, ac quæ sit utriusque natura & effectio. Cap. XIX.

3. meta.
c. 2. l. 10.
pico. c. 8.
Et 3. pro
ble. 7. &
11.

CVM de odore plura dicta sint, superest, ut de graueolentia seu fœtore nonnihil differamus, siquidem contraria cum sint, mutuò se declarant; contrariorum enim unam ac eandem similemque esse disciplinam ab Arist. uariis in locis docemur. Interim tamen hoc in loco monitum lectorem velim, non esse idem odorem fœtidum, atque virosum, nam ille putredinis semper soboles est, hic verò natura pluribus inest medicamen-

camentis, vt castoreo, sagapeno, & ipsi vocatur
 assē fœtidē, quē licet fœtidē nomen habeat, ve-
 rē tamen fœtida dici non debet; quoniam non
 à putredine aliqua; sed à sua ipsius natura odo-
 rem illum contraxit. Differunt secundo, quo-
 niam fœtor nemini frugiferus est; cui enim ex ca-
 daueribus detentis, aut putrescentibus corpori-
 bus, aut ex baratris, specubus, sentinis, latrinis, &
 lauattrinis graueolentiam pestilentemvè auram
 inspirare conducet? Cum tamen virosus odor
 plurimis sit adiumento, nam Galeni testimonio,
 lib. 9. de compositione medicam. secundum lo-
 cos, c. 10. ab vtero strāgulatas excitat, vt bitumi-
 nis, castorei, picis liquidē, cedriē, pilorum vsto-
 rum, rutē, alliorum, ceparum. Ad eandem quo-
 que rem cornu cerui sufficitur. Paulus itidem lib.
 3. c. 13. epilepticis, dum in accessione sunt, ad
 sensum mouendum reuocandumque naribus
 adhibere pręcipit peucedanum, cyrenaicū liquo-
 rem, bitumen, picem cedriam. Quę sanē cuncta
 illis eo tempore auxiliari multorum experimen-
 to est obseruatum. Inest enim medicamentis ferē
 omnibus odor quidam ingratus, quem medica-
 mentosum medici appellare solent ob id, quia
 ab esculentorum odore diuersus maximē est; de
 quo loquens Aristot. 1. problematum. 43. sic ait,
 Malus odor medicamēta comitatur, eo quod gē-
 nus medicamentorum cibo contrarium est. Ve-
 rum odore isto pręsens omisso de reliquo uer-
 ba faciamus, qui sanē nihil aliud est, quā vā-
 por

Qua ab
 vtero strā
 gulatas
 excitans.

Odor me-
 dicamen-
 tosus ab
 esculento-
 rum odore
 maxime
 differt.
 Est vā-
 por de sim.

*Putor, pu
redinis
indiciū.*

por quidam ex putrescentib. corporib. subleua-
tus aerem inficiens, & odorādi sensum cōtristās.
Plato in Timæo, fœtorem molestam sensationē
ex putredine, vt plurimum ortam, & naturalem
sensus symmetriam inimico quodā contrarioq;
ingressu euertētem esse protulit. Vnde vim quan-
dā & molestum infert sensum, eundem aut sen-
sum & bene olentis & male olentis esse, vt Arist.
tradidit, est manifestum. Fœtorem porro hūc pu-
redinis esse indicem multis in locis testatur Ga-
lenus: nam lib. 1. prognost. com. vlt. dicebat, su-
perantem graueolentiam putredinis esse, non cō-
coctionis notam; atque ob id, inquit, ab Hippo-
crate dictū fuisse, pus optimum quam minimē
fœtidum esse debere. & lib. 2. eiusdem operis,
com. 22. ait, Graueolentia verò putredinis indi-
cium est. & 1. de crisibus lib. c. 1. 1. excrementum
alui, quod vehementer fœtet, vehementē putrefa-
ctionem significare, manifestis verbis professus
est. Et rursus cap. 12. sequēti, odorē grauē urinæ,
putredinis esse effectum, scriptum reliquit. Nul-
lo itaque certiori signo putredo in exterioribus
deprehēdi potest, quā fœtore; atque ob id lib.
de different. sympt. cap. 4. corruptelam putredi-
nemvè excrementorum fœtorem necessariò se-
qui affirmavit. Veruntamen obijciēt aliquis, si fœ-
tor semper putredinem comitatur, quomodo ab
Obiectio. Arist. sectione. 23. problematum problem. 4. di-
ctum est, mali odoris causam cruditatē esse quā-
dam excrementi: nam quod tantum crudum est,

nec

nec putre, nec coctum dici debet, sed ab ijs longè diuersum. Cui dicendum, crudum etsi putre non sit, esse tamen ad putredinem paratum: nam cum à naturali calore minimè euictum sit, reliquam habet ad putredinē mutationem; occupatum sanè promptè ab eo calore, qui præter naturam est, cū sit nimirum putrefactio nihil aliud, quàm mutatio totius corporis putrescentis substantiæ ad corruptelā à calido extraneo, ita Galeno docēte lib. 11. metho. c. 8. Arist. itidē lib. 4. meteororū. c. 4. putrefactionē propriij naturalisque caloris in vnoquoq; humido existentis ab externa caliditate, corruptionē esse scriptum reliquit: corrumpitur aut calor à calore, quā eum à mistione educit, ac exterius euocat: exhalante enim humido vnā calidum exhalat, & humidum à sicco separatur: quò fit, vt calidum innatum rei, quæ putrescit, in debita mistione elementa continere non queat. Vnde mistum per putredinem dissolui necesse quidem est; multò tamē celerius calidum, quàm humidum deperditur; quæ causa est, vt illud debile reddatur ad humidum collatū; quapropter humidū ipsum regere & gubernare nō potens, putredo oritur, & mistio dissoluitur per putredinem, quæ contraria est simplici generationi misti: nam cum in omni misto, vt Siluius ait, calidum tanquàm aliorum elementorum forma, aerem, aquam, ac terram velut materiā contineat, & concordī pace liget ac domitet, id si se ipso longè potentius euadit, cætera consumit, ac dissoluit.

*Solutio.**Putrefactio quid est.**In cōmē in li. priorē de differ. febriū cap. 5.*

dissipat; si languidius est, ac parcius, ijs cōtinēdis
 non sufficit. Humidum quoq; quod terrā tracta-
 bilē ac formabilem reddit, si largius est, eam flu-
 xilem, & dissipabilem efficit, ob id ea corruptio-
 nis seu elementorum dissolutionis alia est causa,
 & fiet putrefactio à calore languido elementa in-
 mitione cōtinere nequeunte, & humido quoq;
 immodico ab eodem languido calore non gu-
 bernato nec recto; ex qua humidi à sicco dissolu-
 tione fœtor (de quo nunc nobis sermo est) con-
 citatur: nam cū in omni putredine discedat & se-
 paretur à sicco humidū, & foras euaporet, fit vt mo-
 lesto sensu odoratū afficiat: ob causam vero con-
 trariā in coctione gratus, seu aromaticus odor p-
 gignitur, vt in fructib. ferē omnib. videre est, qui
 dū maturescunt, odoratiores redduntur: fit n. in
 eis odor suauis ac gratus ob eiusdē humidi cum
 sicco mitionem: nam in coctione humidum a-
 queū, aereumq; semper cum sicco terreo permi-
 scetur, & vnitur, quēadmodum in putredine hu-
 midum à sicco separatur; ex hac quippe humidi
 agitatione, quæ in vtraque alteratione fit, in co-
 ctione dum sicco humidum permiscetur; in pu-
 tredine verò, dum ab ipso separatur, odor con-
 surgit ac emanat; in putredine molestus, in co-
 ctione gratus atq; iucundus. Cuius rei causa est,
 quòd in putredine humidum nec vincitur, nec à
 calore superatur, sed eidem prædominans, ab ip-
 so regulari non pōt: at in coctione, cum natiuus
 calor superior sit, humidū euincit & superat, &
 illud

Quo pa-
 sto fœtor
 concita-
 tur.

Odor sua-
 vis quō
 gignatur

illud probe moderat ac regit, & sicco unit atq; p
 miscet. Accedit eo in coctione genuinū calorem
 euincere; in putredine uerò cum, qui adscititiū
 est, & p̄ter naturā. Fœdi odore spiritus oēs labefa
 ctant, vires cōminuunt, tristitiā inducunt, febres
 excitāt pestilentes, aliasq; & p̄sertim putridas ge
 nerāt, recidiuas faciunt, uentriculum subuertunt,
 ac nutritionem initiāt, nō solum inspirati, uerum
 etiā arteriarum motu p̄ cutem intus attracti. Nam
 affirmari se audiuisse, scribit Siluius, robustum
 quendam, dum à parua sphaera exercita cale
 bat in peristerotrophio, quod in summis ædibus
 habebat, obdormisset, tractis à calido corpore,
 & corde, & arterijs etiam calidioribus largo aere
 putri, non multo post elephanticum euasisse.
 Sic qui in stabulo equorum, boum, porcorum,
 ouium, asinorum, gallinarum, anserum (præser
 tim moto fimo) uersantur, aut in odore lixiuij,
 motis itidem linteis, prompte in febres, aliquæ
 morborum genera dilabuntur, ac recidunt. Quo
 circa Gal. lib. I. de sanitate tuenda. c. II. optimum
 acrem in pulmones attrahere omnibus iusta, sa
 lubre esse scriptum reliquit. Talemque fore si
 nec stagni nec paludis halitu sit perturbatus, nec
 ex profundo specu pestilentem auram spirante
 infectus: nec qui ex cloacis quæ magnam aliquā
 urbem aut numerosum exercitum purgent vi
 tium contraxit: nec qui ex animalium, olerū, aut
 leguminum putredine aut fimo coinquinatur:
 nec qui propter stagnum, aut flumen vicinum,

*In cōmen
 tarijs in
 lib. priorē
 de differ.
 feb. c. 6.*

*Persistero
 trophon,
 Hispanæ
 palomar.*

nebulosus est; nec qui editis undique montibus in cauo loco inclusus, nullum recipit perflatum: suffocans enim putrisq; est, similis ei qui in domib. quibusdam est inclusus, in quib. propter putredinem, & diffusus defectū, plurimus acervatur situs; huiusmodi enim aer omni plane ætati noxius est: sicuti qui purus omnino est, nulli non ætati est utilis. Hæc Galenus. Ex quib. clare intelligitur, quàm noxium sit in aere putri verari, quamque periculosum in corpus per inspirationem, aut per transpirationem, quæ per totam agitur cutem foetentes vapores attrahere. Libenter hic præsentī tractationi colophonem imponerem, nisi indecorum uideretur odore foedo opus finire: quapropter conveniens mihi visum fuit, ad odorata iterum stilum convertere, ut gratiorem exitum libro præbeamus; præsertim cum ratio odora medicamenta præparandi, de qua sequens caput agit, ad operis huius perfectionem exigatur, & ad rectam medicamento- rum compositionem sit necessaria.

¶ De ratione coquendi, terendi, & reponendi aromatica medicamenta.

Cap. XX.

Aromatica medicamenta vocat Galen. spicā nardi, amomum, calamum aromaticum, iridem, labdanum, malabathri folium, styracem, bdellium, opobalsamum, xylobalsamum, & reliquum

Li. 7. me

lib. 6. 4.

quum huiusmodi aromatum catalogum, Quę
 sanè cuncta tenui substantia constant, subtiliūq;
 partium existunt, quemadmodum septimo de
 simplicium medicamentorum facultatibus li-
 bro, titulo de calamo aromatico; & in arte medi-
 cinali, c. 95. auctor Galenus est: quāquam in hoc,
 magnum maioris minorisque discrimen habea-
 tur: nam quædam rariori textura, & superficiaria
 magis virtute sunt prædita, alia densiori, & uirtu-
 te occlusiori, seu in interioribus plus delitescen-
 te consistunt. Cognoscemus autem medicamen-
 tum facile aut difficulter resolubilem obtinere
 facultatem experimento isto: Si namque illud
 manibus contrectetur, & protinus à modica
 contrectatione odorem proprium amiserit, in su-
 perficie aut vnà cum raritate multa vim obti-
 nere indicium quidem est: si uerò manibus con-
 tractatum medicamentum, quanto magis id pa-
 titur, tanto vehementius proprium spirat odo-
 rem; suas in profundo uires repositas habere,
 easdemque admodum firmas ostendit. Quod
 exemplis facile innotescet, nam si ozimi folia
 modicè manibus contrectemus, non multo post
 odorem prorsus deperdunt: similiter etiam si
 violas per manus modicè ducamus, odorem bre-
 uissime amittunt: & nescio quid herbacei redo-
 lent. Veruntamen si citri corticem, uel lauri, uel
 nardi folia pertractemus, quanto plus id faci-
 mus, tanto magis odorem proprium spirant.
 Vnde facile colligimus, ozimum, & violas suas

*Quomò
 cognosca-
 tur an
 medica-
 mentum
 facile aut
 difficul-
 ter reso-
 lubilem,
 habeat
 facultate-
 rem.*

habere in superficie vires, easdemque languidas admodum. spicam verò, laurum, & citri corticem in centro magis, & illas non mediocriter firmas.

*Aromati-
ca medi-
menta pa-
rū coque-
da sunt.*

Aromatica medicamenta propè omnia, quia virtutem citò exhalabilē ac maxime resolubilē diffusibilemque obtinent, parum diu, nec vehementer coquenda sunt, quod virtus eorum à coctione immodica facile euanescat, qua propter in decoctionis fine, aut cum ab igne medicamentum mouetur, sunt imponenda. Quæ Galeni est sententia lib. 6. de compos. medicamento. secundum locos. c. 1. titulo de mediorum pharmacorum compositione, vbi sic ait, Myrrhā verò & crocum melius est in fine cocturæ injicere, eo usque cum alijs coquendo, aut olla in terram posita mouendo, donec probe omnia vniantur: amplior autem coctura ipsorum destruit facultatem aromaticorum medicamentorum. & paulo inferius subdit. Tempus autem indēdi ipsa nō est principium, sed vbi prope perfectē concoctum fuerit pharmacum; aut etiam penitus coctum, olla iam in terram posita; sunt autem hæc coctus, amomum, & quod macer appellatur. Et iterum in eodem titulo de mediorum pharmacorum compositione citato addit, spuma argenti æquidem & plumbago, atq; alia multa metallica per cocturā meliora fiunt: crocus autem & myrrha, multa que alia aromata in decoquendo vires amittunt. Quod itidem li. 2. de compos. medicament. per genera. cap. 9. cōfirmat, quo loco me-

*Titulo, de
coctio
pharma-
ceut. ma-
lis pūi-
cit.*

so melini Serapionis ad vulnera emplastri com-
 positionem docens, in hunc modū scribit, Postea
 verò, si uel thus, uel myrrham, uel aloem capiat,
 hæc iniicienda sunt, cum medicamentū ab igne
 tollit, utpote coctionē nō ferentia. Propter eandē
 sane cām flores in decoctionis fine iniicere iube-
 mus, q̄a hi aut nullā, aut exiguā admodū coctio-
 nē patiuntur; ob idq; olea, q̄ ex florib. cōponun-
 tur, insolantur, non coquuntur: quia igitur coctu-
 ra flores facile euanescent: idcirco postremi in
 decoctione mittendi ueniunt. Itaq; oīa fere odo-
 ra medicamenta propter uires suas prompte reso-
 lubiles, dissipariq; faciles exiguam aut nullā pro-
 fus decoctionem sustinent, sed, fere, addidi, quia
 quæ ex eis fortem partium mistionem fortiun-
 tur, aut uires in profundo fixas habent, ut lauri fo-
 lia, schinantum, & chamæmelū, decoctionē me-
 diocrem ferre queunt. Fœtida tñ, diutius ebulli-
 re oportet, modo nō exigatur fœtor in affectu, cui
 medemur, ut in uteri præfocatione & nonnullo-
 rum morborū curatione. Porro sunt & alia, q̄ ne-
 minimā quidem decoctionem ferunt, atq; ob id
 longe à medicamento ab igne separatione, antea
 quam plane refrigescat, iniicienda sunt, ut mo-
 schus, ambarum, lapides pretiosi, & pulueres
 aromatici, quia in medicamentis, quæ igne co-
 quuntur, maior calor, quam sit tepens, aut uehe-
 mentior, quam is est, qui ex attritu corporum
 duorum gignitur, talium medicamentorum vi-
 res dissipat, ac exhaurit; quapropter hæc aroma-

Flores in
 decoctio-
 nis fine
 iniici de-
 bent.

ta teruntur quidē, quāquam minus q̄ alia, non autem coquuntur, sed reliquis iā dudū ab igne depositis, ac tepentib, miscentur. Diximus minus, q̄ alia odora medicamenta esse terenda, quia cum tenuia raraq; existant, & facultatem superficiariam sint adepta, violento aut magis, quā par sit, diuturno ictu facile exoluntur, celerimeq; languent, meliore illorū parte in tenuissimū pollinē abeunte: accedente ēt & calore ex attritu corporū durorum genito imbecillam medicamēti facultatem dissipante. Porro aromata crasso mō, nec diu admodum esse cōtundenda cōceptis verbis ex Gal. elicitor li. 7. de cōposit. medic. scdm̄ locos. c. 2. in cōpositione attritiacē delingibilis. Et paulō supra eadē medicamēta in cōpositionib, debere crassa & integris partib, poni, scriptū itidem ab ipso est. Ob easdē similiter causas prādicta medicamēta in densis vasis ipsorū orificijs adstrictis sunt reponēda, ne eorum uirtus euanescat: sed quoad fieri maxime possit, eadē perstet, & seruetur, uirtus nāque unita, ut Arist. insinuat, seipsa dispersa fortior habetur. Atque hinc est, ut Dioscorides flores, & omnia, quæ iucundum efflant odorē, arculis tiliaceis nullo situ obductis seruare iusserit. & Hippocrates in uasis terreis probe coctis in epistola ad Crateuam reponēda esse cēsuerit. verū de medic. collectione, electione, repositione, ac p̄paratione seorsim in alio libro scripsimus, qui, si Deo placuerit, aliquando prodibit in lucem: nunc uerō operi præsenti finem imponamus.

F. I N I S.

RERVM, QVAE

IN HOC OPERE CON-

tinentur insigniorum copiosissi-
mus Index.

A

Absynthium maxime ventriculum roborat,
non amaritudinis, sed astrictionis ratione.
Fol. 70.

Absynthium amaritudinis causa detergendi vim
obtinet, non tamen vehementem. 71

Acerba quibus incunda. 31

Acerba gustui grata non sunt. ibidem.

Acerba quo gradu refrigerent, & siccent. ibidem.

Acerba an stomacho sint cōuenientia, & amica.
24.

Acerbi & austeri temperies. 19. & 20

Acerborum quędam esui apta, quędam uerò inc-
pta sunt. 21

Acerbum pro Austero quandoque sumitur. 6

Acerbum metaphorice ad mores refertur. 17

Acerbum & austerum dupliciter dicuntur. ibid.

Acerbum etiam de dolore dicitur. ibid.

Acerbum cur ab Arabibus Ponticum nuncupe-
tur. 18

Acerbum cur inæqualiter desiccat. 20

Acerbum refrigerat & exiccat. 19. & 21

T A B V L A.

Acerbum & Austerrum in quo differant.	4
Acerbus reliquorum saporum est veluti funda- -mentum.	16
Ex acerbo qui procreentur sapores.	55
Acerbus sapor in quibus rebareperiatur.	86
Aceti aciditati cur acrimonia iuncta sit.	33
Acetosus sapor non est simplex, sed permixtus.	8
Acida frigiditas tenuium est partium.	28
Acida corpora duplicem acorem habent.	32
Acida pituita famem excitat.	34
Acida succum viscidum in ventre cōtentum in- cidunt, & deorsum subducunt.	35
Acida maciem & senium inducunt.	44
Acidi natura & effectus.	20
Acidi saporis uera generatio.	31. & 55
Acidi facultas quæ.	34
Aciditatis qualitas quomodo generetur.	29
Acidorum noxæ qualiter reparentur.	44
Acidū a calore prouenire q̄dā existimarunt.	30
Acidum & acre à lingua percipitur: & mordaci- tas quæ utrique communis est à tactu etiam sentitur.	ibid.
Acidus sapor ex quo sapore generetur.	26
Acidus sapor quas sortitus sit qualitates.	27
Acidus sapor quantum obtineat frigiditatis.	29
Acidus sapor ex acerbo promanat.	55
Acidus sapor vbi potissimum inueniatur.	86
Acor qui à calore fit non omnibus est notus.	31
Acre & acipum in quo differant, & in quo con- ueniant.	77

Acria

T A B V L A

Acria quæ dicantur.	72
Acria omnium sunt calidissima.	72. & 73
Acria quid efficiant.	73
Acria in quarto ordine calfaciunt.	ibid.
Acria cur foris cuti imposita illam exulcerent: in ius uerò sumpta id efficere non valeant.	ibid.
Acria etiam si sint calidissima, non tamen in eo- dem gradu siccitatem obtinent.	74
Acria pleraq; humiditatem habent.	75
Acria cur capiti sint obnoxia.	76
Acrium illa esui apta sunt, quæ aliquantulum dul- cedinis habent.	75
Acrium quæ esui sunt inepta alia mortifera, alia uero medicamenta sunt.	76
Acrium vsus quib. nō noceat, sed potius utilis sit.	77
Acrium effectus & operationes.	ibid.
Ab actione per se & non ex accidenti medicamē- tum denominatur.	89
Adeps dum inueterascit, calidior redditur.	52
Aer promptè fit ignis.	44
Aer quib. modis contingat aquā penetrare.	94
Aer per se solus & ab odore nudus spiritibus gi- gnendis materiam suppeditat.	115
Aer respiratione attractus, ut salubris sit qualis es- se debeat.	161
Affectio diuersa corporum in causa est, ut varij ab eadem re profluant effectus.	90
Alimenta atram bilem generantia cur tantopere appetamus.	22
Alimenta acerba, vel alias qualitates, præter dul- cem	

T A B V L A

ecum habētia, parum aut nihil nutriunt: & quæ sit causa.	37
Alimenta quædā cur alijs animalib. grata, alijs vero ingrata sint.	80
Alimentorum duplex ratio.	58
Alimentum debet esse compositum.	111
Allia & cepæ cur acri & soli exponantur.	75
Allium & cepa cerebrum perturbant.	76
Alloes lotæ vel non lotæ facultas.	88
Amara, dulcia, & acria ex se calida sunt.	63
Amara corpora minimè putrescunt.	ibid.
Amara intensa cuncta animalia exhorrent.	64
Amara nutrimento animalium aduersa sunt: infantesque occidunt: & causa.	65
Amara potius medicinalia quā cibalia sunt. ibi.	
Amara medicamenta intus & exterius applicata quid efficiant.	70
Amara quædam per assiduam macerationem insipida redduntur.	83
Amari facultas, & in quo ordine collocetur.	62
Amari effectus & operationes.	67. 68. & 69
Amaritudo num in fructib. ex frigore proueniat dulcedo vero ex calore.	14. & 15
Amarum medicamentum quatenus amarum calidum, licet alia rōne possit esse frigidum.	14
Amarum an odorum sit.	93
Amarus sapor in quo à salso differat.	62
Amarus sapor ex quo proficiscatur & generatur.	65. & 66
Amarus sapor salso propinquus est.	66

Ama-

T A B V L A.

Amarus sapor in quib. exploretur reb.	87
Apes ex longo loci interuallo mel dum elixatur odorant.	100
Apostema in hepate habenti nociua sunt dulcia, & quare.	41
Aqua per se non nutrit, nec aer.	111
Archigenes à Galeni calumnia defenditur.	17
Aristot. quos sapores contrarios posuerit.	118.
Aristot. non dixit, nares esse olfaciendi sensoriū.	118.
Aristot. vbi odorandi sensorium consistat, non declarauit.	119
Aristot. cum Auicenna conciliatio super contentione de natura pinguedinis.	48
Aristot. cum Hippocr. conciliatio de odorū nutritione.	113
Aristot. de velaminib. meatuum ad olfactus instrumentum attinentium sententia.	130
Aristot. sententia circa olfactus instrumenta à Galeno refellitur.	131
Aromatica medicamenta quæ dicantur.	162
Aromatica medicamenta quo seruanda.	166
Aromatica medicamēta parū coquēda sunt.	164
Aromaticis non largè vtendum.	76
Asphaltites lacus nullum propter amaritudinem animal procreat.	64
Asphaltites cur amarior æstate quàm hyeme sit.	66.
Astringentium facultas & effectus.	23
Asthomorum mores & victus.	112

Audi-

T A B V L A

- A**uditus instrumentum. 135
- A**uerroes Galeno aduersatur in sapore amaro. 13
- A**uicennæ sententia de aris vsti sapore improbat. 85
- A**ustera gustui esse apta, quomodo accipiendum. 22
- A**usteri & acerbi temperies. 19
- A**ustum & acerbum duobus sumitur modis. 17
- A**usterus & acerbus sapor in quo differant. 6
- A**usterus sapor ex acervo deducitur. 55
- A**usterus sapor quibus in rebus inueniatur. 86

B

- B**afilisci & mustellæ antipathia. 155
- B**ilis admodum flaua, acris, & male olens cruda est. 16
- B**onis pinguedo qua sit prædita qualitate. 51
- B**raficę contrarię operationes. 90

C

- C**alidum quid operetur. 20
- C**alor fructib. vt maturescant causa est. 93
- C**alor si maiorem frigore actiuitatem habet ad ope.

T A B U L A

operandum, cur ambo eodem ferè tempore operentur.	78
Caloris actiuitas.	ibid.
Caprini adipis natura.	53
Caro ossibus adhærens cur gustui suauior: & ceruina, caprina, & ex viscerib. lien.	22
Cataplasmata detergentia, aut validius excalfaciētia pus non mouent.	51
Causa aciditatis lactis & ptisanæ succi explicatur.	31
Causa cur dulcia, & pingua in calidis naturis in bilem facilè vertantur, & sitim exeunt.	44
Cedria quos effectus habeat.	91
Cerebrum in nobis humidissimum est.	127
Cibi dupliciter delectant.	38
Coctio calore perficitur.	13
Coctionis munus atque officium.	16
Color quando temperamentum indicet.	2
Color aliquando humorum in corpore predominantium index est.	110
Colore an rerum temperamenta possint cognosci.	109
Concharum marinarum succus ventrem soluendi uim obtinent, caro autem reprimat.	60
Concharum corpora cur in plenilunio incrementum recipiant.	95
Consuetudo etiam venena familiaria efficit.	154.
Corpora à frigore contrahuntur.	20
Corpora cuncta ex quatuor elementis componuntur,	

T A B V L A.

nuntur impari tamen mensura.	48
Corpora aquea nullum odorem emittunt.	59
Crudititas coctionis est priuatio.	15
Crudum quid.	16
Crudum an putre possit dici.	158

D

Definitio saporis ex Theophrasto & Aristote le.	5
Diaphana corpora odorē deferentia quæ sint.	93
Doctrinæ modi quot.	3
Dulce an nutriat.	8
Dulce somnum inducit.	34
Dulce est, aut aliquid dulcedinis habet quidquid nutrit: & e contra.	37
Dulce viscera obstruit, & quare.	40
Dulce, cum calidum sit, maximè nostri corporis naturæ congruit.	ibid.
Dulce sub pingui interdum continetur.	46
Dulcedo quid in corpore efficiat.	40
Dulcedo fructuum ex calore prouenit conco- quente.	14. 15. 21. & 39
Dulcia cum ori & palato sint iucunda à uisceri- bus immaturè & incocta attrahuntur.	41
Dulcis succi oblectatio necessaria, & quare.	36
Dulcis sapor cur gustui iucundus.	ibid.
Dulcis saporis temperamentum examinatur.	39
Dulcis frigidi & calidi natura.	43

Dul-

T A B V L A

Dulcis in bilem amaram facilis est transitus in natura- turis picrocolis.	42. & quæ sit causa.	44
Dulcis noxæ qualiter medeatur.		44
Dulcis sapor ex acerbis generatur.		55
Dulcis sapor quib. reb. insit.		86
Dysenterici ab acerbis humoribus infestantur.		53

E

E Chinis quid in plenilunijs accidat.		95
E Edulia pravi succi fugienda maximè sunt.		84
E Emplastricam qualitatem quæ pinguedines ha- beant.		53
E Emplastricum medicamentum quale esse debet.		51
E Extrema in saporibus assignare difficile est.		11

F

F Ebres tactu, sapores gustu sentiuntur.		6
F Ficus obstructionem in hepate pariunt.		42
F Flores odoratos Aegyptus non producit: & quare.		92
F Flores in decoctionis sine quare injici deant.		165
F Fœtidi odores nociui.		161
F Fœtidus odor & virulentus an sint idem.		156
F Fœtor spiritus labefactat.		114
F Fœtor putredinis indicium.		158
F Fœtor quo pacto concinetur.		160
F Fœtoris definitio.		157

Frigi-

T A B V L A

Frigidi effectus & natura.	20
Fructus dum immaturi num frigidi, maturi autē calidi sint.	13
Fructus initio acerbi maturescentes dulcescunt.	
21. & 55.	
Fructus agrestes odoratiores sunt urbanis & domesticis: & quæ sit ratio.	92
Fructuum maturitas quid.	13
Fumalis euaporatio temperamento euariat.	149

G

Galenī sententia in saporib. contrarijs constituendis.	12
Galenī textus deprauatus emendatur.	93
Galeno aduersatur Auerroes in sapore amaro.	13
Galenus odorum sensum in cerebri ventriculis anteriorib. constituēbat. 123. & quæ ad hoc absurda sequantur.	124
Gustus quid.	49
Gustus instrumentum est, saporē decernens.	5
Gustus natura cur nullius saporis sit particeps.	
79	

H

Halitu odorum gentes quædam viuere dicuntur.	11
--	----

Hip-

T A B V L A.

Hipparchus panis odore triduo vitam protrahit. ibidem

Hirci adeps quam possideat qualitatem. 51

Hircinus adeps cur dysentericis tantopere prodest. 53

Hominib. an sit proprium sine respiratione odorem non sentire. 144

Homo animalia cuncta in sensu tactus & gustus vincit. 103
& 109.

Humiditas cuiuscunque saporis vires hebetat, atque retundit. 25

Humoraqueus ad salis generationem exigitur. 58.

Humores in corpore fiunt, non autem in alimentis continentur. 42

Hystericæ mulieres. 139

I

Iecur cui vsui sit in corpore. 117

Insecta quare non respirent. 140

Insecta qua parte sentiant odores. 141

Insectum nullum respirare tenet Aristoteles. 139.

Insipida aquosa sunt, & quasi nulla qualitate ad gustum attinente prædita. 81

Insipida alijs indigent condimentis, vt elui sint apta. 82

M

Insi-

T A B V L A.

Insipida concoctu difficilia sunt, & morbos tra-	
ctu temporis afferunt.	83
Insipida nisi condiantur, stomachum subuertūt,	
& vomitum mouent.	ibidem
Insipidi genus aliud.	84
Insipidorum natura, & facultas.	81. 82. & 84
Insipidum & reliqui sapes priuatiuè opponun-	
tur.	6
Insipidum an inter saporum speciens sit conu-	
merandum.	6. & 79
Insipidum quid.	79
Insipidum quotuplex sit.	81
Insipidum de genere dulcis esse dicitur, & quo-	
modo in inspidum dulce mutetur.	81. & 82
Inspidum odore caret.	92
Instrumenta sensus quæ sint.	118
Jordanis fluuius in lacum Asphaltitem influit.	
64.	
Incundum duplex genere existit.	38

L

L A C quare repositum acescat.	26
Lac tempore æstiuo citius acescit.	28
Lac quid in sanis efficiat, si non bene concoqua-	
tur, & quid si concoquatur.	43
Lac duplicem alterationem habet.	43
Lien cur ex visceribus gustui incundior.	22
Lingua ab acerbo sapore exasperatur.	20
Lingua	

T A B V L A.

Lingua omnes saporum qualitates diiudicat. 37
Lingua cur rara sit.

M

M Agis & minus speciem non variant. 6
Maris pars terræ proxima cur dulcior sit
56.

Maturatio in fructib. coctio quedam est. 13. & 39

Medicamentorum nomenclaturæ non ex accide
ti, sed de per se intelliguntur. 46

Medicamentorum actionem accidentalem ab
actione per se quomodo discernamus. 89

Medicamentum ex plurium saporum mistione
cōfectum, mistā ex omnib. actionem edet. 87

Medicamentum mistam actionem edens, ex va
lentiori facultate denominationem sumit. 88

Medicamentū quomodo cognoscatur an facile
vel difficile resolubile habeat facultatem. 163

Medicamentum cur aliquando per se, aliquādo
verò ex accidenti operetur. 90

Medicinales cibi quid efficiant. 38

Mel amarābile generat, & quandoq; luteam. 43

Mel propter acrimoniam calidius redditur. 50

Mel dulcem saporem obtinet acrimonia per m
istam. 86

Melancholica alimenta maximè appetuntur, &
quare. 22

Melancholia an acerba dicenda sit. 24

T A B V L A

Melancholia quas habeat qualitates.	25
Melancholia duplex est.	ibid.
Misti sapes in nonnullis medicamentis inueniuntur.	9
Misti sapes simplices discernuntur, & quomodo.	86. & 87
Mistum per putredinem dissoluitur.	159
Mithridates corpus venenis assuefecit, & quid de hoc senserit Galenus.	154
Mordicatio quib. saporibus sit communis.	29
Moschus ubi collocatus recuperet pristinum odorem, & causa.	149
Motus est in fructibus ab acerbitate ad dulcedinem, dum maturescunt.	13

N

Nares non sunt olfaciendi sensorium: quod rationibus confirmatur.	120
Narium utilitas.	129
Natura semper propter finem operatur.	117
Nitrosus sapor ad salsum refertur.	61
Nuces languide excalfaciunt.	50
Nuces capitis dolorem excitant.	ibid.
Nutritio quid sit.	37. & 113
Nutritio ab odore proueniens tenuis & exigua est.	116
Nutrientur omnia ex eisdem ex quibus sint.	113.

Occa-

T A B V L A

O

Occasionēs quæ auctore impulerint ad scribendum de hac re.	3
Oculi à quibus ledantur.	76
Odor est vaporosa substantia.	59
Odor ubi sapor est inuenitur, quia insipida odore carent.	92
Odor cui sapor præcipuè insit.	92
Odor per corpus diaphanum diffunditur.	93
Odor fumus est aut caligo.	97
Odor etiam per aquam diffunditur.	ibid.
Odor secundum Platonem & Aristotelem quid.	97. & 113.
Odor calore excitatur.	98
Odor uaporosa quædam defluxio est.	99
Odor non esse fumalem euaporationem aliqui defendere rationibus conantur.	ibid.
Odor an nutriat, & quid de hoc Aristoteles sentit.	111
Odor spiritus reparat & reficit: & quod nutriat exemplis comprobatur.	115
Odor mediocrem calorem desiderat.	149
Odor medicamentosus ab esculentorum odore maxime differt.	157
Odor suauis quomodo gignatur.	160
Odorabilem vaporosa est substantia.	98
Odorandi instm vbi collocetur.	118. & 123
Odoratus instrumentum quale esse debeat.	121

T A B V L A

Odoratus sensorium an foramina habeat aperta, ut sentit Aristot.	131
Odoratus instrumentum.	135
Odorem fumalem esse euaporationem probatur.	101
Odorem, austerum, acerbum, salsum, aut amarū dici, Galeno non placet.	108
Odorem nutrire sensit Hippocrates aduersus Aristotelem.	112
Odores cum saporibus proportionē quadā conueniunt.	91
Odores graues caput lēdunt.	105
Odores cur incertius rei temperamentum ostendant.	109
Odores frigidi, & calidi quomodo examinentur.	147
Odores his animalib. grati, illis infesti sunt.	155
Odoris fundamentum siccitas.	92
Odoris natura & essentia.	ibid.
Odoris euaporatio vtrum sensorium olfactus pertingere queat.	104
Odoris temperamentum quale sit.	146
Odoris efficiens causa quæ.	148
Odorum cum saporū materia in hoc opere coniungitur, & quare.	3
Odorū species vtrum saporum speciebus respondeant.	108
Odorum vsus & vtilitates quot.	151. & 152
Oleosum pingue quid efficiat.	51
Oleum ex quo perspiciatur esse tenue.	48
	Olfa-

T A B V L A.

Oleum ex quib. reb. conficitur.	87
Olfactus sensus in homine remissior est complu- rium animalium sensu.	102
Olfactus sensus quare à natura datus.	138
Olfactus sensus offensus ac lesus mouet nos duo- rum alterum facere.	138
Ordine primo calfacientia quæ dicantur.	50
Ordinis tertij pharmaca manifeste alterant.	69
Os cribroides cur foramina recta non habeat, sed obliqua.	129
Ossa sensus sunt expertia.	120
Oxalide siue oxida quid.	86

P

P Ædareti facetur dictum.	3
Pestem ex Æthiopia ad Græcos venientem quomodo repulerit Hippocrates.	152
Pilæ odoriferæ confectio aduersus pestem.	153
Pingue quia sub dulcis genere continetur, nu- trit.	45
Pingue cur densum sit, cū sit leue & calidum.	47
Pingue cur fœdum non expiret odorem.	ibid.
Pingue leue est, & quare.	ibid.
Pingue duplex est.	49. & 50
Pingue primum ordinem calfacientium nō tran- scendit.	50
Pingue suppurationem promouet.	51
Pingue quid in nobis efficere queat.	53

T A B V L A

Pingue ventriculo incommodum est.	54
Pinguetudinis natura, & si frigidam & calidam aliqui putarint, calida & humida est.	46
Pinguis sapor quid.	7
Pinguis sapor ex quo generetur.	55
Pinguis sapor quibus in rebus inueniatur.	87.
Pisces an odorent: vbi Plinius Aristoteli aduersatur.	94. & 141
Pisces an respirent, & dormiant.	94. & 143
Pisces an audiant.	96
Pisces quidam respirationem habent, & quare.	141. & 142.
Pituita per vltiorem coctionem in sanguinem mutatur.	27
Pituita acida reddi homines famelicos	34
Ponticus sapor quid.	18
Processus mammillares in cerebro quid.	126
Ptisanae succus tempore aestiuo citius acescit.	28
Purgantia mendicamenta quomodo calore operentur.	85
Putrefactio quid.	159

Q

Qualitates secundae & tertiae quae dicantur. 1
Qualitates intentionales non mouentur,
nec ventis impediuntur. 101

Qua-

T A B V L A

Qualitates intentionales an temporis momenta
per medium diffundantur. 102

Qualitatum omnium sapes melius medica-
mentorum temperamenta commoſtrant. 1

R

Rationes quib. probatur, nares non eſſe olfa-
ciendi ſenſorium. 120

Respiratione neceſſaria ad olfaciendum eſt. 118

Respirationem an habeant animalia infecta. 139

Respirationis beneficio carentia animalia an o-
dorare poſſint. 139. & 140

Respirationis inſtrumenta. 140

Ructui acido à cauſa calida deducto qualiter
mederi poſſit. 13

S

Sal cur igni admotum crepiter. 58

Sal omnium edulium condimentum eſt. 59

Sal cur putredinem prohibeat. 60

Sal quibus corporibus ne petreſcant ſit uſui. 61.

Saliti panes cur minus ponderent, quàm non ſali-
ti eiſdem quantitatis & meſuræ. ibid.

Salſa ſitim excitant. 54

Salſa

T A B V L A

Salsa stomachum lædunt, & oculis officiunt.	44
Salsa cur magis sitim excitent, quàm amara, cum illa humentiora, & minus caloris habeant, quàm hæc.	59
Salsa cuncta inodora sunt, & quare.	ibid.
Salsa magis penetrant, quàm amara.	60
Salsa pituita an maiorem sitim inducat, quàm bilis flava incertum est.	ibid.
Salsæ facultas & generatio.	57. 58. & 60
Salsum ex amari resolutione in insipido aqueo provenit.	58
Salsum in dulce quandoq; mutatur, & nõ econtra, & quæ sit utriusque ratio.	56
Salsum in quo caloris ordine collocetur.	ibid.
Salsus sapor dulci calidior est.	ibid.
Salsus sapor ubi præcipuè reperitur.	87
Sanguis à dulci vitatur.	44
Sanguis quem obtineat saporem.	87
Sapor pinguis quid.	7
Sapor pinguis cur à Platone prætermisus.	7
Sapor acetosus ex acri & acido componitur.	8
Sapor pinguis in calore dulci proximus est.	11
Sapor acetosus reliquorum est fundamentum.	16
Sapor acerbus cur ab Arabibus ponticus appellatur.	18
Sapor ponticus quid.	ibid.
Sapor cur à nobis certius percipiatur, quàm odor.	109
Sapores medicamentorum temperamenta ostendunt.	1

T A B V L A.

Sapores octonario numero cōprehenduntur.	5
Sapores misti in quibusdam inueniuntur medicamentis.	9
Sapores singuli quomodo explorari debeāt. ibi.	
Sapores contrarij ex Galeno.	12
Sapores contrarij secundum Aristotelem. ibid.	
Sapores omnes misti ex vincente qualitate denominationem sumunt.	88
Saporis definitio ex Aristotele.	5
Saporis definitio ex Theophrasto.	ibid.
Saporis instrumentum gustus.	ibid.
Saporum cognitio utilis ad medicamentorum & alimentorum vsum.	3
Saporum numerus & species.	5
Saporum temperamenta.	10
Saporum extrema collocare difficile.	11
Sensorijs cunctis quid commune habeatur.	134
Sensus a sensili præsente immutatur.	103
Sensus est susceptiuū formarū sine materia.	106
Sensus olfactus offensus ac læsus mouet nos duorum alterum facere.	138
Sensibus humanis nonnulla infesta; aliorum animalium sensibus iucunda sunt.	80
Sensuum instrumenta.	117
Et quid per sensus instrumenta intelligatur.	118
Sensuum quis maiori & quis minori afficiatur dolore.	137
Sentire pati quoddam est.	103
Sesami natura & effectus.	54
Seuum quid.	49

T A B V L A

Species saporum quæ & quot.	9
Stomacho quæ conueniant.	24
Stomachum pinguia subuertunt, & quare.	54
Strangulatas ab utero quæ excitent.	157
Stypticum quid.	18
Succi acidi sunt donec à calore cōcoquantur.	26
Succus prauus pingue prius sumptum corrumpit.	44
Suppurantia & emplastrica & calfacere est necesse.	51
Suppurationi quæ apta sint, & quæ nō. § 1. & § 2.	52
Suilli adipis facultas.	53.

T

Tactus sensum homo exactissimum habet.	103. & 125
Tactus cæterorum sensuum principium est & fundamentum.	125
Tauri pinguedo qua facultate sit prædita.	§ 1
Temperamenta medicamentorum per sapes potius, quàm per alias qualitates cognoscuntur.	1

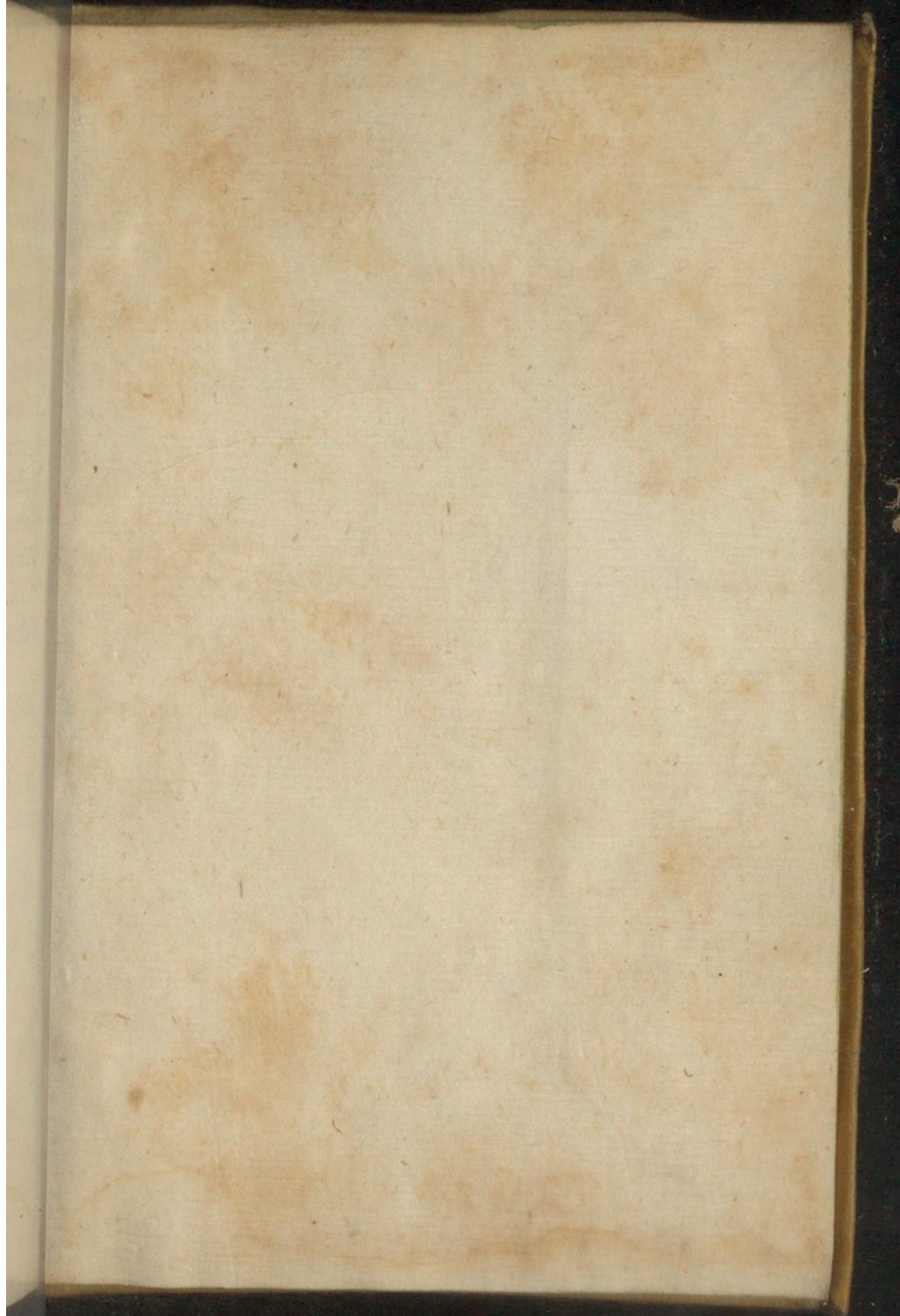
V

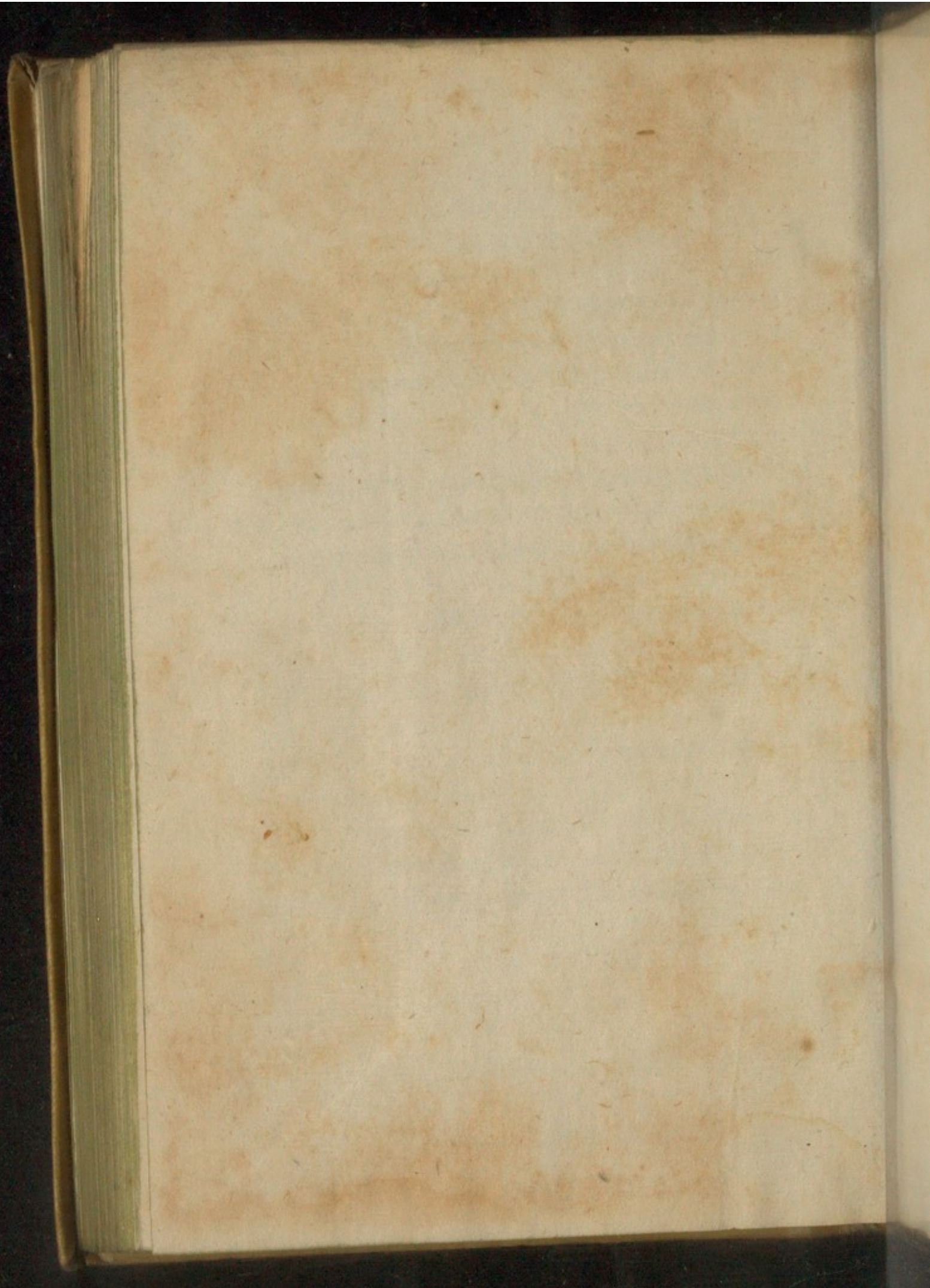
Venena frigiditate internecãtia sunt opium & cicuta.	88
Ventriculi oris cum lingua consensus: & causa affi-	

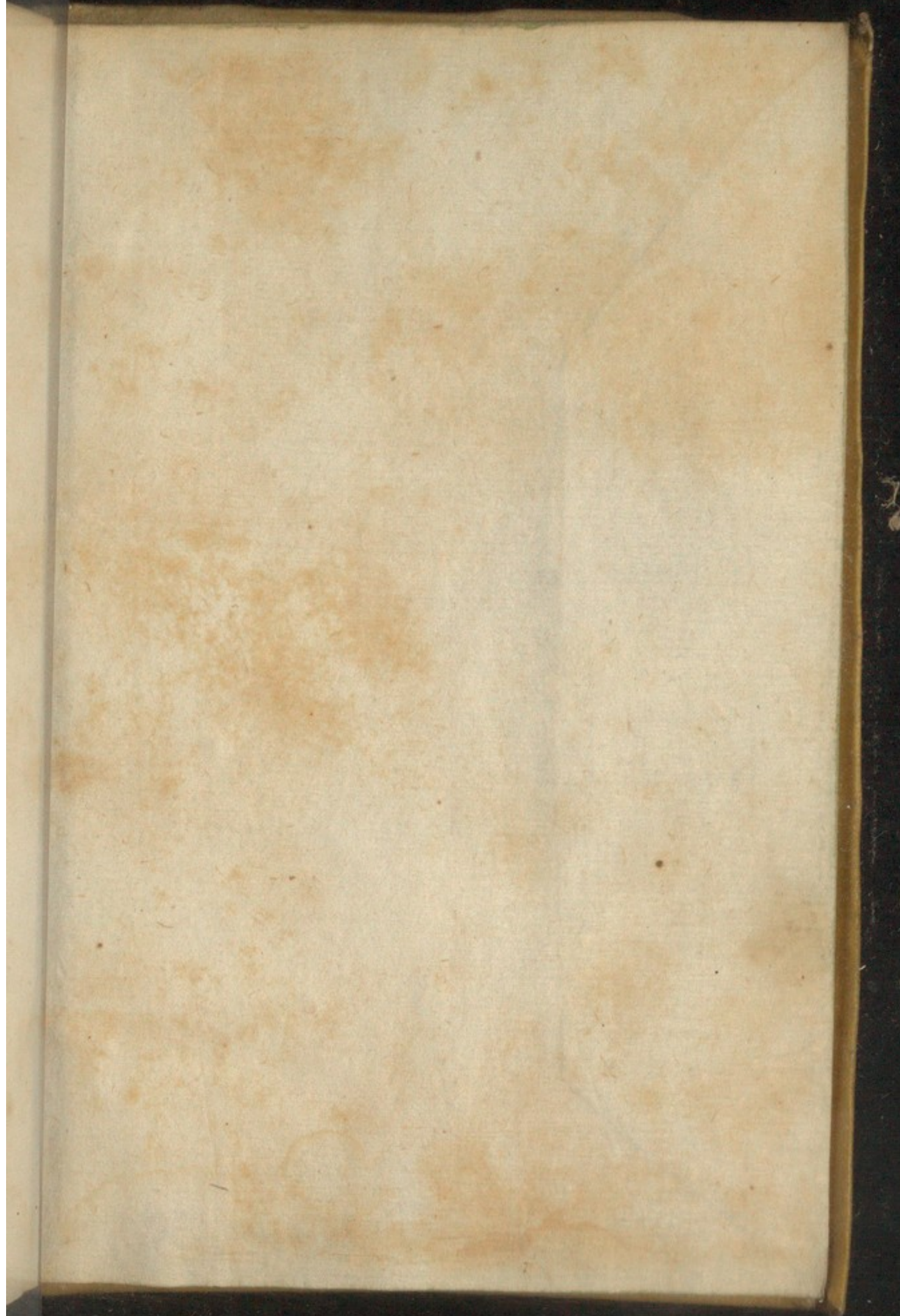
T A B V L A.

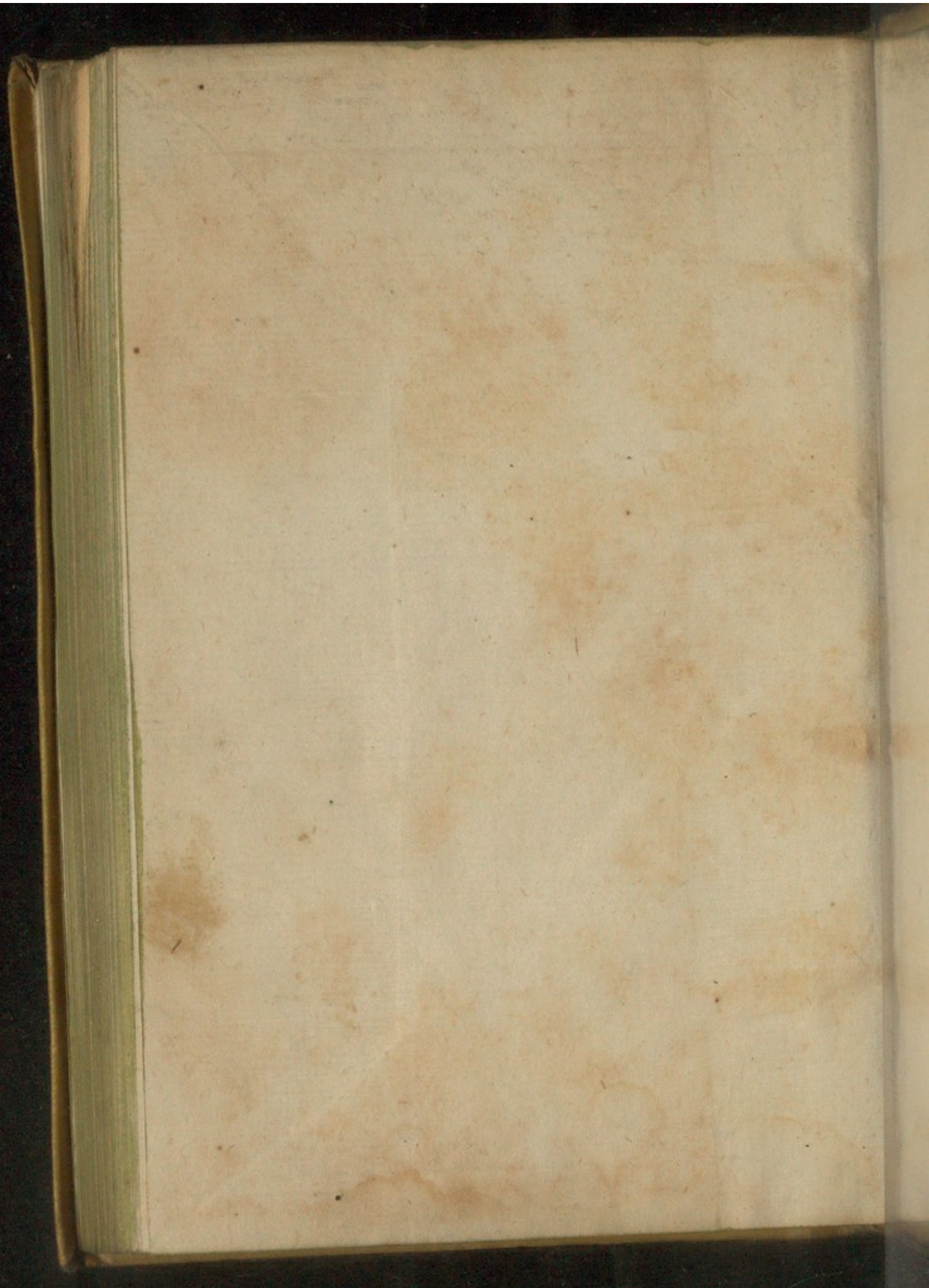
Ventriculo qui succi sunt necessarij.	ibid:
Ventriculus succos sibi necessarios appetit præcedente linguæ iudicio.	ibid.
Ventriculus cur à natura datus.	116
Vesalij sententia de odoratus instrumento.	125
Vini varij effectus, & ratio.	90. & 91
Vinum qualiter in Asia conseruetur.	31
Viscera cur dulci alimento obstruantur.	40
Visus instrumentum quid.	135
Vituli marini natura.	145
Vinctuosum pingue quid efficiat.	53. & 54
Vterus quare odoribus moueatur.	132
Vultures efficacissimo odoratus sensu vigent.	100.
Vultures sepulchra animata dicti.	104

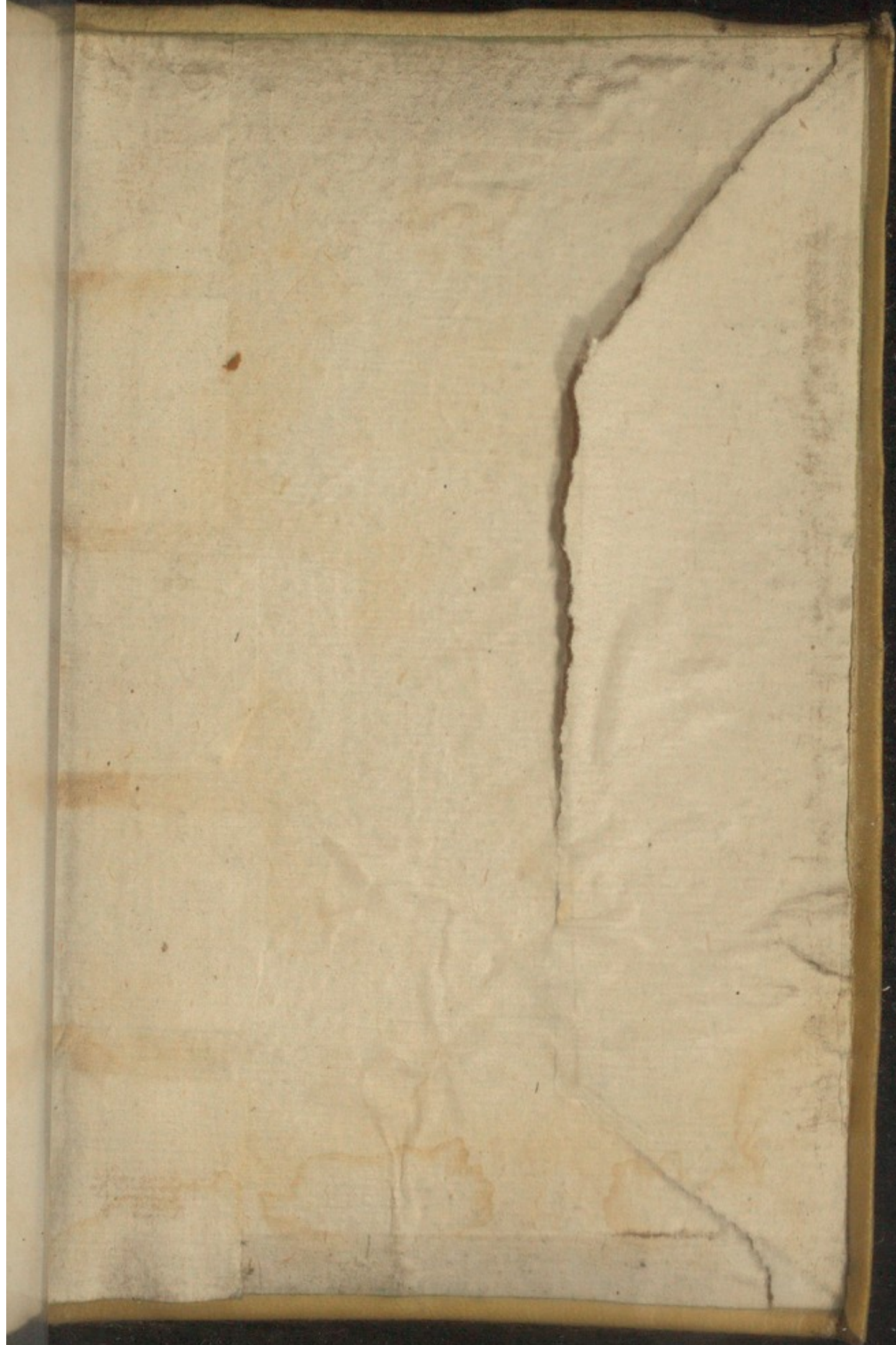
F I N I S.

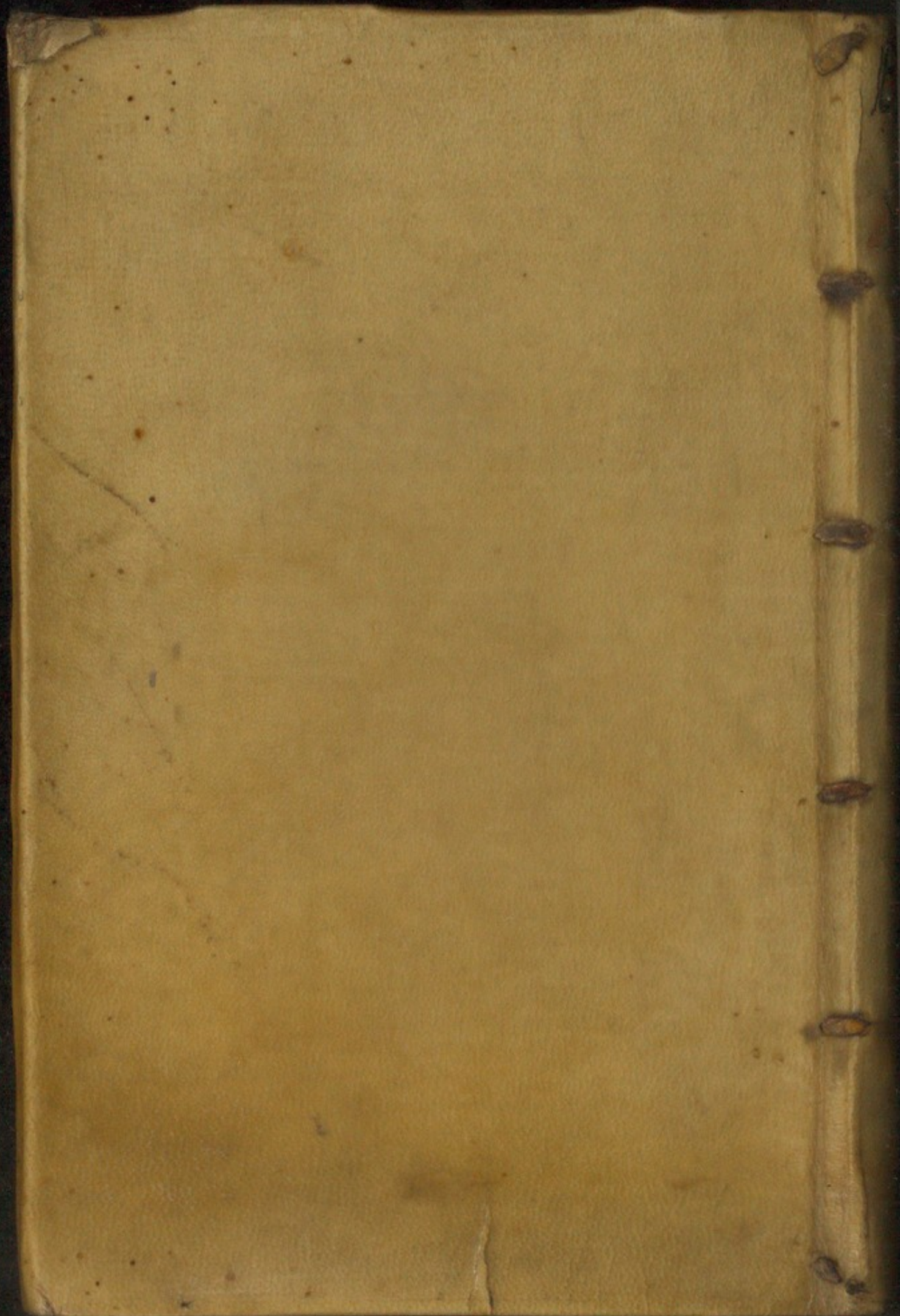

Brava

1591

